

Dr.RUDOLF STEINER

MAKROKOSMOS

I

MIKROKOSMOS

PRIREDIO:

MATPET

2009.

DR. RUDOLF ŠTADLER

* MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS *

JEDANAEST PREDAVANJA ODREČENIH OD 21 DO 31. MÁRTA 1910. U BÉNU

[- VELIKI I MALI SVIET, DUŠEVNA PITANJA]
TJELESNA PITANJA I DUHOVNA PITANJA

**DR. RUDOLF
STEINER**

S A D R Ž A J

Strana

1.- Naizmenični život čovekov između makrokosmosa i mikrokosmosa	1
2.- Delatne snoge planeta u stanju spavanja u budnom životu	13
3.- Doživljaji mističara pri ulazanju u svoje unutarne biće	24
4.- Doživljaji čovekovi pri svesnom prolaženju pored "malog čuvara praga"	36
5.- Egipatska misterijaka mesta Ozirisa i Izide..	49
6.- Svesno uspinjanje u makrokosmos. Put kroz više svetove	62
7.- Sjedinjavanje sa elementarnim svetom. Prolaženje pored "velikog čuvara praga"	74
8.- Aura čovekovog "ja". O sticanju viših saznanja	84
9.- Duhovni organi saznanja. Mišljenje srca u vidovitom pogledu	93
10.- Čitanje u Akaša-hronici. O budućoj višoj logici srca	103
11.- Razvoj čoveka u ranijim planetarnim stanjima Zemlje	112

MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS

/Jedanaest predavanja od 21. do 31. marta 1910. u Beču/

I.

NAJZEMNIČNI ŽIVOT ČOVEKOV IZMEĐU MAKROKOSMOSA
I MIKROKOSMOSA

U ovom nizu predavanja treba da se daće jedan pregled o duhovnonaučnim ispitivanjima, kojima se mogu da sagledaju najvećnje zagonetke ljudskog života, ukoliko je to moguće saobrazno onim uslovima koji se postavljaju u naše vreme za shvatanje viših svetova. U ovom pregledu o duhovnonaučnim ispitivanjima poći ćemo od onog što nam je blizu, a od tog što nam je blizu pokušaćemo da se uspnemo tako reći u sve više oblasti postojanja, i u sve skrivenije zagonetke čovekovog života. Nećemo ovog puta u izlaganju polaziti mnogo od nekih ustaljenih pojmova i ideja koji se pokazuju kao dogma, nego treba da što je moguće jednostavnije prvo uzmemo u obzir ono što svaki čovek mora osećati kao nešto što je blisko i običnom životu. Duhovno istraživanje, duhovna nauka uopšte zasniva se na tome što se pretpostavlja: svetu u kome živimo, koji nam je najpre poznat, nalazi se u osnovi jedan drugi svet, recimo duhovni svet. U tom duhovnom svetu, koji se nalazi u osnovi našeg čulnog sveta, a do izvesnog stepena i duševnog sveta, imamo da tražimo uzroke za ono što se zbiva u čulnom i duševnom svetu.

Svakako da je svima pristupina poznato, a već je dotaknuto u uvodnim javnim predavanjima da postoje određene metode koje čovek može primeniti na svoj duševni život, a kroz koje on može probuditi izvesne sposobnosti svoga duševnog života, koje dremaju u običnom, normalnom životu, pa da doživi trenutak svoga posvećenja, tako da ima oko sebe jedan novi svet, svet duhovnih uzroka, uslova, kao što na primer slepac posle operacije ima oko sebe svet boja i svetlosti. A od tog sveta duhovnih činjenica i biće odvojen je čovek u današnjem normalnom životu, i to prema dve strane; naime prema onoj koju možemo nazvati: spoljašnja strana, a i prema onoj koju možemo nazvati: unutrašnja strana.

Kada čovek upravi pogled u spoljašnji svet, onda vidi u njemu ono što se ukazuje njegovim čulima: svet koji čoveka

najpre okružuje. Vidi boje, svetlost, čuje zvukove, opaža toplotu, hladnoću, ima mirise, okuse itd. To je svet koji čoveka najpre okružuje. Predstavimo li sebi kako se široko nas taj svet, koji se nalazi oko nas, onda možemo reći: na njemu imamo najpre kao neku granicu; jer nepo rednim opažanjem, neposrednim doživljavanjem ne može čovek danas da gleda iza te granice koja mu je dana svetom boja i svetom svetlosti, svetom zvukova itd. Kako tu prema spolja imamo kao neku granicu, možemo to sebi vrlo jednostavno predstaviti. Zamislimo da gledamo neku plavo obojenu površinu. Šta se iza nje nalazi to čovek ne vidi pod običnim prilikama. Može neko odmah jednostavno reći: treba samo da pogledamo s druge strane da bismo videli šta je iza površine. No tako to nije sa svetom koji je raširen pred nama. Ne radi se o tome da se samo gleda pozadi, jer upravo kroz spoljašnji svet, kroz ono što opažamo, sakriva se duhovni svet. Zvukovi, toplota i hladnoća su spoljašnje objave jednog sveta koji se nalazi iza toga. Ali ne možemo u danom trenutku kroz boje, svetlosti, zvukove opažati, doživeti ono šta je iza njih. Moramo ceo spoljašnji svet opažati, daži u njegovoj objavi. No i pri manjem razmišljanju moći ćete kroz jednostavnu logiku reći sebi sama na pr. današnja fizika, ili druge naučne težnje, veruju da vide iza boja kretanje eterske materije, može se i sa manjim razmišljanjem uvideti da to što se tu pretpostavlja iza boja može da bude samo nešto što mišljenje zamišlja uz to. Niko ne može neposredno opažati ono što fizike objašnjava kao treptajna kretanja od čega bi boja bila samo neka posledica. To je nešto samo zamišljeno. Ono što se kaže o eterskim treperenjinama ne može se nikako neposredno opažati. Kao neki tepih širi se spoljašnji čulni svet, i imamo osećanje da je iza tog tepiha nešto u šta ^{ne} možemo ući opažanjem. To je jedna granica našeg saznanja. Drugu granicu nalazimo kada pogledamo u sebe, u svoje biće. U sebi nalazimo jedan svet prijetnosti i patnje, radosti i bola, strasti, nagona itd., ukratko nalazimo sve ono što nazivamo našim duševnim životom. Izražavamo to obično tako što kažemo: osećam ovu prijetnost, ovaj bol, imam ovaj nagon, ovu strast. Ali imamo svakako i osećanje da se iza tog duševnog života nešto skriva, da se iza toga nalazi nešto, što se naša duševna doživljajima zastire isto tako kao što se nešto spoljašnje zastire čulnim spazmi opažanjima. Nije li neosporno da pri-

jetnost i patnje, radost i bol, svi ti osećaji dolaze kao iz nekog nepoznatog mora i da je čovek na izvestan način tome predan. I ko bi mogao poricati to da u svome duševnom životu nema nešto dublje, nešto što mu je iza njega skriveno, iz čega se izlivaју naši duševni doživljaji; i da oni moraju biti objave, iscrpljavanja nekog nepoznatog sveta kao i spoljašnja čulna opažanja.

A zapitajmo se sada: ako postoje takve dve granice, ili bar da mogu biti kao neslućivanju, da li mi kao ljudi imamo ipak izvesne mogućnosti da na neki način probijamo te granice? Da li za čoveka postoji nešto u njegovom doživljavanju čime on takoreći probija spoljašnji tepih opažanja, kao kad bi probio neku kožicu koja mu zastire ono što se iza nje nalazi? I postoji li nešto takvo što dublje vodi u ljudsku unutarost iza naših bolova, radosti, naših strasti? Možemo li takoreći dopreti dalje u spoljašnji svet i dopreti dalje u unutarstveni svet?

Postoje dva doživljaja kroz koje se zbiva, izliva, nešto takvo. Čovek može takoreći da probije kožu prema napulje i savlada otpor prema unutra. Tada se pokazuje da se kao raseče neka spoljašnja kožica tako da možemo ući u svet koji je zastir ometačem čulnog sveta. Taj nam se doživljaj može pokazati onda ako u izvesnim običnim događajima u životu imamo nešto što moramo označiti kao jedan novi doživljaj u poređenju sa onim što čovek opaža u običnom dnevnom zbiljanju, i ako za vreme tog doživljaja možemo imati osećaj da to nisu spoljašnja opažanja, da iščeznu spoljašnja opažanja kroz čula, i da je pocepan tepih spoljašnjeg sveta. Tada možemo reći: ulazimo unekoliko u taj svet koji se nalazi iza čulnih opažanja.

Postoji takav doživljaj - samo što on ima znatan nedostatak za čovekov celokupni život - a to je onaj koji se u najboljem smislu reći naziva ekstazom, u kojoj čovek sa jednim trenutakom zaboravi ono što je oko njega, zaboravi utiske čulnog sveta, tako da u tim trenucima ne vidi i ne čuje ništa od onoga što su oko njega boje i tonovi itd., postaje neprijemljiv za obične utiske čula. Taj doživljaj ekstaze može u izvesnom stanju da-kako dovesti čoveka dotle da ima nove doživljaje koji ne pripadaju običnom dnevnom doživljavanju. Napominje se, ekstaza se ne postavlja kao nešto sa čim je vredno da se teži, nego se ona opi-

suje samo kao nešto što je moguće. Ne sme se nazivati ekstazom ni svako obično dospevanje van sebe. Moguće su dve razne stvari. Jedno je biti van sebe kada čovek izgubi prijemljivost za utiske čula: kada je jednostavno onesvešćen, kada je oko čoveka tama umesto čulnih utisaka. Ali postoji ekstaza kada oko čoveka nije samo tama, nego se u toj tami pojavljuje jedan svet koji čovek ranije nije nikako poznao. Nemojte najpre reći: to može biti neki svet iluzije, obmane... ili pak, uzmimo da je to neki svet obmane, - nećemo da pretpostavimo da taj svet ima nekog značaja, nazovite ga i kao da su to neka penasta, maglovita, uobličena itd., - no ovde se radi o tome da ono što čovek vidi pred sobom može biti stvarno neki svet, bilo da su to neke slike ili neke iluzije koje ranije nije poznao... čovek se tada mora zapitati: da li sam ja u stanju prema svim mojim sposobnostima da sebi iz moje obične svesti dočaram neki takav svet? - Ako su takve slike koje čovek tada vidi, ako je taj svet slika takav da čovek može reći: "prema mojim doživljajima ja nisam sposoban da izgradim neki takav svet slika", onda je jasno da su mu odnekuda morale biti dane slike. Da li je to obmana ili stvarnost o tome bismo tek kasnije odlučili. Sada se radi o tome da ima takvih stanja, da čovek u ekstazi vidi svetove koji su mu dotada bili nepoznati.

Ne takvo ekstatično stanje se normalnog čoveka u vezi je sa jednim naročitim nedostatkom. Naime, čovek može na prirodan način doći u to ekstatično stanje samo tako što mu je kao izbrisano, ugašeno ono što inače naziva svojim "ja" koje drži zajedno sve pojedine doživljaje. On je kao van sebe, kao izliven i istočen u novi svet kojim je ispunjena tama oko njega. Vrlo mnogo ljudi imalo je već taj opisani doživljaj ili ga mogu imati.

Dakle imamo dvoje u tom doživljaju. Jedno je sišćežnu utisci čula, sve je ugašeno na šta je čovek inače navikao, a ugašeno je i "ja", ugašeni su i doživljaji ~~koje~~ koje čovek inače ima o čulnom svetu kada oseća i može reći: ja vidim boju, ja čujem sve to. To "ja" on ne vidi u stanju ekstaze; on sebe ne razlikuje od predmeta koje vidi u stanju ekstaze. Ustvari samo "ja" može sebe razlikovati od predmeta. Zato se u ekstazi i ne može razlikovati da li se radi o nekoj opseni ili o nekoj stvarnosti; o tome odlučuje samo "ja". U ekstazi ima čovek smanjeno osećanje o svome

"ja", a s druge strane i iščezne spoljašnje čulno opažanje. Te dva doživljaja idu paralelno u ekstazi. U ekstazi uči čovek da upoznaje bića i zbivanja koja su mu ranije bila nepoznata, koje ne nalazi ^{nigde} u čulnome svetu, ma koliko pravio i kombinacije o čulnom svetu. To je ono bitno. Tako vidimo da je ekstaza nešto kao a probijanje spoljašnjih granica koje su postavljene čoveku.

Upitajmo se sad s druge strane da li možete doći i iza našeg unutarnjeg sveta, iza sveta naših strasti, iza sveta prijetnosti i radosti, bolova i patnji itd.? I tu postoji jedan put. Ima doživljaja koji izvede iz područja duševnog života kada sve više produbljujemo u sebi duševni život. Put kojim se tu ide, to je put takozvanog mističara. Mistično produbljivanje sastoji se u tome da čovek ne upravlja svoju pažnju na čulni svet, nego je upravlja na ono što doživljuje u samom sebi, predaje se svojim unutarnjim duševnim doživljajima. Takvi mistici koji tu snagu ne upravljaју na pitanje o spoljašnjim povodima njihovih interesa, a njihovih simpatija, bolova, patnji, radosti itd., nego gledaju jedino na ono što protiče u njihovoj duši, oni tada ulaze dublje u svoj duševni život i imaju sasvim određene, naročite duševne doživljaje koji se razlikuju od običnih duševnih doživljaja. Opisujem nešto što je doživelo vrlo mnogo ljudi. Takvi doživljaji sastoje se u tome što mistik koji sve više uronjava u sebe, preinačuje u sebi izvesne osećaje i osećanja, preobražava ih u sasvim drugo. Kada na pr. neki normalni, obični čovek primi od nekog drugog udarac koji ga zaboli, onda se njegov osećaj upravlja protiv tog drugog čoveka. To je u životu prirodno. Ko se mistično udubljuje u sebe, taj kroz svoje uronjavanje dobiva jedan drugi osećaj pri nekom takvom udarcu. On ima osećaj: ti ne bi dobio taj udarac da ga jednom nisi zaslužio u životu. Inače ti taj čovek ne bi to učinio. Zato ne možeš da upraviš tvoj osećaj protiv tog čoveka koga su samo događaji sveta doveli pred tebe da bi ti dao udarac koji si zaslužio.

Takvi ljudi dobiju i izvesno potpunije osećanje o celom svome duševnom doživljavanju, kada zatim još više prodube sve svoje razne duševne doživljaje. To se može približno ovako okarakterisati. Oni kažu: "osetio sam u meni mnogo patnje, mnogo bolova, ali ja sam ih sam jednom prouzrokovao. Mora da sam učinio

neke stvari, mada se toga ne sećam. Ako to nisam zaslužio u ovom životu, onda je sasvim jasno da sam to morao zaslužiti u nekom drugom životu".

Tim uronjavanjem u sebo menja duša svoja dotadašnja osećanja i svaljuje krivicu više na sebe, traži u sebi ono što je ranije tražila u spoljašnjem svetu. Tako dolazi do toga da takvi ljudi sve više svaljuju u svoju unutaršnjost, sve više zgušavaju svoje unutarње biće. To znači: kao što ekstatičar kroz spoljašnji tepih čulnih osećanja zagleda u jedan svet, tako mistik ulazi dolje ispod svoga običnog "ja". On ulazi kroz "ja" do onoga što se nalazi u osnovi duševnog života, što je dalo stvarni povod za njegovu sudbinu. Time mistik dospjeva do toga da postepeno sasvim gubi iz vida spoljašnji svet. On gubi postepeno pojam o spoljašnjem svetu i njegovo "ja" povećava se postepeno preko celog sveta. On dolazi na drugu stranu u jedan svet koji mu je dotle bio nepoznat. - Tako ulazi čovek prema spolja i prema unutra u jedan dotada mu nepoznat svet.

Kada imamo u vidu da ekstatičar gubi svoje "ja" onda moramo reći: to stanje ekstaze nije nešto za čim bi trebalo da teži čovek, jer naša mogućnost da nešto uradimo u svetu, sve čovekovo snalaženje u svetu, zasniva se na tome što u našem "ja" imamo čvrsto središte našeg bića. Ako nam se kroz ekstazu oduzima ta mogućnost orijentacije, ta mogućnost da doživljujemo svoje "ja", onda smo izgubili sebe. S druge strane, s obzirom da mistik sve obuhvata u "ja", i okrivljuje sebe za sve što osećamo, onda to ima nedostatak što sve uzroke onoga što se događa u svetu naposljetku tražimo u sebi. Ali time gubimo sposobnost za zdravo snalaženje u svetu. Tako u oba smjera, sa običnom ekstazom i sa običnom mistikom, gubimo sposobnost snalaženja.

Ekstaza i mistika su nenormalno stanje, ali postoji u običnom čovekovom životu nešto gde možemo jasnije posmatrati takva stanja s one strane spoljašnje granice; naime u običnoj izmeni stanja kojima prelazimo u toku dvadeset četiri sata od bdenja i spavanja. U čemu se sastoji spavanje ili: šta je spavanje? U spavanju idemo sa unutaršnjim čovekom napolje. Unutarnji čovek raširi se u spoljašnjem svetu. U ekstazi gubimo svoje "ja", a i u spavanju takodje gubimo svoju svest o "ja". U ekstazi gubimo

našu svest o "ja", ali imamo oko sebe jedan svet dotada nam nepoznatih slika, jedan svet duhovnih činjenica i bića itd. koji ranije nismo poznavali. U spavanju nam nedostaje taj svet, dakle uopšte sve što se naziva sposobnost opažanja. Dakle spavanje se razlikuje od ekstaze time što se u spavanju pored gašenja svesti o "ja" gasi i fizičko i duhovna sposobnost opažanja. Dok se u ekstazi gasi samo "ja", u spavanju se ugasi i svest, čovek je tada izlio u svet ne samo svoje "ja" nego je i svoju svest predao svetu. Što u spavanju ostaje na čoveka jeste ono što postoji u čoveku osim "ja" i svesti. U čoveku koji spava imamo pred nama nešto što se oslobodilo svoje svesti i svoga "ja". A kamo je otišla ta svest? Na to možemo odgovoriti prema opisu ekstaze. Kada nastupi samo ekstaza, onda je oko nas jedan svet duhovnih činjenica i duhovnih bića. Kada napustimo i svest u istom trenutku nastupa i tama oko nas. Tako u spavanju ostavljamo "ja" kao u ekstazi, a i nosioca svesti. Tu možemo reći: čovekovo spavanje je neka vrsta ekstaze u kojoj je van tela ne samo čovekovo "ja" nego i svest. Ono što nazivamo "ja" to smo napustili u ekstazi, to je jedan član čovekovog bića. A u spavanju dodaje se tome još jedan član, tada izlazi još i astralno telo. To izlaženje astralnog tela ugasiло je mogućnost da imamo svest.

Tako dok čovek spava, ono što se nalazi u krevetu jeste fizičko telo i eterako telo - a u svetu van njega nalazi se "ja" i zatim drugi član: astralno telo koje se u ekstazi ne predaje okolnom svetu. Dakle spavanje nam pokazuje neku vrstu cepanja ljudskog bića. Svest i "ja" odvajaju se od spoljašnjeg čovekovog tela. U spavanju dolazi čovek u jedno stanje u kome više ništa ne zna o dnevnim doživljajima, u tom stanju u svesti nema ništa od onoga što kroz spoljašnje utiske ulazi u njegovu svest. Onaj svet u kome je tada unutarnji čovek, taj svet koji je primio njegovo "ja" i njegovo astralno telo i u kome je zaboravio ostali svet, naziva se iz izvesnog razloga: makrokosmos, veliki svet. Za vreme dok spava čovek je ^{predat} makrokosmosu, samo što ne zna ništa o tome. Takođe već za vreme ekstaze on je predat makrokosmosu, zna nešto o tom stanju, doživljuje nešto što je oko njega rašireno, što zauzima ogroman prostor. On doživljuje nešto kao gubljenje svoga "ja", ali i izlivanje na doživljaje koje dotada nije poznao. To izlivanje na jedan svet koji se razlikuje od

običnog svakodnevnog sveta, kada se osećamo samo u svome telu, to nam daje pravo da se odmah može govoriti o jednom velikom svetu, o makrokosmosu, za razliku od sveta kada se osećamo obuhvaćeni u svojoj koži. U ekstazi urestemo u taj drugi svet, vidimo fantastične, kao andjeoske likove, duhovna zbivanja, - ali ne možemo sebe od njih razlikovati, ne možemo imati osećaj da mi sami u tome živimo, ne znamo da li mi sami ne prouzrokuje sve to. To je ono što se zbiva u ekstazi.

Kada tako shvatimo ekstazu, tada možemo - bar u poređenju - i da stvaramo sebi neki pojam zašto u ekstazi gubimo svoje "ja". Zamislimo čovekovo "ja" kao jednu kap neke obojene tečnosti. Pretpostavimo da stavimo tu kap u sasvim malu posudu veličine kao ta kap, tada bismo mogli videti unutra boju te kapi. Ali ako bi se kap stavila u neku vrlo veliku posudu, u neki bazen s vodom, onda bi ta kap doduše bila sadržana u tome, ali je više ne bismo videli. Kada to poredjenje primenite na "ja" koje se raširi preko jednog velikog sveta, onda možete sebi predstaviti: "ja" će se osećati sve slabije ukoliko bude sve veće. Ako se "ja" raširi u makrokosmos onda će ono izgubiti sposobnost da sebe još opaža. Tako shvatamo zašto se "ja" izgubi kada se čovek predaje na jedan veliki svet - makrokosmos. Ono je tu, samo što je izliveno, ^{zato} ~~zato~~ ne zna ništa o sebi, ne oseća sebe. Ali u spavanju nastupi takoreći još nešto drugo važno za čoveka, a to je u tome da čovek dela dotle dok ima svest. A u ekstazi on ima svest, ali nema "ja" koje bi se orijentisalo. On ne kontroliše svoje delanje. To je ono bitno u ekstazi: čovek stvarno dolazi do delanja. A kada ga se spolja kontroliše nalazi se da je kao izmenjen. Ustvari nije to on koji dela, on dela kao pod sasvim drugim utiscima. Jer se javljaju mnoga bića koja utiču na njega, to je opasnost ekstaze. Pošto je to što on vidi jedno mnoštvo, onda je on predan sad na ovo biće sad na ono biće i čini utisak neke rastrzanosti. On je predan na jedan duhovni svet, ali na jedan svet mnoštva koje ga rastrže u pogledu na njegovo unutarnje biće. A kada posmatramo spavanje, moramo za stanje spavanja priznati da taj svet u koji tada ulazimo ima izvesnu realnost. Može se neki svet poricati dotle dok od njega ne osećamo nikakvo delovanje. Kada neko tvrdi da se neko nalazi iza zida to možemo porici-
mas što u spavanju prelazi iz makrokosmosa u svet makrokosmosa

cati dotle dok ne čujemo da neko kuca iza zida; tada to više ne možemo poricati. Kada opažamo delovanje, prestaje mogućnost da nešto uzimamo kao fantastiku.

No da li postoje delovanja iz sveta koji vidimo u ekstazi a u spavanju ne? O delovanjima sveta u kome se nalazimo u stanju spavanja može se osvedočiti svako ko se jutrom probudi. Jutrom smo u jednom drukčijem stanju nego uveče. Uveče smo umorni kad idemo u krevet, ali jutrom se probudimo sa svežim snagama koje uveče nismo imali, a koje smo stekli u spavanju. Za vreme dok je čovek sa svojim "ja" i astralnim telom predan jednom drugom svetu, upija on iz toga sveta snage koje su mu potrebne za dnevni život. Svet iz koga se izlivaju snage koje nam otklanjaju zameranje jeste isti onaj svet koji se vidi u ekstazi. Svakog jutra opažamo dejstvo toga sveta. Kako se to zbiva, nećemo danas ulaziti u to, no važno je što se taj svet pokazuje kao onaj koji nam donosi snage koje otklone umor, zameranje. Gde je jedan svet koji pokazuje dejstva, tu više ne možemo govoriti da on nije realan. Iz istog sveta u koji gledamo u ekstazi, a koga nismo svesni u spavanju, upijamo ojačavajuće snage za dnevni život. To činimo pod sasvim normalnim okolnostima. Naime, mi ne gledamo sebe pri tom upijanju snaga iz onog sveta. To je ono bitno spavanje što nešto izvršavamo a sebe ne vidimo pri toj delatnosti. Kada bismo pri tome gledali sebe, mogli bismo se osvedočiti da bismo to radili mnogo lošije nego onda kada pri tome nismo prisutni svojom svešću. Ako bi čovek bio prisutan pri tom teškom poslu nadoknađivanja snaga, ako bi saradjivao, on bi to sve jako kvario jer danas još nije sposoban za to da pri tome bude svestan. I dobro je što čovek gubi svest o svome postojanju u trenutku kada bi mogao da kvari svoj razvitak. Tako preko zaboravljanja o svome postojanju ulazimo u makrokosmos.

Svake večeri pri usnivanju prelazi čovek iz svoga mikrokosmosa u makrokosmos i sjedinjuje se sa makrokosmosom time što izliva svoje "ja" i svoje astralno telo. No pošto je u današnjem toku svoga života sposoban samo da deluje u svetu dnevnog života, prestaje njegova svest u trenutku kada zaspe. Tajna nauka kaže: između života u materiji - mikrokosmosu - i života makrokosmosu nalazi se reka zaborava. Čovek pije iz reke zaborava time što u spavanju prelazi iz mikrokosmosa u život makrokosmosa.

Kada prelazi u stanje spavanja, čovek predaje makrokosmosu dva člana svoga bića: astralno telo i "ja". Moment probudjenja sastoji se u tome što čovek opet počinje da doživljava prijetnost i patnju. Drugo što mu ponovo vaskrsava jeste svest o "ja". Iz neodredjene tame dodju duševni doživljaji i "ja". Kada bi čovek imao samo ono što je za vreme noći ostalo u krevetu, onda on ne bi mogao osećati duševne doživljaje, radost i bol, prijetnost itd., jer to što je ostalo u krevetu jeste u pravom smislu reči u istom stanju kao neka biljka. To ne doživljuje duševne doživljaje. Ali ni ono što je unutarnji čovek, ni to ne doživljuje duševne doživljaje. ~~Ali~~ A ipak je taj unutarnji čovek nosilac duševnih doživljaja. Iz toga možemo videti da je za doživljavanje prijetnosti i patnje itd., sem astralnog tela potrebno još nešto; naime da ono mora uroniti u spoljašnjeg čovjeka, u ono što ostaje da leži u krevetu, inače ono ne doživljuje svoje duševne doživljaje. Naš duševni život koji smo za vreme spavanja izlili u makrokosmos, možemo opažati tek kroz to što jutrom uronimo u ono što je ostalo da leži u krevetu. A to što ostaje u krevetu jeste dvojstvo. Jedno je ono što doživljujemo samo kao naš unutarnji život. Naša interesovanja, ukratko ono što nazivamo duševnim doživljajima, to ne možemo doživeti u makrokosmosu. No kada pri probudjenju ponovo uronimo u ono što je ostalo da leži u krevetu, doživljujemo ne samo naše duševne doživljaje, nego imamo i naše čulne osete. Osećamo i crvenilo ruže. Radost koju imamo pri pogledu na ružu jeste duševni doživljaj, oset crvene boje jeste spoljašnji doživljaj. Zato se ono što ostaje u krevetu sastoji iz dva člana: jedan deo nam ogleda ono što unutarne doživljujemo, a drugi deo doživljuje jedan spoljašnji svet. Kada bismo imali samo taj drugi deo, imali bismo pred sobom samo panoramu o spoljašnjim utiscima a ne bismo osećali prijetnost i bol; ili obrnuto: osećali bismo samo radost i bol i ništa spoljašnje ne bismo opažali. Ne uronimo u neko jedinstvo, nego u dvojstvo. U spavanju smo izlili u makrokosmos jedno drugo dvojstvo, a u jedno drugo dvojstvo uronimo pri probudjenju. Fizičko telo osposobljuje nas da doživimo spoljašnji tablo čulnog sveta, a etersko telo nas osposobljuje da u bdenju imamo duševni doživljaj, radost i bol. Da nemamo fizičko i etersko telo, imali bismo samo osećaje o prijetnosti i patnji, ali ne bismo znali odakle poti-

ču. Danju doživljujemo prijetnost i patnju, noću to ne možemo, već tek onda kad ponovo uronimo u fizičko i etersko telo.

Dakle uronimo u dvočlano biće, u etersko telo koje ogleda unutarnji svet - i u fizičko telo koje je uzročnik utiska spoljašnjeg čulnog tepiha. Dakle imamo pravo da kod čoveka govorimo o četvoročlanom biću. Dva člana pripadaju u spavanju makrokosmosu. No u budjenju pripadaju "ja" i astralno telo mikrokosmosu koji je obuhvaćen u našoj koži. Taj mali svet je uzrok svega onoga što u bdenju imamo pred sobom, jer fizičko telo je uzrok što imamo pred sobom spoljašnji svet, a etersko telo je uzrok što imamo unutarnji život.

Čovek živi neizmenično u mikrokosmosu i u makrokosmosu. Svakog jutra ulazi on u mikrokosmos. Činjenica što smo u spavanju izliveni u makrokosmos, uzrok je što u momentu kada ulazimo u makrokosmos moramo proći kroz reku zaborava. A kada se čovek samo mistično udubljuje, na osnovu čega on može doći do onih stanja koje smo u početku okarakterisali? U ekstazi "ja" odlazi u makrokosmos, dok je astralno telo ostalo u mikrokosmosu, u fizičkom telu. A u čemu se sastoji mistično stanje koje smo opisali? Naš život danju u fizičkom telu i eterskom telu je nešto vrlo čudno. Mi ne silazimo u fizičko telo i etersko telo, ne opažamo naše fizičko telo i etersko telo, nego se u njima samo ogleda spoljašnji i unutrašnji svet. Oni omogućavaju naš duševni život i naše čulno opažanje. Zašto opažamo svoj duševni život kad se probudimo? Zato što nam etersko telo ne dopušta da stvarno gledamo naše unutarnje biće. Etersko telo ogleda nam naš duševni život, pošto nam ga ono reflektuje, izgleda nam ono kao stvarni uzročnik našeg duševnog života. A ono samo ukazuje se kao ^{neprođimo} ~~naprednina~~. Ne ulazimo u sebe nego etersko telo reflektuje naš duševni život. Ali mistiku uspeva da se pomoću snažno izgrađenog duševnog života probije unekoliko u etersko telo. Time što se on kao uvrti u taj mikrokosmos, doživljuje on u samom sebi ono što u normalnom stanju doživljuje u spoljašnjosti, što je inače izliveno preko spoljašnjeg sveta. Dakle, mističar se kao uvrti u svoje etersko telo, on prodire ispod onog praga na kome se inače ogleda duševni život. Mističar doživljuje zbivanja u eterskom telu kada prekorači prag. Tada on doživljuje nešto što je u izvesnom smislu slično doživljajima pri gubljenju "ja" u ekstazi. Kao što se u

ekstazi razređjuje "ja" tako se kod mističara zgušnjava "ja". Time on doživljava impulse. To su razlozi zašto mističar ima jake unutarne doživljaje, jer se uvrta u svoje etersko telo.

Ekstatičar vidi prema napolju, širi se u makrokosmos, - mističar se zgušnjava, skuplja se u mikrokosmos. Kada čovek kao ekstatičar vidi izvesno događaje u makrokosmosu, ili kao mističar unutarne doživljuje izvesno osećanje, oba ta doživljaja su u izvesnom odnosu, a to se može okarakterisati na sledeći način. Svet koji vidimo budi u nama izvesna osećanja o prijetnosti, bolu, itd. Mi osećamo da je to u vezi. Jedan se rađuje više, drugi manje, no to su samo razlike u izvesnom stepenu. To je nešto drugo nego bolovi i ushićenja mističara; tu je velika razlika u kvalitetu. Isto tako je velika razlika između čulnih opažanja i onoga što doživljuje ekstatičar u makrokosmosu. Mističar doživljuje osećanja i blaženosti u svome unutarnjem biću, u ekstazi čovek gleda svet makrokosmosa. Svet mistika je takodje realan. Subjektivno realna su i bića koje doživljava čovek u ekstazi. U ekstazi vidi čovek jedan svet koji je drukčiji od čulnog sveta, mistik doživljuje osećanja, blaženosti i muke koje se ne mogu uporediti ni sa čime što čovek inače doživljava. Samo što mističar ne vidi svet ekstatičara, i obrnuto ekstatičar ne oseća svet mističara. Time smo ukazali na izvesnu vezu sveta mističara i sveta ekstatičara. Čovek se susreće ustvari i prema unutra i prema napolju sa svetom duha. Narednih dana nastojaćemo da odgovorimo na pitanje: koliko daleko možemo doći u duhovni svet kada izidjemo s one strane spoljašnjeg sveta? Ukoliko je moguće prevazići stanje ekstatičara i ući u jedan stvarni svet, i iza blaženstva i muke mističara dospeti u jedan stvarni duhovni svet?

13.12.1983.
13.12.1983.

4.3.1984.
16.3.1984.
22.1.1982.

3

U ISTANJU NAM NESTAJE SVAKODNEVNO SPRAŽNJE
NAŠE JA I SVIJEŠT (ASTRALNOST) OBLAGE U DUHOVNI
SVIJET. NJEMA ŠNO MEDALI, JA I SVIJEŠT, TO JE ISTO
JEDNA VESTA EUSTAZE, MI IZ DUHOVNOSTI SVIJETA ČAPIMO
SNAHU I UOČIMO SE, BUDIMO OBOJENI, SVIJEŠT
ČUJIMO ZBOG IZLAZENJA ASTRALNOSTI TJELELA.

IZMEĐU ŽIVOTA U MAKROKOSMOSU I ŽIVOTA U
MIKROKOSMOSU NALAZI SE RIJEKA ZABORAVA
MI FIŽIMO IZ RIJEKE ZABORAVA JER PRELAZIMO
IZ MIKROKOSMOSA U MAKROKOSMOS. PRI BUDENJU JEDNO
DVOJSTVO (JA I ASTRALNOST) ULAZE U DRUGO
DVOJSTVO (FIŽIČNO T. I ETARŠKO). ETARŠKO OG-
LEDA NAŠ UOČITELJSKI SVIJET, A FIŽIČNO JE NEPO-
ČINJE VANJSKOG ČULNOG SVIJETA (TERPIHA)

2

U EUSTAZI ČOVJEK PROBIJA VANJSKE GRANICE,
ON DOŠEĆEVA U DUHOVNI SVIJET, TU DOŠEĆEVA, "JA"
A BINO SE RAŠIĆEVA, DOK ASTRALNO TJELELO OŠTAJE
U ČOVJEKU, U TOM STANJU UPORABITELJSKI SE BICA
TRAVIČANJA, IMAJU SU POŠIJE BILI NEPOZNATI.
EUSTAZIČAR VIDI PRAHA VAN, TO, ŽIRI
SE U VANJSKI SVIJET, ON O NJEMU IMA
SVIJEŠT RATO ŠTO JE SAMO, "JA" VANJI DOK
ASTRALNO TJELELO (NOSIOG SVIJEŠTI) OŠTAJE -
"SUPROTNO MISTIČAR SE "ZOUŠEĆEVA"

MISTIČAR SE UPRAVIČA - SAMOM SEBI, A NE UPRA-
VIČA PRAHA NA VANJSKI ČULNI SVIJET, ON GE-
DA U SVOM DUŠEVNI ŽIVOT, DOK SE KOD EUSTA-
ZIČARA ŽIRI "JA" (GUDI) KOD MISTIČARA SE "JA"
SVA VIJE SKUPČA, JER VIJE SE U SEBE UROČIČA.

4

KAO NEKI TERPIH ŽIRI SE VANJSKI ČULNI
SVIJET, I MI OSJEĆAMO DA JE IZ TOG TERPIHA
NEŠTO U ŠTO NE MOŽIMO UČI OBČINJIM ZAPRAŠANJEM.

U SEBI NALAZIMO JEDAN SVIJET, TOVEHO
GA PRAŠIM DUŠEVNI ŽIVOT, ALI IMAHO SVA-
KAKO I OSJEĆANJE DASE IZ TOG Ž. ŽIVOTA NEŠTO KADE.

ORTODOKSNO PARAPSIHOLOŽKA (PSIHOTRONIČKA) ODNOSNO
ANTROPOZOFSKA STUDIJA U VEZI S PRVIM POGLEDANJEM LUDKE

II.

U STANJU SPAVANJA DELATNE SU SNAGE MARSAR, JUPITERA,
SATURNA; U BUENOM ŽIVOTU VENERE, MERKURA, MESTICA,
PLANETNI SISTEM KAO SAT SVETA

22.III 1910.

U opštem je već naznačeno kakav je odnos između čovekovog budnog stanja i stanja spavanja, i rečeno je da iz stanja spavanja čovek crpe snage koje su mu potrebne za vreme budnog stanja, da bi izgradio svoj duševni život. No te stvari su mnogo komplikovanije nego što se obično misli, a danas imamo da sa gledišta duhovnog ispitivanja govorimo malo iscrpnije o razlici između čovekovog budnog stanja i stanja spavanja. Napominjem, takoreći samo uzgred da možemo i ne uzimati u obzir i nabrojati sve one manje ili više interesantne hipoteze koje je postavila današnja psihologija o razlici između bdenja i spavanja, da bismo objasnili razliku između budjenja i spevanja. Ako bismo se upuštali u te hipoteze to bi nas udaljilo od stvarnog duhovno-naučnog razmatranja. Potrebno je samo da se kaže da obična današnja nauka posmatra samo ono što pri spavanju ostaje u fizičkom svetu, što smo juče okarakterisali kao fizičko i etersko telo. Toj fizičkoj nauci je potpuno strano ono što posmatra duhovna nauka. Ali sa ovoga stanovišta ona ima izvesno pravo da bude jednostrana. Ono što za duhovnog istraživača postoji kao stvarnost, naime ono što se pri spavanju izdiže iz fizičkog i eterskog tela, to "ja" i astralno telo su tada u duhovnom svetu; dok su za vreme dok čovek bdi, u fizičkom svetu, takoreći uronjeni u fizičko i etersko telo.

Sada bismo prvo posmatrali čoveka dok spava. Sasvim je prirodno što je za normalnu svest čovek u stanju spavanja nešto jedinstveno koje se dalje ne ispituje, pošto se u običnom životu ne pita da li kod čoveka, kada je noću u duhovnom svetu, imaju uticaja razne snage na njegovu dušu oslobodjenju od tela ili samo jedna jedinstvena snaga koja prožima duhovni svet. No možemo razlikovati razne snage kojima smo izloženi za vreme spavanja. Možemo

- MOĆI SVIJETLOSTI NOSE ME -
U HRAM DUHA

(GOVORNI NAČIN STANJANJA)

- 14 -

razlikovati potpuno različite uticaje kojima je čovek izložen za vreme spavanja, koji se pokazuju ne na onome što je ostalo u kretanju, nego na onome duhovnom u čoveku što se izdiglo kao astralno telo i "ja". Preko bliskih iskustava i činjenica hteli bismo da ocrtamo te uticaje na čoveka za vreme dok spava.

Ako čovek samo nešto tačnije posmatra ono što doživljuje u usnivanju, tada može primetiti kako takoreći počinje da malaksava ona spoljašnja delatnost kojom za vreme dnevnog bdenja pokreće udove i izvršava sve ono što možemo nazvati: pomoću svoje duše pokretati svoje telo. Ko malo posmatra sebe u momentu usnivanja, oseća kako "ja" sada više ne može da pokreće udove. Prvo se oseća nesposobnim da voljom upravlja pokretima udova. Zatim gubi vladanje nad onim što namivamo govor. Zatim oseća postepeno i kako gubi mogućnost da stupi u bilo kakvu vezu sa spoljašnjim svetom. Svi utisci dana nestanu postepeno. Najpre nestaje čoveku mogućnost da pokreće svoje udove i oruđe govora, zatim nestaje sposobnost osećanja za okus i miris, i na posletku sposobnost čujenja. U tom postepenom gubljenju moć za unutarnje duševno delatnosti, oseća čovek izlaženje iz svoga telesnog ometača. Time smo već okarakterisali prvi uticaj koji se vrši na čoveka za vreme stanja spavanja, uticaj koji čoveka izgoni iz njegovih tela. Onaj ko tada posmatra sebe primetiće kao da ga obuzme neka moć. Ističe se nešto iz drugog sveta što ga izgoni iz njegovog fizičkog tela. To je prvi od uticaja iz onog sveta u koji čovek uveče uronjava. Ali kada bi se pokazivao samo taj uticaj pri usnivanju, onda bi posledica bila ono što možemo nazvati potpuno mirno, ničim ometano spavanje. No poznato nam je da u normalnom životu nemamo samo to ničim neometano spavanje, nego da postoje dve mogućnosti da se spavanje pokaže u drukčijem obliku. Prvo, kao stanje spavanja u kome više ili manje naviru haotične slike u život spavanja. Kada bi se pokazivao samo taj jedan uticaj, tada bi postojalo potpuno mirno spavanje; ali se tu pokazuje jedan drugi uticaj kada je spavanje prekinuto stanjem snova. Dakle prvi naredni uticaj je onaj koji dočarava pred dušu svet snova, koji nam u spavanje unosi svet snova.

Ali to nije jedini način kroz šta normalno spavanje može da poprimi drukčiji oblik. Ima ljudi koji imaju još

i treću vrstu spavanja: naime kada čovek počne, nemajući svesti o tome, da u spavanju govori ili da izvršava izvesna delanja. Obično danju ne zna ništa o impulsima koji su ga nagnali na takva delanja. To može da se pojačava do onoga što se obično naziva mesečar. Mesečar dela kao neki automat. Za vreme dok čovek dela kao mesečar ima on eventualno i izvesne snove, ipak to u većini nije tako, nego on dela kao neki automat pod nepoznatim potsticajima, kojih ni snakika snoliko ne mora da bude svestan. Iroz taj treći uticaj dolazi on u vezu sa spoljašnjim svetom isto kao danju, samo nesvesno.

Tako možemo konstatovati tri uticaja. Uvek ostaje ta tri uticaja, kojima je čovek izložen za vreme spavanja, pa duhovno ispitivanje može stvarno upoznati da oni postoje kod svakog čoveka. Samo što prvi uticaj proteže kod većine ljudi. Redji je drugi uticaj, stanje snova, ne povremeno se javlja. Ta dva stanja deluju kod većine ljudi tako jako, da treće stanje: delanje iz spavanja, spada u retkosti. No ipak i treći uticaj postoji kod svakog čoveka. Medjutim, kod mesečara je treći uticaj toliko jak, a prva dva tako slaba da treći uticaj prevladava.

U duhovnoj nauci se uvek razlikovalo ta tri uticaja, i moramo u duševnom životu čovekovom pretpostaviti tri oblasti tako da jedna oblast podleže više prvom, druga oblast više drugom, a treća oblast više trećem uticaju. Dakle duša čovekova je tročlano biće, te podleži trojakim uticajima. Osećajnom dušom naziva se onaj deo duše koji podleži prvom uticaju. Deo duše na kome se ispoljava drugi uticaj naziva se razumskom dušom ili dušom čudi. Treći deo naziva se dušom svesti. Tako imamo da razlikujemo tri uticaja za vreme čovekovog stanja spavanja, a tri člana duševnog života koji podležu tim trima uticajima razlikujemo kao osećajnu dušu, razumsku dušu ili dušu čudi i dušu svesti. Dakle kad se čovek jednom moći prenosi u spavanje bez snova, tada se zbiva uticaj na njegovu osećajnu dušu; kada se prožima slikama snova, postoji uticaj na njegovu razumsku dušu; ako on ide okolo kao mesečar zbiva se uticaj na njegovu dušu svesti. I pored toga opisali smo samo jednu stranu ljudskog duševnog života za vreme spavanja, opisali smo čovekovo usnivanje. No moramo opisati i drugu stranu duševnog života, sam taj duševni život čove-

kov u pogledu na njegovo stanje spavanja. Posmatrajmo sad čoveka koji se budi, koji se ponovo vraća u fizički svet. Sta se zbiva sa čovekom kad se probudi?

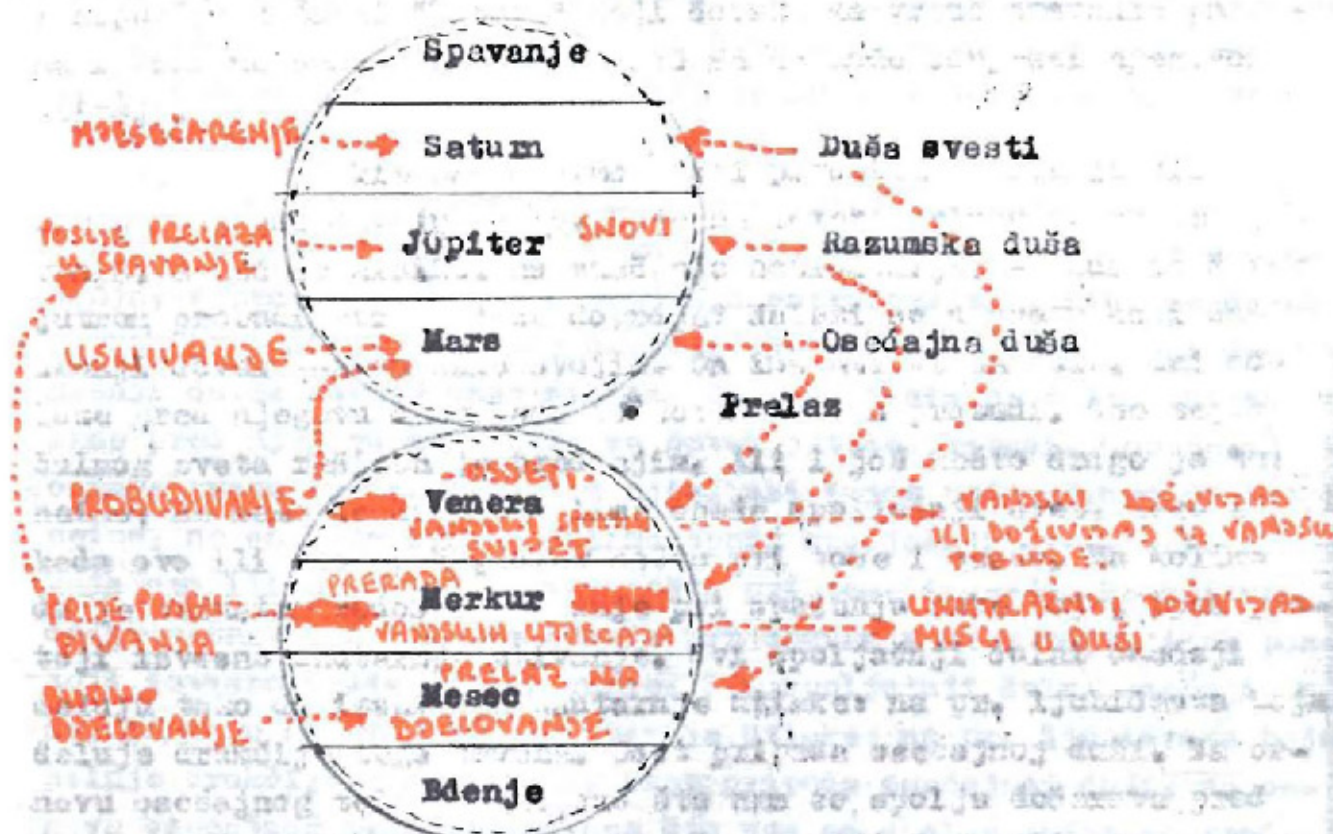
* Uveče ga je izvesna moć izvukla iz tela. Ta moć ima sposobnost da izvuče čoveka iz tela usled toga što njoj prvo podleži. U kasnijim stanjima spavanja podleži on i obim drugim uticajima. No posle tih uticaja čovek je nešto drugo nego što je bio ranije; on se izmeni za vreme spavanja. Izmena se pokazuje kroz to što je on uveče bio umoran, a jutrom opet ima sposobnost da se vrati u svoj život u telu. Ono što se dogodilo s njim za vreme spavanja, to mu daje sposobnost da se ponovo vrati natrag. Isti uticaj koji se zbiva u našem svetu snova, to je isti uticaj koji se vrši na razumsku dušu i onda kad nemamo snova. Treći uticaj, koji se ostvaruje kod mesečara, jeste onaj što se vrši na dušu svesti. Posle dva poslednja uticaja, čovek je osnažen i ojačan. On je iz duhovnog sveta primio one snage koje su mu potrebne u dnevnom životu. To je prvenstveno uticaj na razumsku dušu i dušu svesti koji osnažuje čoveka. A pošto se osnaži, onda ga ponovo vraća u njegovo telo isti onaj uticaj koji ga je i izvukao iz tela. Ista moć što je čoveka uveče izvela iz tela, vraća ga jutrom u telo: uticaj osećajne duše. Sve što je u vezi sa osećajnom dušom bilo je uveče iznureno, malaksalo. Jutrom, kad smo ponovo sveži, interesuju nas ponovo utisci fizičkog sveta - boje, svetlosti, predmeti, - tako da nam oni priredjuju radost i bol, ispunjuju nas simpatijom, itd. Predani smo radosti i bolu, spoljašnjem svetu. Sta je užočeno u nama kad smo predani spoljašnjem svetu? Sta oseća radost i bol? Ko se interesuje? To je osećajna duša. Živo učestvovanje nalazimo uveče iznureno, oslabljeno. To osećamo jutrom osveženo. Jutrom osećamo da su ponovo sveže oživle iste pojave osećajne duše, osećajnog tela koje su uveče oslabljene. Iz toga upoznajemo da nas ponovo uvodi u telo ista moć koja nas je i izvela iz tela. Probudjena duša uvodi nas ponovo u život. Ono što je uveče bilo kao umrlo, opet je kao iznova oživljeno. Samo što se sad čovek kreće u suprotnom smeru. *

Za vreme noći čovek prolazi kao nekim kružnim kretanjem. U prolasku u spavanje kreće se on prema tački gde je najjači uticaj na njegovu dušu svesti. Posle prelaska u spavanje i pre probudjenja najjače je ono što deluje na njegovu razumsku dušu,

a pri prelazu u spavanje i pri probudjenju ono što deluje na osećajnu dušu.

Ako bismo možda hteli da napravimo skicu i tome šta nastupa, možemo to učiniti ovako, ali to treba da bude samo šematski.

/Vidi sliku/

Gornji deo u tom crtežu označava stanje spavanja, a donji stanje bdenja.

Dakle imamo tri snage koje utiču na čoveka za vreme stanja spavanja. Te tri snage imaju od starih vremena sasvim određena imena u duhovnoj nauci. No kod tih imena ne sme se misliti na ništa drugo već da ta imena važe za te tri snage. Jer u stvari to je ovako: ako bismo pogledali u stara vremena, našli bismo da su tada ta imena prvobitno bila dana tim tria snagama, a ako se ta imena sada upotrebljavaju za druge stvari, onda su one uzeta od drugih značenja.

* Ona snaga koja deluje na osećajnu dušu pri usni-
vanju i probudjenju, nazivala se imenom "Mars". Ona snaga koja

deluje na razumsku dušu ili dušu čudi posle pri prelaza u spavanje i pre probuđenja, dakle u odvojenim partijama, naziva se imenom "Jupiter". To je ona snaga koja unosi svet snove u razumsku dušu. Ona snaga koja pod naročitim okolnostima čini čoveka mesečarom naziva se "Saturn". U smislu stare duhovne nauke možemo reći: "Mars" je čoveka uspavao, "Jupiter" mu je poslao snove u spavanje, i naposljetku tamni "Saturn" koji čoveka za vreme spavanja pokrene i goni na nesvesna delanja ako se ne može odupreti njegovom uticaju.

Dakle uesad ćemo uzeti prvobitno značenje tih imena koja označavaju snage, koje na čoveka deluju za vreme spavanja, a nećemo misliti na značenja astronomije. - Kada se čovek jutrom probudi šta se tada događa? Nalazi se u svetu koji današnji čovek smatra samo svojim. On ima utiske na čula. Oni dolaze pred njegovu dušu kada se čovek jutrom probudi. Ceo tepih čulnog sveta raširen je pred njim. Ali i još nešto drugo je tu: naime, ne samo da svojim čulima opaža spoljašnji svet, nego i kada ovo ili ono opaža, uvek nešto pri tome i oseća. Ma koliko da je neznatno radosno osećanje pri opažanju neke boje, ipak postoji izvesno unutarne zbivanje. Svi spoljašnji čulni osećaji deluju tako da izazivaju unutarne utiske: na pr. ljubičasta boja deluje drukčije nego crvena. Oset pripada osećajnoj duši. Na osnovu osećajnog tela vidimo ono što nam se spolja dočarava pred dušu. Osećajno telo je uzrok što čovek vidi žutu ili crvenu boju, ali osećajna duša izaziva ono što pri tome unutarne osećamo i doživimo o utisku koji na nas čini crvena ili žuta boja. Jutrom osećajna duša počinje da se predaje utiscima spoljašnjeg sveta koje ona prima preko snaga osećajnog tela. One što je noću za vreme spavanja bile izložene uticaju Marsa, predaje se jutrom pri probuđenju spoljašnjem čulnom tepihu. Ne ceo spoljašnji čulni svet, ukoliko on u našoj duši izaziva izvesne osete, nazivamo jednim naročitim imenom, imenom: "Venere"; ali pri tome ima da mislimo, samo na ono što deluje na našu osećajnu dušu iz onoga što u spoljašnjem svetu imamo pred našim čulima, a spram čega nismo ravnodušni nego nas ispunja osetima. Taj uticaj koji se pokazuje počev od jutro jutro, označava se kao snaga "Venere". Isto tako zbiva se iz fizičkog sveta uticaj na razumsku dušu ili dušu čudi.

To je uticaj preko koga se oslobađamo spoljašnjih uticaja i možemo ih preradljivati. Razlika je između doživljaja osećajne duše i razumske duše. Osećajna duša doživljuje nešto samo dotle dok je predana spoljašnjem svetu. No kada neko vreme nikako ne obraćamo pažnju na spoljašnji svet, i samo se predajemo onome što smo doživeli u spoljašnjem svetu, tada je čovek predan razumskoj duši. Ona je nešto više samostalno spram osećajne duše. Sposobnost kojom čovek kombinuje spoljašnje utiske, označavamo kao snage "Merkura". Dakle za vreme dana ispoljavaju se uticaji Merkura. Tako postoji izvesna korespondencija između uticaja "Merkura" i uticaja "Jupitera". "Jupiterov" uticaj ispoljava se u svojim delovanjima kod normalnog čoveka danas kao slika sna u dušu čudi ili razumskoj duši. "Merkurov" uticaj stvara unutarnji doživljaj misli u duši. No u noći u snu čovek ne zna odakle dolaze stvari koje doživljuje njegova duša. Ali danju zna odakle dolazi ono što o čemu razmišlja. No i danju ima uticaja koji deluju na njegovu dušu svesti. Kakva je ta razlika? Duša osećajna dolazi u obzir kad se samo predajemo utiscima spoljašnjeg sveta. Predjemo li od toga na preradljivanje utisaka spoljašnjeg sveta, tada smo predani razumskoj duši. Ali ako ono što smo preradili uzmemo sobom i ponovo se predajemo spoljašnjem svetu, postavljajući se u vezu s njim time što prelazimo na dela, tada smo preko duše svesti predani spoljašnjem svetu. Na primer: 1) Gledam cveće. 2) Razmišljam o tome. 3) Hoću da nekoga obrađujem.

Postoji izvesna korespondencija između delovanja duše svesti u budnom stanju i u kretanju za vreme spavanja (mesecarstvo). Samo za budno stanje primećuje se da je čovek sa svojim "ja" prisutan kod svojih dela; noću se čovek pokreće kroz noć tamnoga, mračnog Saturna. Ono što za vreme budnog života deluje na ljudsku svest, da bi ona iz normalnog života mogla doći do samostalnosti, označava se kao snaga "Meseca". - Dakle, tako smo pratili ljudski duševni život i našli smo da čovek ima tri razna člana duše. Kroz njih on podleži trima raznim uticajima u noći, uticaju "Merkura", "Jupitera" i "Saturna". A kada čovek danju razvija svoj duševni život, onda je on predan snagama "Venere", "Merkura", i "Meseca". Time smo naznačili čovekov dnevni put kojim on prolazi u toku 24 sata. Ne misleći pri tome na nešto drugo,

zasađa bismo pored toga postavili niz pojava koje se obično ne promatraju sa gledišta koji bismo danas hteli primeniti. - Molim vas da ovaj niz predavanja posmatrate tako da njegovi delovi spadaju zajedno, pa će se zato u početku reći razno što će se kasnije osvetliti.

Sada bismo približno posmatrali put Zemlje oko Sunca. Kada to činimo onako kao što to čini spoljašnja nauka, onda je to za duhovnu nauku tek prvi početak. Što se zbiva u fizičkom, spoljašnjem svetu, to je samo spoljašnja slika za unutrašnja, duhovna zbivanja. Što iz astronomije naučimo o svetu zvezda, to se u pogledu na ono što se tu stvarno nalazi u osnovi, može uporediti sa onim što dete nauči o radu sata. Kad objasnimo detetu šta označavaju 12 brojki, šta znači kretanje skazaljki, tada dete može da na časovniku vidi koje je vreme. No to još ne bi mnogo značilo. Ono mora naučiti i da kretanje skazaljki dovede u vezu sa onim što se događa u svetu. Ako se jedne kazaljka, mala, nalazi iznad 6, a druga, velika nad 12, onda ono mora znati šta to znači za određeno doba dana, da se Sunce tada radja u nekom određenom dobu godine. Ono mora naučiti da shvata prilike sveta, da na časovnik gleda kao na sliku za prilike sveta.

Tako se u astronomiji uči da se Sunce nalazi u sredini sunčanog sistema, a oko Sunca kruže planete, a u kalendaru se pročitaju gde se nalaze Saturn ili Jupiter. Znamo li uzajamni položaj planeta, onda smo o nebeskom prostoru naučili onoliko koliko dete o časovniku kad može da kaže: sad je deset časova. No tada se može još naučiti na kakve se prilike života to sve odnosi. Može se naučiti razumevati kako snage sveta, kao ono nevidljivo deluju iz moći makrokosmosa kao neki moćni časovnik sveta. Od časovnika našeg planetskog sistema može se preći do velikih planetnih odnosa. Tada će se moći reći: Dakle postoje razlozi zašto se Venera nalazi jednom u nekom određenom odnosu prema Jupiteru, a drugi put u nekom drukčijem odnosu itd. Postoje razlozi zašto je svemirski časovnik baš tako konstruisan. Tada se misao o kretanjima planeta u našem sunčanom sistemu proširuje u jednu misao punu smisla. Planetni sistem postaje za nas nekom vrsti svemirskog časovnika. Inače bi to u poređenju bilo tako kao kada bi se časovnik izradio samo zbog zabave, bez nekog smisla.

zasebno bismo pored toga postavili niz pojava koje se obično ne promatraju sa gledišta koji bismo danas hteli primeniti. - Molim vas da ovaj niz predavanja posmatrate tako da njegovi delovi spadaju zajedno, pa će se zato u početku reći razno što će se kasnije osvetliti.

Sada bismo približno posmatrali put Zemlje oko Sunca. Kada to činimo onako kao što to čini spoljašnja nauka, onda je to za duhovnu nauku tek prvi početak. Što se zbiva u fizičkom, spoljašnjem svetu, to je samo spoljašnja slika za unutrašnja, duhovna zbivanja. Što iz astronomije naučimo o svetu zvezda, to se u pogledu na ono što se tu stvarno nalazi u osnovi, može uporediti sa onim što dete nauči o radu sata. Kad objasnimo detetu šta označavaju 12 brojki, šta znači kretanje kazaljki, tada dete može da na časovniku vidi koje je vreme. No to još ne bi mnogo značilo. Ono mora naučiti i da kretanje kazaljki dovede u vezu sa onim što se događa u svetu. Ako se jedna kazaljka, mala, nalazi iznad 6, a druga, velika nad 12, onda ono mora znati šta to znači za određeno doba dana, da se Sunce tada radja u nekom određenom dobu godine. Ono mora naučiti da shvata prilike sveta, da na časovnik gleda kao na sliku za prilike sveta.

Tako se u astronomiji uči da se Sunce nalazi u sredini sunčanog sistema, a oko Sunca kruže planete, a u kalendaru se pročitaju gde se nalaze Saturn ili Jupiter. Znamo li uzajamni položaj planeta, onda smo o nebeskom prostoru naučili onoliko koliko dete o časovniku kad može da kaže: sad je deset časova. No tada se može još naučiti na kakve se prilike života to sve odnosi. Može se naučiti razumevati kako snage sveta, kao one nevidljive deluju iz moći makrokosmosa kao neki moćni časovnik sveta. Od časovnika našeg planetarnog sistema može se preći do velikih planetarnih odnosa. Tada će se moći reći: Dakle postoje razlozi zašto se Venera nalazi jednom u nekom određenom odnosu prema Jupiteru, a drugi put u nekom drukčijem odnosu itd. Postoje razlozi zašto je svemirski časovnik baš tako konstruisan. Tada se misao o kretanjima planeta u našem sunčanom sistemu proširuje u jednu misao punu smisla. Planetarni sistem postaje za nas nekom vrsti svemirskog časovnika. Inače bi to u poređenju bilo tako kao kada bi se časovnik izradio samo zbog zabave, bez nekog smisla.

Dakle, možemo reći: planetni sistem postaje nekom vrsti svemirskog časovnika, jednim sredstvom izražavanja za ono šta se stvarno nalazi iza svemirskih tela u sunčanom sistemu.

Pozmatrajmo prvo smeriski časovnik posebno, kao što smo to navili u nauci, da nam spoljašnja nauka ne bi prebacivale da ne naučno postupamo. Lako je pobiti misao spoljašnje nauke kao da se ovaj planetni sistem sam izgradio. Prema nauci trebalo bi da se svemirska magla počela rotirati i da su se tada odcepljivanjem iz svemirske magle obrazovale planete. Učitelj to pokazuje na jednom eksperimentu sa kapi ulja koju on okreće. No neki mudrijaš među djacima mogao bi reći kada se tako u školi prikazuje Kant-Laplasov sistem, da je učitelj pri svome eksperimentu zaboravio samog sebe, posto je on ipak počeo da rotira kap ulja. Opit sa kapljom ulja ukazuje na to kako se nešto mora da nalazi iz onoga što se tu rotira: ukazuje na snage koje prouzrokuju kretanje.

Tako se iza postanja sveta nalaze snoge i moći. Oko Sunca rotira Zemlja, planeti. Uzmimo položaj Zemlje prema Suncu tako da se između Zemlje i Sunca na jednoj strani nalazi Mesec zatim Merkur i Venera. Ono što se u ranijim vremenima nazivalo "Merkur", danas se naziva "Venerom", ono što je bliže Suncu jeste Venera, što se dalje nalazi jeste Merkur. Dakle, imamo između Zemlje i Sunca prvo: Mesec, zatim Merkur, Venera, zatim s one strane Sunca: Mars, Jupiter, Saturn. Sunce je središte. Postoji jedan položaj koji je moguć u Sunčevom sistemu, kada su planeti, izuzimajući Zemlju, poredjani u prostoru onako kao što je tok čovekov kroz spavanje i bdenje.

Saturn	♄
Jupiter	♃
Mars	♂
Sunce	☉
Venera	♀
Merkur	☿
Mesec	☾
Zemlja	♁

Tu bi se pokazao jedan poredjaj u prostoru, koji tačno odgovara

šemi čovekovog dnevnog i noćnog stanja kada se kao središte posmatra momenat usnivanja. Tu se za planetni sistem može nacrtati ista šema koja odgovara i čovekovom životu tokom 24 časa.

Tada se može doći do perspektive da se u osnovi uređenja našeg planetarnog sistema nalaze velike snage koje uređuju veliki časovnik sveta onako kao što se uređuje naš život u toku 24 sata. Tada neće izgledati besmislena misao da u makrokosmosu deluju ogromno velike snage koje su analogne onima koje deluju u nama danju i noću. Iz takvih misli nastali su isti nazivi za snage svetskog sistema i za snage koje deluju u nama. Ona snaga koja pokreće Mars oko Sunca, slična je onoj koja deluje u nama da zaspiemo. Snaga koja pokreće Jupiter oko Sunca, slična je onoj koja šalje snove u razumsku dušu. Ona snaga koja pokreće Veneru, srodna je sa snagom koja danju uređuje osećajnu dušu. Daleki Saturn sa svojom slabom snagom pokazuje se kao one slabe snage koje vrlo retko deluju kod ~~takozvanih~~ tzv. mesečara. Mesec se pokreće okolo snagom sličnom snazi koja uređuje naš dnevni život sa svojim čulnim utiscima. Prostorne udaljenosti znače nešto što se izražava u našem životu kao jače i slabije dejstvo. Kad sasvim površno uzmemo u obzir da je Saturn najdalji planet, dakle da ima i najmanje dejstvo na naš sunčani sistem, onda to možemo uporediti s tim kako Saturn ima neznatno dejstvo u nama. A isto i snaga koja Jupitera pokreće okolo može se uporediti sa onim što samo redje zahvata u naš život, naime svet snova. Tako nalazimo značajnu podudarnost onoga što je čovekov život, sa onim što kao snage deluju u velikom časovniku sveta: podudaranje mikrokosmosa i makrokosmosa. U stvari je svet mnogo komplikovaniji nego što se smatra. Da bismo shvatili sebe moramo uzeti u obzir ono što je u nama srodno sa velikim svetom da to uporedimo sa planetnim sistemom. Zato su duhovni istraživači, veliki majstori, izabrali iste odgovarajuće nazive za veliki svet i za mali svet, za prividno tako malo u kožu zatvoreno telo čovekovo.

Danas sam vam takođe samo izdaleka ukazao na izvesne odgovarajuće veze između mikrokosmosa i makrokosmosa, slikovito sam izneo kako postoji jedna takva odgovarajuća veza. Izdaleka sam ukazao na bića koja iz svojih snaga uređuju kretanja našeg svetskog sistema - upoređujući to sa časovnikom obič-

nim. Upravili smo jedan pogled do na granicu oblasti gde se možemo nadati da će nam se otvoriti duhovni svetozi. Hteli bismo da upoznamo planete kao skazaljke velikog svetskog časovnika i biću koja pokreću planete oko Sunca, kao ona bića koja će se ukazati srodna sa onim što se zbiva u samom čoveku. Shvatićemo kako je čovek kao mikrokosmos rođen iz velikog sveta, makrokosmosa.

14.12.1983.

14.12.1983.

5.3.1984.

19.3.1984.

23.1.1982.

R. Štajner

MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS

III

DOŽIVLJAJI MISTIČARA PRI ULAŽENJU U SVOJE
UNUTARNE BIĆE. DOŽIVLJAVANJE TOKA GODIŠ-
NJIH DORA U NORDIJSKIM MISTERIJAMA. "MALI
ČUVAR PRAGA". I "VELIKI ČUVAR PRAGA"

23.III 1910.

Da ne bi došlo do pogrešnog razumevanja, molim da napomenem, da se sa jučerašnjim predavanjem nije ni u kome pravcu nešto dokazivalo, nego je samo na kraju trebalo da se ukaže na to da su duhovni istraživači proteklih vremena, na osnovu izvesnih opažanja, došli do toga da se istim imenima označe izvesne stvari i zbivanja u nebeskom prostoru kao i izvesna zbivanja i stvari u našem dnevnom i noćnom doživljavanju. Predavanje je više imalo za cilj da takoreći steknemo pojmove kakvi će nam biti potrebni za naredna izlaganja. Ovaj niz predavanja uopšte se mora smatrati celinom, a prva predavanja su u širokom obimu usmerena na to da se prvo iznesu ideje i pojmovi za saznanje o duhovnom svetu koje treba da se saopšti u sledećim predavanjima. I danas bismo u izvesnom pogledu još nadovezali na bliže stvari, da bismo se postepeno uspeli do daljih duhovnih oblasti. Videli smo da čovek u pogledu na svoje unutarnje biće, u pogledu na ono što smo označili kao astralno biće i stvarno "ja", živi u stanju spavanja u duhovnom svetu, i da se zatim pri probudjenju vraća natrag u ono što ostaje da leži u krevetu, u svoje fizičko i etersko telo, u ovaj fizički svet. Svakome, ko posmatra život, pokazuje se da pri tom prelazu iz stanja spavanja u budno stanje ustvari nastupa jedna izmena doživljavanja. Ono što u budnom stanju doživljujemo, to nikako nije neko gledanje ili saznanje o ta dva člana ljudske prirode u koje uronimo pri probudjenju. Uronimo u etersko telo i fizičko telo, ali nikako ne upoznajemo tako da bismo ih iznutra posmatrali. Šta zna čovek u običnom životu o tome kako izgledaju iznutra posmatrani njegovo fizičko i etersko telo? A to i jeste ono bitno kod doživljavanja budnog stanja, što mi i naše telo posmatramo spo-

lja, a ne iznutra. Naše telo ne posmatramo nikad iznutra, već uvek spolja. Mi kao ljudi upoznajemo sebe samo spolja - kao jedno biće čulnog sveta. Kako bi to bilo onda ako bismo iznutra posmatrali sebe pri uronjavanju u telo?

Tada bismo morali videti nešto sasvim drugo nego pri gledanju spolja. To bili onakvi doživljaji kakve traži mističar. On nastoji da otkloni pažnju od spoljašnjeg sveta, pokušava da odsugerira ono što ulazi na oko i uho, teži da stvarno udje u svoje unutarnje biće. No kad prvo ne uzmemo u obzir te doživljaje onda možemo reći: mi smo u životu sačuvani od toga da gledamo u našu unutarnjost, jeru trenutku kad ulazimo u telo, kad se probudimo, naš pogled se upravlja u spoljašnji svet, na čulni svet. Dakle u budnom stanju nemamo mogućnosti da sebe posmatramo iznutra. To je kao da se bez našeg znanja prolazimo kroz neku reku. Kada spavamo onda smo s ove strane reke, a kada se probudimo tada smo s one strane reke. Ako bismo mogli nešto videti od ovog "s ove strane", onda bismo videli naše "ja" i naše astralno telo; no mi smo od toga sačuvani da u spavanju posmatramo naše unutarnje biće, jer u trenutku usnivanja gasi se mogućnost opažanja. Tako je između unutarnjeg i spoljašnjeg sveta povučena oštra granica koju ^{samo} prekoračimo kod usnivanja i probudjenja. Kada pri probudjenju prekoračimo granicu, ne možemo više posmatrati duhovno; pri usnivanju prestaje svest, i tako više ne možemo posmatrati unutrašnje biće. Kod probudjenja upućujemo se prema napolju, i ne možemo više posmatrati naše unutarnje biće. Šta je to, što tada prekoračujemo, što nam takoreći pomračuje, zastire duhovno u momentu kad se probudimo? To je nešto što se zavuče između naše osećajne duše i našeg eterskog tela i fizičkog tela. To je osećajno telo koje nam zastire pri probuđenju etersko telo i fizičko telo. U trenutku probuđenja postavi se osećajno telo kao oštra granica između našeg unutarnjeg doživljavanja i onog spoljašnjeg.

Videćemo da je to potrebno za čovekov život, jer šta bi čovek video ako bi svesno prošao kroz tu reku, to čovek ne sme videti u toku svoga normalnog života, jer on to ne bi izdržao. On se mora za to prvo pripremiti. Mistični razvoj ne sastoji se u tome da se silom udje u unutarnji svet našeg fizičkog i eterskog tela, nego u tome da čovek prvo sebe učini zrelim, a zatim da svesno ide

kroz tu reku. Šta bi se dogodilo sa čovekom koji bi nepripremljen uronio u svoju unutaršnjost, dakle da pri probuđenju ne vidi spoljašnji svet, nego da udje u svoj unutarnji svet, u ono što se nalazi u osnovi njegovog fizičkog i eterskog tela? On bi u svojoj duši doživio jedno osećanje vanredne jačine koje se u običnom životu poznaje samo u sasvim neznatnoj meri; to bi čoveka obuzelo ako bi on pri probuđenju mogao sići u svoju unutaršnjost. O tom osećanju možete dobiti pojam preko jednog poređenja. U čoveku postoji ono što se naziva osećanjem stida. To osećanje stida sastoji se u tome što čovek hoće da skrene pažnju drugih od odnosne stvari ili osobe u sebi koje se on stidi. To osećanje stida za nešto što je u čoveku, a što bi on hteo da otkrije, jeste jedan slabi nagoveštaj o onom osećanju koje bi naraslo do ogromne jačine ako bi čovek mogao pogledati u svoju unutaršnjost. To bi osećanje obuzelo ljudsku dušu sa jednom takvom silinom, da bi to čovek osećao izliveno preko svega što bi susretao u spoljašnjem svetu; imao bi doživljaj koji bi se mogao uporediti sa doživljajem kao da propada u vatru. Kao neko sagorevanje delovalo bi na njega to osećanje stida.

* Zašto bi to tako delovalo na njega? Zato što bi čovek u tom trenutku osećao kako je ustvari njegovo fizičko i etersko telo savršeno, u poređenju sa onim šta je on kao duševno biće. Može čovek o tome stvoriti sebi neki pojam i običnom logikom. Ko čisto spoljašnje, preko fizičke nauke gleda čudesnu izgradnju ljudskog srca ili mozga sa svim pojedinostima, ili kostura, taj će moći osećati kako je beskrajno mudro i savršeno sačinjeno fizičko telo čovekovo. Kad pogledamo samo neku kosku, na pr. kosku butine, gde je sa najmanjim utroškom materijala postignuta najveća sposobnost nosivosti, kada posmatramo čudesnu gradju ljudskog srca, tada već možemo imati neku predstavu o tome šta bismo doživeli kad bismo videli kako je to izgradjivanje izviralo iz mudrosti. Uporedimo s tim šta je čovek kao duševno biće u pogledu na strasti i uživanje, prohteve. Tokom celog svoga života on kao da ide za tim da tu čudesnu izgradjenost ljudskog tela upropašćuje time što se predaje uživanju ovog ili onog sredstva za uživanje. To, što se u običnom životu može posmatrati jeste jedna razorna delatnost na čudesnoj izgradjenosti čovekovog tela. To

bi sve živo stajalo pred ljudskom dušom, a poredjenje nesavršenosti duše sa čudesnom izgrađenosti tela imalo bi za čoveka nešto vanredno potresno kad bi video šta je u njegovoj duši, i šta je mudro vodstvo sveta stvorilo iz njegovog fizičkog i eterikog tela, iz onoga u šta on uroni svakog jutra. Zato je on sačuvan od svesnog ulaženja tako da upravlja pogled na čulni svet oko sebe, on ne može gledati u svoju unutarnjost. Poredjenje između ljudske duše i onoga što se nalazi u osnovi fizičkog i eterikog tela, izazvalo bi osećanje stida, a za pravilno doživljavanje tog osećanja priprema se kroz sve one duševne doživljaje koje čini mističar pre nego što postane dostojan da sidje u svoju unutarnjost. Da doživlja svoje duše ~~mnogo~~ oseća nesavršenima, da oseća da duša ima pred sobom još jedan beskrajno dalek put, to mora u čoveku probuditi osećaj skrušenosti, čežnjom za usavršavanjem i pripremiti ga da izdrži poredjenje; inače bi od stida morao kao u vatri sagoreti.

Mističar se vaspitava da bude zreo za to kroz sledeće misli: izvorno, kad gledam na ono šta sam, i touporedim sa onim šta je mudro vodstvo sveta načinilo iz mene, onda moram uvideti kako sam još mali, kako sam rđav, kako sam još gadan, a stid koji nastaje pri tom poražavajućem osećanju, narastao bi toliko da bi mogao postati sažliuča vatra, ako ne bi imao snage da kaže sebi: da, sada se osećam beskrajno malim prema onome šta mogu postati, ali ja ću pokušati da razvijam jake snage, da bi postao sposoban da shvatim mudro upravljanje svetom i pokušaću da postanem dostojan toga upravljanja. Mističari koji hoće da udje u svoju unutarnjost, objasniće njegov duhovni učitelj da on mora osećati osećanje skrušenosti koje se povećava u beskrajno. To se može približno tako prikazati da se kaže: pogledaj biljku; ona raste iz zemljišta. Tu mogućnost pruža joj jedno carstvo koje je niže od nje. Kad se biljka prikloni sa zahvalnošću prema mineralnom carstvu, onda ona može reći: ovom nižem carstvu zahvaljujem za moje postojanje. Ona bi se morala u skrušenosti prikloniti prema nižem carstvu i reći: tebi zahvaljujem što postojim. Životinja zahvaljuje tako biljnom carstvu svoje postojanje; ona bi se morala u skrušenosti prikloniti pred njime. Čovek bi morao pogledati oko sebe u svetu i reći: zapravo ja ne bih mogao doseći ovaj stepen da se na

odgovarajući način nije razvijalo sve što je niže od mene. Kada čovek razvija takva osećanja, onda dolazi štimung da on ima ne samo razlog da gleda gore prema ma čemu višem, nego da se pogledima zahvalnosti gleda dole na sve što je niže od njega. Tada će se duša ispunjavati osećanjem skrušenosti da ima pred sobom još beskrajno dalek put da bi postala savršena. Tako teče vaspitanje za skrušenost. Sve to što je rečeno, ne može se obuhvatiti sa pojmovima i idejama, inače bi mističar bio brzo gotov. To se može samo doživeti. Samo onaj ko to neprestano doživljuje, taj ispunjava svoju dušu sa osnovnim štimungom koji je potreban za mističara. - A zatim (kao drugo) mora on razviti drugo osećanje, - ako hoće da postane sreo da udje u svoju unutarlost: da podnese ono što mu se može postaviti na put kad hoće da postane savršeniji. Osećanje predanosti mora razviti prema onome što treba da podnese. Samo preko savladjivanja, bolova i patnji tokom ~~dm~~ dugog vremena, mogu se razviti jake snage koje su za to potrebne. Zatim mora duša pustiti da na nju deluje onaj osećaj pri kome uvek iznova kad kaže sebi: ma kolikoz mnogo da ~~za~~ me pogađaju bolovi i patnje, ja se neću pokolebati, jer ako bih hteo da doživim samo ono što donosi zadovoljstvo, onda nikada ne bi postao jak. Snage se razvijaju samo kroz otpor, kroz zaustavljanja, u savladjivanju prepreka. Duševne snage razvijaju se samo ako je čovek spreman da sa predanošću podnosi patnje i bolove. To on mora razviti; tada može ući u svoju unutarlost, a da se ne sažee u osećanju stida.

Niko ne sme verovati da će se od nekog običnog čoveka tražiti da proazi takvim vežbama. Samo ko hoće da dobrovoljno primi na sebe to sve, može iz svoje duše udiniti to za čim teži mističar. U normalnom toku života, između onoga što čovek kao mističar može doživeti, i onoga što se doživljuje u spoljašnjem svetu, postavlja se osećajno telo čovekovo i čuva ga od toga da udje u svoju unutarlost, i da se takoreći sažee osećanjem stida. Ono što skriva osećajno telo, ne može čovek doživeti u normalnom toku života, jer tu on dolazi već na granicu duhovnog sveta. Tu granicu mora dakako prekoračiti duhovni istraživač koji hoće da ispituje ljude ku unutarlost. Obična, normalna svest čovekova sačuvana je od toga da u ~~maxx~~ nezrelom stanju uđe u jedan drugi svet. Čovek ne može videti moć koja takoreći svakog jutra pri probudje-

nju čuva čoveka. To je prvo duhovno biće koje susreće pravi duhovni ispitivač na putu koji vodi u njegovu unutarost. On mora proći pored bića koje čuva normalnu svest od izgaranja u osećanju stida kroz to što svest upravlja na spoljašnji svet umesto gledanja prema unutra. Uticaj toga bića oseća normalna svest, no ne može ga čovek videti. To duhovno biće koje svakog jutra stoji pred čovekom i čuva ga od toga da gleda svoju unutarost, da ne sagori od stida to je "mali čuvar praga". Pored njega vodi put u duhovni svet.

Tako smo našu svest doveli do "malog čuvara praga". Time je već nagovešteno da u dnevnoj svesti zapravo nikako ne vidimo naše pravo biće. A kada naše biće nazivamo mikrokosmosom, onda moramo reći: mi ga nikada ne vidimo u njegovom pravom duhovnom liku, nego vidimo samo ono što se u normalnom stanju od njega pokazuje, samo ono spoljašnje. Kao što čovek kada gleda u ogledalo, vidi svoju sliku a ne sebe, tako u dnevnoj svesti ne vidimo mikrokosmos nego samo njegovu ogledalnu sliku. - A da li vidimo mikrokosmos u njegovoj stvarnosti? Šta doživljuje čovek u čulnom svetu? I tu on doživljuje izmenu između dana i noći, kao u mikrokosmosu, samo što tu izmenu nalazi u spoljašnjem svetu. On doživljuje kako se sunce radja i počiva, kako se od predmeta reflektuje sunčeva svetlost i osvetljava sve predmete oko njega. Šta je to što čovek vidi od jutra do večeri? U osnovi uzevši on nikako ne vidi predmete, nego sunčevu svetlost koju nam predmeti reflektuju. U tami ne vidimo predmete; čovek ne vidi predmet u neosvetljenom stanju. Slično možemo reći za ostala čula. Kada gledamo u Sunce ^{zaslepe} ~~zamirne~~ nam se oči, zato nikada stvarno ne možemo videti Sunce. Čovek vidi sunčane zrake koje mu reflektuje spoljašnji svet. To se događa od jutra do večeri. No čovek vidi samo na vrlo nesavršen način ono što je uzrok tome što on nešto vidi. To, čemu zahvaljujemo što nešto vidimo, to nas zaslepljuje; ne možemo da se uzdignemo do onoga što hoće da nam objave stvari. Tako smo danju u pogledu spoljašnjeg Sunca u sličnom odnosu u kakvom pri probuđenju prema našoj unutrašnjosti. Snage u našoj unutrašnjosti osposobljavaju nas da živimo, no one nam i sprečavaju da vidimo samog sebe. Isto je tako sa suncem. Ono nas zaslepljuje kad hocemo da ga gledamo. Ne možemo danju opažati ni sve ono što je na izvestan način u vezi sa Suncem. Vidimo ono što nam Zemlja pokazuje u reflektovanoj sunčevoj svetlosti.

Ne u naš sunčani sistem spada ne samo Sunce, nego i planete. Danju ih ne vidimo. Sunce nas zaslepljuje ne samo za samo sebe, nego i za planete; po danu ih ne možemo videti. Kao što nam se po danu uskrađuje pogled u našu unutaršnjost, kao što nam se u noći uskrađuje pogled u duhovni svet, tako nam se danju uskrađuje pogled i u uzrok za naše čulno opažanje. Uskrađuje nam se danju pogled u ono što je u osnovi Sunce, što ga veže sa ostalim telima sunčevog sistema, Merkurom, Venerom, itd., što je živo zajedničko delovanje između Sunca i tih tela. Što opažamo, to je dejstvo sunčeve svetlosti. Kada to stanje uporedimo sa stanjem u kome je čulni svet za vreme noći, onda na izvestan način možemo opažati ono što pripada našem planetarnom sistemu. Možemo upraviti pogled prema zvezdanom nebu, gde se planete nalaze pred našim pogledom; ali dok njih možemo videti na noćnom nebu, uskrađuje nam se pogled na Sunce. Tako da moramo reći: ono što nam po danu čini vidljivim naš čulni svet, oduzima nam u noći mogućnost da ga posmatramo. Noću se naš čulni svet zaogrće u nevidljivost, i mi vidimo samo planetarni svet. Postoji li pak neka mogućnost, da se za noćno stanje takoreći uspostavi nešto slično kao što je stanje mističara u unutaršnjem svetlu? Današnji ljudi neće imati mnogo svesti o tom sličnom stanju, no postoji tako nešto. To stanje sastoji se u tome da čovek, kao i mističar, razvija izvesne osobine skrušenosti i predanosti, i još druge osobine koje možemo učiniti shvatljivima dovodeći pred oči jednostavne stvari. Čovek ih ima i u normalnom životu, no neznatno kao i osećanje brama. Ako on ta druga osećanja vanredno pojača, tada on čini sebe sposobnim da noću doživljuje nešto drugo nego u normalnoj svesti.

Svima nam je poznato da u proleće možemo drukčije osećati nego u jeseni. Neka zdrava duša drukčije će osećati kada izbijaju pupoljci i obođavaju nam lepotu i divotu leta - nego u jeseni: to je nešto što se uliva u nas od nade koja razbudjuje. Proleće daje da osećamo nadu koja budi. Osećanje u tome nije jako razvijeno, no ono postoji na izvestan način kod zdravih duša. U jeseni se to osećanje preobraćava u osećanje sete, tuge: kada gledamo kako lišće pada sa drveća, kada sve više vidimo ogoljenog šiblja, tada se duševni život prožima setom jeseni. Prateći spoljašnje pojave, možemo u toku godine proživeti opticanje života, mada samo u neznatnom stepenu. Čovek oseća malo preobraćaj nade

PROLEĆE - NADA KOJA BUDI
LETO - OSEĆANJE VELIKE RADOŠTI
JESEN - SUSSEĆANJE I TUGA
ZIMA - OSEĆANJE SMRTI CELE PRIRODE
OD ODUMIRANJA DO SMRTI

u setu. Pošto je to osećanje proleća i jeseni samo slabo razvijeno, onda čovek takođe samo na odgovarajućim načinom oseća prelaz u jesen, a isto tako kad jesen predje u zimu. No u takvim osećanjima vaspitavani su učenici koji su imali da idu suprotnim putem od mističara; oni su izdizvođeni u doživljavanje toka velike prirode, tako da su ga doživljavali. Učenik uči saosećati izbijanje vegetacije u proleće, ako može da zaboravi samog sebe. Zatim se to doživljavanje budjenja nade u osećanju proleća preobražava u letu u osećanje velike radosti. A zatim, ako je čovek tako daleko da je u zaboravljanju samog sebe naučio doživljavati setu jeseni, tada može postati sposoban i da sadoživljava sve veće saosećanje ulazeći u zimu: osećanje smrti cele prirode usred zime. Tako su osećali učenici koji su prolazili negovanjem osećanja u starim nordijskim misterijama koje su još samo spoljašnje poznate. Oni su vaspitavani tako da su preko naročitih metoda učili da saosećaju u svojoj duši tok prirode, tok godine. Sve to što je učenik doživljavao u noći o Ivanjdanu, oganj Ivandanjske noći, bilo je slika pojačavanja osećanja nade do jednog radosnog sadoživljavanja sa prirodom kada se sadoživljavao dah života koji prožima kosmos. A sa vreme najkraćih zimskih dana, zimske sunčeve obratnice, saosećao je u dubini duše odumiranje prirode do osećanja smrti.

Takva su to bila osećanja, doživljaji osećanja, koje u takvoj jačini jedva da više i mogu doživeti današnji ljudi. Usled napretka u intelektualnoj kulturi današnji čovek je postao nesposoban da proživi nešto kao što su u svojoj duši mogli proživeti stari narodi koji su bili bliže prirodi u srednjim i severnim predelima Evrope. A zatim, kada je tako nešto bilo proživljeno, tada se za ljude koji su tako pojačali svoj unutarnji duševni doživljaj, pokazala sposobnost koja se sastojala u tome, na koliko to čudno zvučalo, da gledalo kroz materiju, kao što je mistik mogao ulaziti u svoju unutarnjost; to jest, oni su mogli da vide ne samo ono što se vidi kao površina, nego su u vremenu od počinaka Sunca do rađanja Sunca mogli vidovito gledati kroz zemlju, i zablistalo im je živo kroz providnu zemlju Sunce oko ponoći; dakako u svojoj najvećoj veličanstvenosti i punoći samo u vremenu oko zimske Sunčeve obratnice, kada je bio odumro ooo spoljašnji tepih čulnog sveta. Tada se postizala sposobnost da se Sunce vidi ne kao neko zaslepljujuće telo, kako

se ono ukazuje danju, nego je oslabilo sve što zaslepljuje. Nije se videlo Sunce kao fizičko biće nego kao duhovno biće. Gledalo se tada duha Sunca. Ono što kao fizičko dejstvo deluje kao zaslepljavanje, bilo je izbrisano materijom Zemlje, ona je postala providna, pa se moglo videti samo ono duhovno Sunce. No s tim gledanjem Sunca bilo je u vezi nešto drugo, vanredno značajno. Naime, sada se pokazalo u svojoj istini ono na šta smo juče ukazali samo apstraktno: da postoji živo uzajamno delovanje između planeta našeg planetarnog sistema i samog Sunca, kroz to što neprestano idu strujanja od Sunca do svakog planeta i obrnuto. Ta duhovna strujanja mogu se uporediti u životu sa cirkulacijom krvi u čovečjem telu, kao što krv ide ka srcu kao svome središtu, tako je Sunce središte živih strujanja. Sunčani sistem je kao živi duhovni sistem, od koga je ono spoljašnje stvarno samo slika.

Sve što čovek uči doživljavati kroz to time da pojačava mogućnost svoga osećanja, nedovoljno je da se duhovnost svemira otkrije običnom dnevnim pogledu. No ta duhovnost zaklonjena je i noćnim izgledom zvezdanog neba. Od onoga što je sada opisano, vidi čovek u noći isto tako samo spoljašnju stranu kao i od svoje unutarosti. Ono što vidimo kao zvezdano nebo, to je samo telo, iza koga se nalazi kosmički duh. Kad čovek noću ugleda nebo osuto zvezdama, to je dakako veličanstveno; no zvezdano nebo nije ništa drugo nego fizičko telo kosmičkog duha koji se ispoljava u svojim delovanjima. Opet je to tako, da je za običnu ljudsku svest navučeno velo pred svime šta bi čovek video kad bi duhovno mogao gledati ono što se nalazi pred njim u prostoru. Kao što smo u običnom životu sačuvani od gledanja naše unutarosti, tako smo sprečeni i da gledamo duh koji se nalazi u osnovi spoljašnjeg sveta: preko toga rašireno je ono što nazivamo velom, zastorom čulnog sveta. Zašto se to zbiva?

Ako bi čovek video ono duhovno odmah, bez pripreme i zrelosti koje stiče sadoživljavanjem prirodnih zbivanja, on bi doživio osećanje najstrašnije pametnje, jer pojave su tako veličanstvene i silne da ljudski pojmovi iz običnog života zaista ne bi dostojali da bi čovek podneo taj zbunjujući prizor. Čoveka bi obuzelo ogromno osećanje straha, ako bi on to ugledao bez pripreme,

* SATURNOV opis → reči štimung
 * SUNČEV opis → letni štimung
 * MESEČEV opis → jeseni štimung
 * ZEMLJSKI opis → zimski štimung

obuzelo bi ga u ogromnoj meri osećanje straha i bojazni, on bi se formalno ukočilo, sledio, od straha jer bi se osećao kao da je uveden u neki lavirint. Samo ako se duša pripremila preko onakvih pojmova i predstava koje je izvode iznad običnog doživljavanja, može se ona priviknuti na to da gleda iza čulnog sveta. Danas čoveku nije moguće da svojim intelektualnim životom prolazi onim što je u ono vreme doživljavao u nordijskim misterijama. Svojom intelektualnim životom ne može čovek proći onim pojačavanjem doživljavanja proleća, leta, jeseni i zime. Danas ljudi misle sasvim drukčije nego u ono vreme. U ono vreme mišljenje još nije bilo tako izgrađeno, a sa razvitkom intelektualiteta ljudi su izgubili sposobnost za onakvo proživljavanje. No čovek može to proživeti kao u ogledalnoj slici na posredan način. Naime, on to može proživeti kroz to da ta osećanja ne doživljuje na spoljašnjim prirodnim zbivanjima nego na slikanjima i opisivanjima o duhovnom svetu.

*** Zato se danas u našoj sadašnjosti postepeno moraju davati za ljude takva opisivanja kao na primer u knjizi: "Tajna nauka". Tu se opisuje ono što se ne može spoljašnje opažati, šta se duhovno nalazi u osnovi sveta, što može videti onaj ko se pripremio na odgovarajući način. Takva knjiga ne sme se čitati kao neka druga knjiga danas, nego tako da čovek zaista u punoj jačini oseća u duši ono šta je tamo opisano: tada su ti doživljaji slični kao što su bili oni koji su se doživljavali u starim nordijskim misterijama. Tamo se nalazi opisivanje svih ranijih utelovljenja Zemlje, i tu će čovek naći razliku u stilu pri opisu Saturna, Sunca, Meseca. Ako čovek pusti da na njega deluje ono što je rečeno o Saturnu, onda ima nešto što se podudara sa prolećnim štimungom, a kod opisivanja Sunca nešto što je slično osećanju koje je obuzimalo starog učenika u silnoj radosti u Ivan-danjskoj noći. Opisivanje Meseca odgovara štimungu jeseni, a kod opisivanja zemlje imaćemo štimung kakav treba da bude u vreme zimske obratnice Sunca: taj opis budi setu smrti; to zatim prelazi u božićni štimung. Ono što je zadatak našeg vremena, da preko misli užeže osećanja, to se mora nalaziti u duhovnonaučnim knjigama. To se danas može davati jer se od života u osećaju čovek uzdigao do intelektualnosti. Pošto se uzdigao do misli, moraju se preko ogledala mišljenja ponovo probuditi osećanja koja su se prvo-

bitno iskušala na samoj prirodi. Opisivanje kakva su danas u "Tajnoj nauci", moraju u pogledu na štimung odgovoriti tokovima godine i tokovima sveta.

Šta se nalazi u osnovi duhovnonaučnih dela? Razlika između duhovnonaučnih i ostalih knjiga nije toliko mnogo u tome što se opisuju druge stvari, nego poglavito u tome "kako" se stvari daju. U knjigama se mora nalaziti ono što je sadržak našeg vremena: okolišno preko sveta misli da se užeu osećanja. Danas postoji mogućnost da se nađe nešto što nas ponovo izvede napolje iz pometnje u kojoj se čovek nalazi.

**** U onom severnom stanovništvu Evrope postojale su sposobnosti osećanja prema prirodnim zbivanjima još dugo iza kako su Grci već razvili intelektualnost. Grčki narod je proročki ukazao na to kako čovek može naći izlazak iz lavirinta kosmičkih događaja. Grci su morali pripremiti ono što mi moramo danas obrazovati u velikoj meri. Oni još nisu mogli napisati nikakvu duhovnonaučnu knjigu koja izražava u nama takva osećanja kakva postoje danas, ali sa grčkim obrazovanjem data je mogućnost da imamo konac, niti, da ne bi došlo do duševne pometnje. To nam je nagovešteno legendom. Ariadnovo klupče konca, to su pojmovi koje obrazujemo, koje stičemo, da bismo sa sigurnošću ušli u duhovni svet i ponovo izašli. Slika Ariadnovog klupčeta konca, nije za današnje ljude ništa drugo već duhovno znanje koje se daje u duhovnoj nauci, a koje treba da govori našem razumu. To znanje ima da stičemo da bismo sa sigurnošću mogli ući u taj lavirint. - Tako vidimo da ustvari čovek, ako hoće da u normalnom životu nađe dah u spoljašnjem svetu, mora proći kroz jednu oblast, kojom prolazi i duhovni istraživač. Čovek prolazi njome i u normalnom životu, ali nesvesno, duhovni ispiti-vač mora njome proći svesno. Čovek prolazi njome svesno ako se predaje da na njega deluju osećanja koja užije priroda preko štimunga proleća, leta, jeseni i zime, ili ako pušta da na njega deluju prikazivanja kao što su sad opisana. Tada on postepeno stiče sposobnost, da bez straha pristupi onoj duhovnoj moći koja bi ga inače morala ispuniti sa strahom i užasom: "velikom čuvaru praga", koji stoji pred duhovnim svetom, vidljiv za onoga ko se pripremi kako valja. Tako da onaj ko se tako pripremi i izidje u makrokos-

mos, bez straha prolazi pored velikog čuvara praga, koji nam pokazuje i kako smo još neznatni i kakve sposobnosti još moramo razviti u budućnosti.

* *** Pokazali smo pak kako je čovek zatvoren sa normalnom svešću u dve granice između one dve dveri. Na jednom stoji "Mali čuvar praga" na drugom "veliki čuvar praga". Kroz jedne dveri ide se u ljudsku unutarost, u duh mikrokosmosa, kroz druge dveri u duh makrokosmosa. Ne mora nam biti jasno: iz istog makrokosmosa dolaze snage i koje nas izgrađuju. Odakle je uzet materijal za naše fizičko i etersko telo? Sve snage koje se tu slivaju zajedno, što smo opisali da je puno mudrosti, nalazimo raširene u makrokosmosu, velikom svetu, kad prodjemo pored velikog čuvara praga. Tada nalazimo ne samo saznanja. Ta saznanja možemo sticati, no time još ne ulazimo u duhovnu stvarnost. Telo se ne može izgraditi iz saznanja nego iz snaga. Krošavši pored velikog čuvara praga dolazimo u jedan svet nepoznatih dejstava i snaga. Čovek ne zna ništa o tome, jer je pred tim raširena zavesa čulnog sveta. No te snage su unutra u nama: naše fizičko i etersko telo je iz njih sastavljeno, saliveno. Uzajamna delovanja, sva zajednička delatnost između onoga što je unutra i onoga što je napolju, između makrokosmosa i mikrokosmosa, sadržani su u onom zagonetnom lavirintu. To je živi život što moramo opisati.

Sutra ćemo početi s tim da dobijemo prvi pogled u ono što čovek sa običnom svešću doduše ne opaža, no što mu se pokazuje kao dejstvo kad prolazi kroz jedne i druge dveri, kad prodje pored malog i velikog čuvara praga.

15.12.1983.

15.12.1983.

6.3.1984.

18.3.1984.

25.1.1982

MIKROKOSMOS

KADA BI MI NEPREKIDAJUĆI UŠLI U SVIJET DUK-
TRAJNOSTI (ISTOBI FIZIČNOG I ETHERNOG TIJELA) MI BI
DOŠLI DOLE IZ OČIGLEDNOG SVIJETA DOLE SVJE-
DEŠAVANJE (ASTRALNOG TIJELA I. 3A). MI BI SE
JAVILI U TAJNI SVIJETA. OD TADA NAS STAJE ŽUTRO ČUVA
OSTAJANJE TIJELA. KADA VOLJIMO ŽELIMO UČI U SEBE
MORAMO SE VAIČANO PREPRIJETI (ŠKOLOVANJE MIS-
TICAR) MORAMO KROZ BUGO VRIJEME RAZVITI
ISTINSKU ŽIVOST (RAVNOVAGU) NIŽIM ČA-
STIMA ITO NAM JE OKREĆENJE RAZVOJ TE MO-
RAMO RAZVITI OSJEĆANJE PREDNOSTI TREBA
NAM (BOLOVI I PATNJE) ITO TREBAPO PODNIZATI.
KADA TO RAZVIJAMO OVA PRI ULAZU ILI NA ULA-
ZU U SVIJET NUTRINJI "SUSREĆENJE MALOG
ČUVA PRAGA. TO JE DUKOVNO BIĆE KADE ČUVA
NAM SVIJET OD IZGARANJA "OSJEĆANJE STOM...
KADLE PRI ULAZU MIKROKOSMOS SUDAR VAMO SE
I NAJAM ČUVA PRAGA TI. 4. DUKOVNI DUK.

UKOLIKO BI NEPREKIDAJUĆI UŠLI U MAKROKOSMOS
DOŠLI BI OČIGLEDNO IZ OČIGLEDNOG SVIJETA DOLE
HA TAD NEOPISIVIM VELIKOSTVENOSTU DUKOVNOG
KOSMOS. SVJEŠNO MOŽEMO UČI U KOSMOS JAMO
AMO SE POTPUNO PREPRIJETI. NAJČINJIVJE JE RAZVITI
DOŠIVAJANJE TONA PRIRODE (FOLIOJE → KADA KODA
BUDI, LTO → OSJEĆANJE VELIKE RADOSTI, JESEM → OS-
JEĆANJE SVOSJEĆANJA S PRIRODOM I TIJE, I ŽIMA →
OSJEĆANJE SHATI CIELE PRIRODE - TE OSJEĆANJE NOVE
"KICE" O DOŠIVU). DUKAS TE OSJEĆANJE POSTIŽEMO
POSREDBNO KROZ FOLIOVANJE KNJIGA IZ DUKOVNE
NAUKE, TAKO IZ MISLI RAZVIJAMO OSJEĆANJE. TAKO
ČITAJUĆI O STARIH SATURNI DOŠIVAM OSJEĆANJE U
SLADU S MOJIM IŠTUMICOM, STARI SVJEŠ → IŠTUMI
STARI MOŠEE → JESEN I ŽEMIA ŽIMSKI IŠTUMIC. NA
TAD NAJAM MI ULAZIMO U MAKROKOSMOS PREPRIJETI
POT ULAZU SUSREĆENJE "VELIKOG ČUVA PRAGA" KOD
NAM ULAZUJE NA NEOPISIVOST I BUDI RAZVOJ...

LIDOVNO ANTROPOLOGSKA STUDIJA NA 3. POCLANJE KNJIGE R.Š... M. i M.
MATTET 15. 12. 1983.

R. Štajnar

MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS

IV

DOŽIVLJAJI ČOVEKOVI PRI SVLESNOM PROLAZENJU
POR D. MALOG ČUVARA PRAGA

24. III 1910.

Juče je zaključeno sa ukasivanjem na sve granice unutar kojih je čovek sa svojom normalnom svesću zatvoren, a danas bismo počeli s tim da na izvestan način ukažemo u oblasti koje se nalaze s one strane te granice, a koje oblasti čovek nalazi kada preko već naznačenog i kasnije još daljeg, savršenijeg, razvitka svoje duše prodje kroz jedne ili druge dveri i dodje dalje od onog što se naziva mali i veliki čuvar praga.

Danas bismo prvo pokušali da objasnimo kakvi su čovekovi doživljaji kada on, prolazeći pored malog čuvara praga, svesno silazi u svoju unutarost. Poznato nam je da se to silaženje ponavlja svakog dana u običnom životu: naime kad se probudimo. I već smo spomenuli, kako se tada u momentu probudjenja - u običnom životu - pokušuje da je nemoguće da vidimo da dokučimo u šta se tada uživljamo, ulazeći u našu unutarost. Ako hoćemo da to razumemo, potrebno je da sebi tačno predstavimo na što je ukratko ukazano već u javnim predavanjima (17. i 19. marta 1910), a o čemu bismo sada iscrpnije govorili - što bi nam nedostajalo, ako to ne bismo sasvim tačno prikazali. To je ono što je u vezi sa celim ljudskim razvitkom. - Poznato nam je da se čovek postepeno razvija u toku svoga života. Već u životu što protiče između rođenja i smrti, prolazi čovek razvitkom koji ga vodi od početnih stadija života sa neznatnim snagama, ka sve većem i većem razvoju sposobnosti, talenta i snage. Kako se zbiva taj razvitak u običnom životu? On se zbiva tako da pri tome igraju bitnu ulogu usnivanja i probudjenja. Kad posmatramo kakvim doživljajima prolazi čovek pri učenju u svojoj mladosti i predstavimo sebi kako se ti doživljaji preobražavaju u sposobnosti i znanje, tada moramo pogle-

dati na stanje spavanja koje jedino omogućava da se ti doživljaji preobrazu u sposobnosti i snage. Svake večeri kada zaspemo donosimo u našoj duši iz dnevnog života nešto, a to što donosimo, a što se pokazuje kao plodovi naših doživljaja, mi to uobličavamo i preobražavamo za vreme spavanja, tako da to ulazi u naše sposobnosti i snage. Uzmimo jedan očigledan primer: kako smo se u mladosti morali naprezati iz dana u dan da bismo naučili pisati. Svi ti doživljaji ne nalaze se pred našom dušom kad danas počnemo da pišemo. Svi doživljaji protekli pri tome preobrazili su se, stopili su se, u sposobnost pisanja. Sve to što je te protekle doživljaje preobrazilo u sposobnost pisanja, u njegovu osnovu nalazi se u našoj duši, no može delovati samo ako pri tome takoreći nismo prisutni.

Iz toga možemo zaključiti da se u našoj duši nalazi nešto što je više od naše svesti. Više snage počinju da deluju u životu spavanja, i duša postaje sve zrelija. Neka dublja suština radi u nama na našem daljem razviću, ona prima pri usnivanju doživljaje dana i preradjuje ih u nama, a oni se zatim nalaze na raspoloženju kao sposobnosti u nekom kasnijem odseku života. No mi donosimo iz spavanja još mnogo više, a ne samo ono što smo prvo uneli sami našim svesnim doživljajima, a što preobražavamo u spavanju. Mi istrošimo snage sudelujući danju na događajima što se odigravaju oko nas. Uveče osećamo da smo istrošili te snage, a one se ponovo osveže u životu spavanja; mnogo drugih snaga nadoknađuje nam se za vreme noći. To osećamo jutrom. U spavanju nam dotiču drukčije snage nego što su one koje smo radom atekli po danu. Tako se razvijamo od stepena do stepena. No ipak znamo da taj razvitak ima određenu granicu. Svakog jutra kad se probudimo nalazimo isto svoje fizičko i etersko telo, i znamo da u osnovi uzevši svojim snagama možemo vrlo malo da preobrazimo ta dva tela, da postanu savršenija. Dođuće svako ko poznaje život zna da donekle postoji mogućnost da se deluje do u fizičko telo i da ga se preobražava. Kad posmatramo nekog čoveka koji se tokom deset godina predavao dubljim saznanjima, koji ne ostaju samo spoljašnje teorije nego zahvataju u duševni život, tada posle deset godina možemo doći do predstave u unutar-njoj preobrazbi kad njegov sadašnji izgled uporedimo sa onim ranijim i vidimo kako su se stečena saznanja odrazila u crtama njegovog

lica: ono što se razvijalo u duši, to je i plastično sudelovalo na uobličavanju spoljašnjeg tela. No taj spoljašnji razvitak ipak je zatvoren samo u uske granice, jer svako jutro zatičemo ponovo isto fizičko i eterско telo, sa istom dispozicijama koje su dobile sa rođenjem. Na našoj duši možemo srazmerno mnogo razviti intelektualne i duhovne snage i snage volje, ali malo možemo izmeniti na uobličavanju fizičkog i eterског tela. No ipak za vreme celog života između rođenja i smrti moraju biti delatne unutarne snage, i moraju se neprestano iznova podsticati snage da bi život tekao dalje. U momentu smrti vidimo šta postaje iz fizičkog tela ako na njemu neprestano ne radi eterско telo. Stvarne snage fizičkog tela delatne su počev od časa smrti i razaraju ga, deluju rastvarajući. Da se to ne može događati za vreme života, ima da se zahvali eterском телu koje je veran borac protiv raspadanja fizičkog tela. U svakom momentu dovodi mu one nove snage. Eterско telo ili životno telo prima ono što mu je za to potrebno iz snaga što se nalaze još dublje, iz astralnog tela, nosioca prijetnosti i patnje, radosti i bola, tako da uvek na odgovarajućem spoljašnjem телu radi i izgrađuje odgovarajuće unutarne telo. Što je na nama spoljašnje vidljivo, neprestano se održava unutarjim snagama. Kako astralno telo radi na eterском телu, i eterско telo na fizičkom телu, to je ono što bi čovek morao videti ako bi pri probuđenju mogao svesno uroniti u fizičko i eterско telo, od čega se otklanja spoljašnjim događajima.

No kroz to da svoju dušu razvije tako da svesno može doživeti momenat probuđenja, silaženja u eterско telo i fizičko telo, može on pribaviti sebi znanje o tome šta u stvari u spavanju stvara i deluje na njegovoj unutarjosti. Postajemo svesni našeg unutarjeg ustrojstva ako možemo da mistično uronimo u našu unutarjost. Šta moramo postići ako hoćemo da svesno sidjemo u našu unutarjost? Moramo sebe pripremiti tako da nas ne ometaju spoljašnji utisci u momentu probuđenja, da na nas ne utiču odmah čulni utisci. Moramo moći preneti se u mogućnost da se iz jednog drukčijeg stanja svesti kakvo je dato u spavanju i uživimo u postojanje sveta tako da se prekinu, obustave, svi spoljašnji utisci. Ako to možemo, tada prolazimo pored malog čuvara praga. Kako on izgleda, o tome bismo odmah govorili.

Šta vidimo kad kroz jedne dveri udjemo u našu unutarost? Tada upoznajemo nešto o čemu ranije nismo sebi stvorili nikakvog pojma. Spoljašnja opisivanja što se daju u većini priručnika o teosofiji o astralnom, fizičkom i eterskom telu, kad se gledaju iznutra, nisu mnogo više već samo približna opisivanja, koja doduše mogu ukazivati na ono o čemu se radi; ali jedno stvarno saznanje moguće je samo ako se strpljivo tokom dugog vremena približujemo sa raznih strana velikim istinama postojanja. Danas bismo pokušali da sa jedne određene strane udjemo u te tajne.

Čovek uči da osećajno upoznaje da je ono što se obično naziva dušom ipak nešto sasvim drugo nego ono što odgovara običnim predstavama o duši. On uči da upoznaje da je ljudska duša zapravo nešto malo, ali da se ona može upoređivati sa nečim velikim, i da su pojedine sposobnosti koje može imati duša male prema sposobnostima onog velikog kome se ona može osećati sličnom. A to učimo upoznavati kada silazimo u fizičko i etersko telo: da pri probudjenju izlazimo iz jedne realnosti, iz jednog drugog sveta, iz jednog sveta u kome postoji ono bitno što je slično našoj duši ali mnogo veličanstvenije od nje. Tako se vrlo malenom oseća tada ljudska duša pri probudjenju pošto prodje pored malog čuvara praga. Ona može reći sebi: zaista, ja sam mala, jer ako bi imala u duši samo ono što sam ja samo dala sebi, da se nisam bila izlila u duhovni svet i da bića toga sveta nisu ulila snage u mene, onda bih ja sada bila prilično bespomoćna. - Sada primećuje da joj je potrebno ono što se cele noći ulivalo u nju; primećuje da je ono što se ulilo slično njenim trima osnovnim snagama. Te snage jesu: 1. Volja. Sve što je voljne prirode, jeste jedna osnovna snaga duše, snaga koja nas upućuje kakvi imamo da budemo u našem postojanju, u htenju. 2) Osećanje. To je snaga koja ostvaruje to da nas nešto privlači, a nešto drugo odbija. 3) Mišljenje: a to je mogućnost da dodjemo do predstava o stvarima.

Te tri osnovne snage duše jeste ono najvrednije što možemo obrazovati izmedju rođenja i smrti. Ako našu volju sve više osnažujemo, biti ćemo ljudi koji mogu snažno zahvatiti u život. Ako sve više obrazujemo osećanje, onda ćemo sa sve većom sigurnošću osećati šta je pravda i nepravda i sa bolom osećati

nepravdu. Ako obrazujemo mišljenje, onda dolazimo do mudrog razumevanja pojava sveta.

Tokom celog života moramo raditi na tim trima osnovnim snagama duše. Ali, ako postignemo jutrom budnost u onom stanju koje je opisano, tada primećujemo: sve ono što možemo razviti u životu kao volju, osećanje i mišljenje, sve je to sitnica prema snazi mišljenja, osećanja i ktenja što je rašireno u duhovnom svetu? I primećujemo da nam je potrebno to što ima da primimo u nas za vreme noći, jer ne bismo daleko došli sa onim što svesno razvijamo u nama za vreme dnevne svesti. Kao neki dar iz viših snaga volje sveta, osećanja sveta i mišljenja sveta mora nam cele noći priticati ono što jutrom dolazi sa nama u našu unutarnjost. Ako smo prvo postali svesni da smo primili volju sveta, osećanje sveta, mišljenje sveta, tada primećujemo da mi nismo sami u životu stekli te tri osnovne snage, nego da su one nešto što nam pritiče bez našeg sudelovanja, i da se te tri osnovne snage preobražavaju u našoj duši, dobivaju drukčiji izgled. Ono što u našoj duši poznajemo u bleđoj slici kao volju, ali što u beskrajno većoj meri donosimo sobom iz volje sveta, to se pri ulevanju u nas preobražava u ono što nam daje mogućnost da budemo biće koje se kreće, da ima pokretne udove. U nas se uleva mogućnost i sposobnost, koje se spoljašnje obelodanjuju u čovekovom obavljanju svakodnevnog rada. Što primamo iz volje sveta, postaje vidljivo u celokupnom pokretanju naših udova. Ukratko, to se pojavljuje u nama kao unutarnja snaga koja nas ispunja, i mi vidimo da se u nas uleva ta snaga. Sada postaje za nas istinom to da volja protiče svetom, da ona teče i kroz nas, i da time postajemo ljudi koji se kreću, koji imaju samostalnost, jer se jutrom uliva u nas volja sveta. Zatim za vreme dana istrošimo tu volju sveta. U običnom životu ne osećamo to ulevanje, ali onda, pošto prodjemo pored čuvara praga, osećamo da u nama i dalje deluje volja makrokosmosa, osećamo da smo u jedinstvu sa voljom sveta. Osećamo se kao sjedinjeni s njom, kao uključeni, ušlani u celokupnu volju sveta.

A ono što u običnom duševnom životu poznajemo kao snagu osećanja, to smo uzeli iz jednog takoreći beskrajnog rezervoara sveta osećanja; to se uleva u nas i preobražava se tako, da to za onoga ko je toliko daleko razvijen postaje unutarnje vidljivo

kao da ga taj svet prožima noćim, a taj svet osećanje mogao bi se uporediti samo sa svetom svetlosti. Postajemo unutarnje prosvetljeni; to što se uleva kao dejstvo sveta osećanja jeste unutarnja svetlost; ali to nije spoljašnje vidljivo. No čovek vidi tada da ono što mu je potrebno za njegovo unutarnje doživljavanje svetlost, nije ništa drugo već rezultat sveta osećanja. Time vidimo već da čovek doživljuje o svojoj duši nešto sasvim novo kada je predan svojoj unutarnjosti. On doživljuje šta postaje iz njegove unutarnjosti kroz ono što se u njega uleva iz makrokosmosa. Vidimo da je čovekovo astralno telo ono u što se ulevaju snage osećanja.

Ono što su snage mišljenja, izgleda tada tako da je to u nama što deluje kao neki uredjivač, regulator, između onoga što se u nas uleva kao snaga kretanja i onog što se uleva kao unutarnja svetlost. Mora se uspostavljati neka vrsta ravnoteže između unutarnje svetlosti i htenja. Ako se ne bi stvorio pravilan odnos između težnje za delatnošću i unutarnje svetlosti, onda se čovekovo telo ne bi moglo održavati na pravilan način; čovek bi morao propasti. Samo preko pravilne ravnoteže može čovek razvijati svoje snage tako da mu služe pravilne snage. - Dakle u stanju spavanja rade te snage na čoveku, a to deluje u nama i budri čoveka da izvršava ono što je potrebno. Kada to imamo u vidu, možemo reći: u stvari je naša duša vrlo mala spram onoga šta je bilo u velikom svetu u koji smo bili izliveni za vreme stanja spavanja, ali naša je duša ipak slična tome. U velikom svetu izliveni su: volja sveta, osećanje sveta i mišljenje sveta, kao što se u našoj duši razvija mišljenje, osećanje, volja. - A tada dolazimo i do još jednog saznanja koje se neposredno pokazuje: pa iako je čovekova duša danas mala prema velikoj duši sveta, ipak je ona na putu da postane takva kao što je duša sveta. Njena sposobnost još je mala, ali ona može jednom postati velika i jaka.

To je jedno što doživljujemo, a drugo je da sasvim tačno znamo: to što nam se pokazuje kao ogroman makrokosmos, to je nekada bilo takodje kao naša duša; to se takodje iz malih početaka razvilo do takve ogromne veličine, do silne duše sveta. - A tada kao neki plod iz ta dva osećanja javlja se u duši mističara nešto što se sastoji u sledećem da pita sebi: šta bi bilo da re-

nije nisu ništa učinila da bi se dalje razvijala ona bića koja su stvorila to što je danas rašireno u svetu i što nam daje toliko mnogo? Nekada su i ona bila isto tako slaba kao i naša duša, a danas su ona takva da više nisu upućena na primanje, nego nam samo daju. Sta bi postalo iz nas da se ona nisu bila razvijala? Ništa ne bi postalo iz nas! Bez njih mi ne bismo mogli postojati! - Jedno osećanje beskrajne zahvalnosti prema tim velikim bićima javlja se u našoj duši i prožima nas. To je jedna realnost za svakog pravog mističara. Sto se u običnom životu oseća kao zahvalnost, to se ne može uporediti sa osećanjem zahvalnosti što se tada javlja u biću mističara. No takvo osećanje mora postojati. Ono što spoljašnji svet naziva mistikom ne zna ništa o onom velikom osećanju zahvalnosti, to je samo nekoliko fraza. Ali pravi mističar poznaje to osećanje zahvalnosti.

Ko u najvećoj dubini srca nema tog osećanja zahvalnosti prema makrokosmosu, nije pravi mističar. I priključuje se ^{u jedno} ~~u jedno~~ drugo osećanje: ako se mi danas nalazimo na početku, kao što su se ona bića nekada nalazila na početku, zar ne bismo morali na nama raditi i sve učiniti da bismo postigli naš cilj, da bismo izišli iz našeg malog mišljenja, osećanja, htenja, da bismo jednom mogli i davati a ne samo primati? Da bismo mi na sličan način mogli nešto davati, darivati kao ono što se u nas uliva kada smo predani makrokosmosu? To osećanje preobražava se u izvesnu obavezu, u ogromnu obavezu za obrazovanje, razvitak naše duše. Čovek osećati zanemaruješ tu dužnost, ako ne činiš sve da bi u tvojoj razvijenosti snagu da one visine koja ti se u uzoru pokazuje kada svesno gledaš u makrokosmos. Ako se ne razvijaš, ako stavljaš zapreke, onda ćeš doprineti tome da se jednom neće moći razvijati bića kao što si ti razvijao sebe. Tada doprinosiš za uništavanje sveta umesto za njegov napredak.

Vidimo da se na značajan način preobražava ono što inače doživljujemo u duši, požude, nagoni, strasti itd., da se ono što inače poznajemo kao osećanje zahvalnosti postaje beskrajno osećanje zahvalnosti prema makrokosmosu, a ono što inače osećamo kao dužnost postaje neizmerno osećanje obaveze. Ta oba osećanja što nas prožimaju kad prodjemo pored čuvara praga, čine ono što nam

omogućava da astralno telo čovekovo upoznamo u njegovoj istinitosti. Ako ta osećanja stvarno žive tako u čoveku, i on se sve više i više predaje osećanju zahvalnosti i osećanju dužnosti prema razvoju sveta, ako ga potpuno prožimaju ta osećanja, tada mu se otvara vidovito oko, tada se pred njegovim vidovitim okom nalazi istiniti izgled sopstvenog astralnog tela, koga on do tada nije mogao videti, onog astralnog tela što je rođeno iz makrokosmosa. Moramo proći pored čuvara praga ako hoćemo da vidimo astralno telo i da dovoljno snažno osetimo da se duh nalazi u osnovi svega fizičkoga. Moramo posmatrati i naličje onoga što je sad opisano kao svetla strana.

Videli smo da nas volja sveta prožima kao delatnost, kao kretanje, a osećanje sveta kao svetlost, a mišljenje sveta kao uređujuća snaga. Bez toga ne bismo postojali kao ljudi.

Tada nam dolazi jasno pred oči šta je duša do tada izgradila na snagama mišljenja, osećanja i htenja. Naročito nam jasno dolazi pred oči koliko smo propustili da ^{steknemo} ~~stakem~~ u pogledu na jakost volje, na snagu mišljenja i jakost osećanja. Pokazuje se da se sve što smo učinili da bismo stekli inteligenciju može uporediti sa onim što nas iz osećanja sveta prožima kao svetlost; dok se ono što smo propustili u izgrađivanju naše inteligencije pokazuje kao neko sputavanje, kočenje. Onoliko koliko smo propustili u radu na razvijanju naših snaga mišljenja, toliko nam manje dotiče od osećanja sveta. Ako hoćemo da napredujemo, mora naše mišljenje stajati u pravilnom odnosu prema onome što možemo upijati u namis osećanja sveta. Ko bi ove stvari hteo same kombinovati, taj bi lako mogao biti naveden na to da veruje da bi se ljudska inteligencija sticala, sabirala iz onoga što teče iz mišljenja sveta. Tako bi govorio samo onaj ko govori iz teorija; to ne odgovara stvarnosti. U istini sabira se ljudska inteligencija u spavanju iz volje sveta i osećanja sveta. Ukoliko je veća ljudska inteligencija, utoliko ona više osvetljava ono što nam daje osećanje sveta. No isto tako vidimo da se takoreći u tu svetlost osećanja sveta uleva tama, ako smo propustili da nešto uradimo na razvijanju naše inteligencije. Ako je čovek suviše komotan da misli, onda se to sveti time da se u unutarnju svetlost uleva tama. Sve što čovek propušta za obrazovanje svoje inteligencije,

zato što je suviše udoban, sveti se time što oduzima nešto iz svoga unutarnjeg svetla i dodaje mu tame.

Tako vidimo delatnost duha na našoj unutarnjosti. Neko bi mogao na primer ovako reći: ali, to je za mene nešto vrlo ne-lagodno što postoji takva čudna duhovna struja koja počinje da upozorava čoveka na takve stvari. Nisu li ljudi i dosad vrlo sređ-no živeli između obe granice u svetu bez sveta toga, - između malog i velikog čuvara praga? A duhovna bića brinu se dobro za sve, zato radije ostavimo neka ide sve po starome. Ako bismo gledali u sebe, tada bismo primetili kako se u nama meša svetlost i tama. Do sada su se brinula duhovna bića, ako bismo mi sada umešali, mogli bismo nešto pokvariti, pa je bolje da se ne upuštamo u to. - Mnogo ljudi su u tom štimungu, da smatraju šta prevazilazi iznad toga, ostavimo da se brinu bogovi.

 To u osnovi ne bi bio loš prigovor, ako bi stvari ostajale takve kakve su bile. U stvari dosad je bilo tako da je čovek mogao upijati dovoljno snaga iz velikog sveta, iz onoga što su stvorila viša bića. Ali na ovome polju ne smemo ostati kod apstrakcije, nego se moramo držati stvarnosti. A stvarnost izgleda tako da se i duhovni osnovni uelovi našeg života menjaju od epohe do epohe. One moći sveta kojima smo predani svake noći, od početka su računale na čoveka, računale u su s tim da i od ljudi struji svetlost prema gore. Ona nemaju nepresušni rezervoar svetlosti, već takav koji izleva sve manje snaga ako opštem osećanju svetla i svetlosti sveta ne bi priticale nove snage, nova svetlost iz samog čovekovog života. A mi živimo sada u tome vremenu u kome je potrebno da ljudi stvarno postanu svesni da se ne smeju prepustiti samo onome što im pritiče od onih moći sveta nego da ljudi moraju sarađivati na razvoju sveta. Ideal koji sebi sada postavljaju duhovno-naučnici, to nikako nije neki običan ideal, to nije kao kod neke druge duhovne struje koja se samo oduševi za ne koji ideal. Kod onih koji iz stvarne misli sveta objavljuju duhovnu nauku ne nalazi se neki takav impuls, nego saznanje da izvesne snage ^{MA} mikrokosmosa počinju da se iscrpljuju. Duhovna nauka ne bi danas još delovala da ne postoji ta činjenica, nego bi ljudski razvitak mirno prepustila samom sebi. No ona vidi unapred: ako se ne nadje dovoljan broj ljudi koji će se radom na sebi uzvinuti naviše, posle-

dica bi bila jedno opšte osiromašenje duhovnih snaga kod ljudi. Ljudi bi postali slabi. Došlo bi do opustošenja ljudskog života, do sasušivanja kao kod nekog drveta koje se suši, kome se više ne dovode nikakve životne snage. Do sada su ljudskom rodu s polja dovodjenje snage. Oni koji upoznaju samo spoljašnji, fizički svet, ne znaju o izmenama koje se zbivaju.

Sada bismo upravili duhovni pogled na sve ono što je u našoj duši kao greh propuštanja, na sve što se tu pokazuje kao zaustavljanje onih snaga što nam odozgo pritiču. Svi gresi u propuštanju mišljenja ulaze kao tama u svetlost. Gresi propuštanja u pogledu na osećanje koče snage za naše kretanje. Gresi propuštanja u pogledu na htenje, ometaju uređujuću delatnost mišljenja sveta. Ono što razvija snage iz htenja sveta, što razvija svetlost iz osećanja sveta, što razvija red iz mišljenja sveta, to se ometa gresima propuštanja osećanja, mišljenja i htenja. Dolazi nam pred oči šta radi u nama, što razvija snagu iz volje sveta i svetlost iz osećanja sveta i red i harmoniju iz mišljenja sveta: u to sve postavlja se ono što smo mi sami onakvi kakvi smo u svojoj svojoj nemoći time što smo učinili iz sebe samo to kakvi smo dosad postali. Tu dolazimo do tačnog poznanja sebe: kao pred nekom svetlećom slikom javlja se kao tama ono što smo postali kroz naše grehe propuštanja, ono što imamo ispraviti. Ono što nismo postali, postavlja se pred našu dušu, a to se pokazuje vrlo jasno šaljući svoje zrake na tri strane. Prvo se pokazuje kakve smetnje, zapreke, stavljamo razvoju sveta kroz ono što smo propustili u pogledu na našu volju, zatim u pogledu na naše mišljenje, i naposljetku u pogledu na osećanje. U ta tri pravca pokazuje se nesavršenost našeg bića. Svaki nam kazuje nešto sasvim određeno. Prvo ono što kočeće u nama izlazi iz naše volje u ono što nas prožima iz snaga sveta; kočeći nam se stavlja nasuprot ono što smo propustili na našoj sopstvenoj volji. Moramo reći sebi: "Sa svima što si propustio, ti si vezan na propadajuće snage Zemlje, na sve ono što vuče Zemlju u razaranje". U pogledu grehova propuštanja mišljenja kažemo sebi: "Zato što imaš te grehove propuštanja, nećeš inati mogućnost da uspostaviš harmoniju između tvoga htenja i osećanja". A za naše grehe propuštanja u pogledu osećanja, kažemo sebi: "Razvoj sveta preći će preko tebe kao da nikako ne postojiš. Ti nisi ništa učinio, i zato će razvoj sveta oduzeti ono što ti je dao".

Tako vidimo da odvojeno od nas stoje pred nama sve snage kojima smo vezani za Zemlju, i vidimo da razvoj sveta prelazi preko nas, jer na njemu ništa nismo radili. Zatim osećamo kako snage što nas vezuju za Zemlju i koje prelaze preko nas cepaju naše pravo biće. Što smo propustili u našoj duši, to su razarajuće snage. Grehe propuštanja osećamo u tom strašnom momentu kao nešto što nam razara dušu. *****

* Tu nam se tada pokazuje sve ono što nas vezuje za Zemlju, što nas vezuje za ono što je prošlo, pokazuje se u jednoj određenoj slici, u slici izobličenog bika koji nas vuče na niže. Sve što stvara disharmoniju zbog naših grehova propuštanja u osećanju (a što inače stvara skladnost) pokazuje se u slici izobličenog lava. A sve što prelazi preko nas zbog naših grehova propuštanja u mišljenju, pokazuje nam se u slici izobličenog orla. Te tri slike protkane su izobličenom slikom našeg bića da bismo videli šta imamo popravljati da bi postalo ono što je potrebno. Tri izobličene slike životinja i jedna izobličena slika nas samih. - U odnosu kako te tri slike stoje jedna prema drugoj, pokazuje nam se koliko, i šta još imamo da radimo. Tako kad predjemo pored malog čuvara praga, imamo pravo poznanje sebe, jer ono što smo postali stoji pred nama; to je jedno poznanje sebe koje je podsticajno za ceo naš budući život. Čovek će se užasnuti od tog doživljaja samo onda ako veruje da ne postoji nešto što se ne vidi. Ima ljudi koji zatvore oči kad pada neka cigla umesto da se sklone. Ti ljudi neće to da vide; ali time što čovek to ne vidi, ne menja se ništa na stvari. Ne jedina pomoć na toj tački jeste poznanje sebe, inače čoveka rastrojava čuvar praga; on rastrojava njegovu dušu. Dosad su moći sveta sa svojim snagama bile dovoljne da bi suzbile izobličavanje duševnih snaga, ali u budućnosti te snage više neće dostajati. Mi smo sami čuvar praga, mi koji pređimo da upoznamo svoje unutarnje biće. Mi sami moramo raditi na sebi. Jedino to saznanje omogućava da čovečanstvo u budućnosti ne oslabi i malakše, da ne bude sve slabije, nego da ispuni svoju misiju. *****

* Time smo prošli kroz region koji nazivamo regionom sopstvenog života osećanja, u koji uronimo pri probuđenju. U običnom životu nismo svesni toga, jer na nas deluju utisci spo-

ljašnjeg sveta. Ali ako pri probudjenju ne puštamo da u nas ulaze utisci spolja, onda imamo tu pojavu. Okarakterisali smo iznutra jedan deo našeg ljudskog bića, name naše telo osećaja. Došli smo na onu granicu gde telo osećaja graniči sa eterskim telom. Slika koju vidimo pokazuje nam kakvi smo mi stvarno. Izobličeni lik koji gledamo jeste samo slika, ali nemaju nikakve vrednosti sve diskusije da nije realna neka slika u ogledalu. Ako čovek hoće da vidi kako on izgleda, onda nema vrednosti diskusija o tome. Po sebi se razume da je to samo jedno odslikavanje, jedna ogledalna slika u eterskom telu, no ona nam služi za poznanje sebe, i u tome je njena vrednost. Zabluda bi tu počela tek onda, ako bi vidoviti verovao da je pri tome stvarnost neko drugo biće koje mu prilazi, ako on ne bi znao da je to slika koja pokazuje njegovu unutarost. Ako bi vidoviti verovao da tu dolazi stvarni bik, neko biće sa četiri glave, onda bi bio kao neki čovek sa nosom koji mu se ne sviđa pa to vidi u ogledalu i onda stane udarati u sliku u ogledalu. Ne smemo stvari smatrati nečim drugim nego što one jesu. Ako čovek ne razume pravilno ogledalnu sliku, onda je on čovek koji se predaje halucinacijama. Čim je smatra nečim u prostoru, a ne onim što ona jeste - ogledalna slika - pada u halucinaciju. Zato je važno da čovek kad počne vidovite gledati pribavi sebi mogućnost da razumski shvati stvari u njihovoj pravoj vrednosti. Ne treba da čovek dolazi do gledanja pre nego što se pripremio. Niko ne treba da postane vidovit ko uzima za realnost nešto što je samo ogledanje, ko bi mogao ogledalne slike duše smatrati duhovnim bićima. Velika se važnost polaže na to da niko ne dolazi do vidovitih viđenja pre nego što ima zdravo i razumno mišljenje, kojim može oceniti vidovito viđenje, i da tačno zna na što se odnosi ono što vidi. Ne radi se samo o gledanju, nego i o ocenjivanju onoga što se vidi. Doći ćemo i do bića koja su stvarno van nas, no ono što je danas opisano jesu samo ogledalne slike naše sopstvene unutarosti. Naša unutarost ukazuje nam se kao neki spoljašnji svet. To se pokazuje kroz poznanje sebe. Čim čovek udje u svoju unutarost mora on u svojoj unutarosti posmatrati slike. Ne bila bi halucinacija ako bi smatrao stvarnošću ono što ogleda sopstvena unutarost.

Tako smo danas došli do razgledanja struje koja se postavlja u naše doživljavanje u momentu probudjenja. Danas smo opisali šta u tom momentu doživi mističar tako što odstrani svu pažnju prema napolju i udje u svoju unutarnjoat.

16.12.1983.
16.12.1983.
25.12.1983.
7.3.1984.

18.3.1984.
26.4.1984.

Danas smo došli do razgledanja struje koja se postavlja u naše doživljavanje u momentu probudjenja. Danas smo opisali šta u tom momentu doživi mističar tako što odstrani svu pažnju prema napolju i udje u svoju unutarnjoat.

Jedna od stvari koja se događa u momentu probudjenja je da se osoba oslobodi svih vanjskih stvari i usredotoči na svoju unutarnju stvarnost. Ovo se može postići kroz različite metode, kao što su meditacija, pranajama, i druge tehnike. Cilj je doći do stanja gdje se osoba oslobodi svih vanjskih stvari i usredotoči na svoju unutarnju stvarnost.

U ovom trenutku, kada se osoba oslobodi svih vanjskih stvari i usredotoči na svoju unutarnju stvarnost, ona može doći do stanja gdje se oslobodi svih vanjskih stvari i usredotoči na svoju unutarnju stvarnost.

1) GRIJEŠI VOĐE

JA SI ME ŠTO SI PROPUSTIO
TISI VETAN NA PROPRADRUJE
JHAGE REMICE, NA SVE ONO
ŠTO VUČE REPILOU U RAZARA-
NJE" (PROBUČENI BILU SIMBO-
LIZIRAJ SVE ONOSTO NAS VERUJE
U LEMITU, ZA ONO ŠTO JE PERILO)

2) GRIJEŠI MISLENJA

"RATO ŠTO IMAS TE GRIJE-
KE MISLENJA D. PROPU-
TANJA MISLENJA, NEČEŠ
IMATI MOGUĆNOST DA US-
POSTAVIS NAČKONITU, I NE-
DU TUODU VOUE I OSJEĆA-
NJA." (PROBUČENI ORAO
JE SMODI ILI SIUVA ZA
SVE ŠTO JAVNO DOZNAJE-
MOJE ŽEBOG NAŠIM GRIJE-
KONOSTEŠKA PRELAZI PREKO
NAS ŽBOG NAŠIM GRIJE-
KA PROPUŠTANJA U KINEMAS)

3) GRIJEŠI OSJEĆANJA

"RAZVOJ SVIDETA
PREČI CE PREKO
TEDE UAO DA NI-
KAKO NE POSTOJEŠ
TINISI NIŠTA UČI-
NIO, IZATO CE RA-
ZVOJ SVIDETA OBU-
ZETI ONO ŠTO TI JE
DADO" (SIUVA PROBUČE-
NOST LAVA UVAŽUJE NA
SVE ŠTO STIMULI OISHA-
KONITU ŽBOG NAŠIM
GRIJEKONU PROPUŠTANJA
U OSJEĆANJA)

ŠTO SMO PROPUSTILI U NAŠOJ BUDI, TO SU RAZARAJUĆE SILE ILI SHACE - ČEHNOVI U VERI
NEBOVITNOG RAZVIJANJA VOUE POKAZUJU SE U SLICI IZOBILJEŽENOSTI BILA KOZI NAS VUČE
NA NISE, DISHARMONIZIJA NASTALA ŽBOG PROPUŠTANJA U IZGRADNJI PRAVILNOST OSJEĆANJA PRI-
JAZNUTE SE KAO IZOBILJEŽENI LAV, A SVE ŠTO PREČATI PREKO NAS ŽBOG NAŠIM GRIJEKONU PROPU-
ŠTANJA U MISLENJI POKAZUJE SE U SLICI IZOBILJEŽENOSTI ORLA. TE TRI SIUVE SU PROTIVNE
IZOBILJEŽENI ŽLIVOH NAJEC BILA, DABI VIDIJELI ŠTO TREBAMO UOBUČE (OPRAVITI) U BUDI-
EH RAZVOJU). TO JE USTVARI PRAČE KRAČ KRAČ ČUVARA PRAČA (NAS SAMIN). TAKO KAO Ž
MISTIČNO UČARENJE U SEBE MI VIDIJMO JRED ŽBOG ONO ŠTO SMO POSTALI; TO JE JEDNO
POJMAVANJE SEBE, KOJE JE POBTIČANO ZA CIO NAŠ BUDIČI ŽVOT - OVDJE SE RADI O
OGLEDALNIM SLIKAMA NAŠE DULJE (REFLEKSIJON OŽ ŽIVOTNOST ILI ETERŠKOST TISCEA)
-TO SU OGLEDALNE SLIKE NAŠE VLASTITE UMITAČNOSTI, A ONAJ OGLEDAL KAO VANJSKI ŽVISTET,
-OVO GLEDANJE ŽINITI UŽUTRO, KADA NEBOŽVOLIKO UČIKAJ POKAZANJA VANJSKIH SVIDETA.
ORTODOKSNO PARAPSIKOLOŠKA D. ANTAPOŽOFSKA ŽIVOTNA ŽTUDIJA ŽACEĐAVANJA
NAJEC ČUVARA PRAČA - PRAČA U. POGLEDU UŽNICE R.Ž. - M. I. M. - NATJET 16. 12. 1983.

R. Štajner

MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS

V.

EGIPATSKA MISTERIJSKA MESTA OZIRISA I IZIDE

25. III 1910.

Danas stojimo pred jednim srazmerno teškim zadatkom, pošto će se izneti teže stvari, da bismo zatim u narednim danima dospeli na teren na kome ćemo ponovo više osećati tle pod nogama. No ako se u duhovnoj nauci neće da ostane kod samih apstrakcija, onda se već moraju primati katkad i saopštenja koja pripadaju višim oblastima duhovnog saznavanja. Napominje se još da se kod današnjih izlaganja nikako ne radi o ne kakvim dedukcijama, niti o čisto teorijskim izvodjenjima, nego o stvarima koje su uvek znali oni što su uopšte dublje ulazili u ove stvari. Dakle radiće se o saopštenjima saznanja izvesnih ljudi.

Juče smo videli kako se čovek može snaći unutar onoga što se naziva unutaranjost njegovog astralnog tela, kada pri probuđenju može svesno uroniti u svoje astralno telo, i pribavili smo sebi pojam o tome šta to znači da se prodje pored malog čuvara praga. No zapravo je prilično hipotetično to što je juče izloženo, jer u normalnom životu, u osnovi ne nastupa nikada taj momenat da čovek kroz samo probuđenje može svesno ući u svoju unutaranjost. Kroz mistično uronjavanje čovek se može tek samo pripremiti za svesno ulaženje u svoj spoljašnji telesni omotač. A za normalnu svest biva katkad najviše samo to da kod čoveka, usled prilika iz njegovog prethodnog utelovljenja, u momentu probuđenja katkad nastupi neko abnormno stanje. No u punom opsegu može ono opisano doživeti samo pravi mističar.

Sada se radi o tome da li se može ići još dalje. Jer ono što se tu doživi onako kao što je opisano, jeste unutarnja strana astralnog tela, duhovnog dela čovekovog. No može se još dublje ući do manje duhovnih delova ljudske prirode, koji se manje duhovno predstavljaju u običnom životu. Može se zapitati, da li

se može sići do fizičkog tela? Da li je između astralnog tela i fizičkog tela još nešto drugo? Između njih se nalazi etersko telo, tako da bismo ulazeći dublje došli do našeg eterskog tela i možda i u neke tragove našeg fizičkog tela koga inače vidimo samo spolja, a preko takvog svesnog ulaženja možemo upoznati iznutra. Samo što u opštem nije dobro, nije bez opasnosti, da se ide korak dalje nego što je juče navedeno u pogledu na mistično udublјivanje. To može učiniti samo vrlo oprezno onaj čovek koji je stekao sve ono što se nalazi u knjizi: "Kako se stižu saznanja viših svetova?" i u "Tajnoj nauci". Dotle se čovek može sam pomoći, ali nije bez opasnosti da se dalje ide na put u ljudsku unutarњost, a to se i ne može nikako učiniti onako kako današnji čovek rado stiže svoja duhovna saznanja. Zato se danas izabire drukčiji put saznanja, put novijeg vremena. On još nije postojao u Misterijama staroga doba gde je čovek posvećivan u dublje tajne. Tada su postojale Misterije koje su čoveka vodile u njegovu unutarњost, pored malog čuvara praga, i one koje su ga vodile do ekstaze napolju u makrokosmos. U stara vremena se prvenstveno išlo tim dvama putevima. Put ulaženja u svoju unutarњost, najbolje se izvodio u mestima posvećenja koja se nazivaju Egipatska misterijska mesta Ozirisa i Izide. A da bismo opisali šta čovek može doživeti ulaženjem u svoju unutarњost, danas ćemo se poslužiti doživljajima učenika tih Misterija.

Danas dolazimo do istog cilja, ali na drugom putu. U Egiptu je bilo potrebno nešto što ne odgovara današnjoj prirodi čovekovoј. Tada je bilo potrebno da čovek počev od ulaženja, ili već ranije, nije u svome napredovanju išao nezavisno svojom stazom saznanja, nego se poveravao jednom guru, jednom velikom posvećenom učitelju, jer je put bio suviše opasan. U pravilu je bilo tako da se pod upravljanjem učitelja vršile i mistično uronjavanje koje je juče opisano.

A kakvu je svrhu imalo vođenje posvećenog učitelja? Kada jutrom uronimo u naše telo, primaju našu dušu tri moći koje nazivamo moć Venere, moć Merkura i moć Meseca. Šta se u opštem podrazumeva pod moći Venere, za to čovek može postići odgovarajuću savršenost kada uđe u svoju unutarњost. Može postići da se slu-

zi sa Moćima Venere vaspitavajući sebe u skromnosti, skručenosti i nesebičnosti. Pre nego što preduzme put u svoju unutaršnjost mora on savladati nagone samoljublja i vaspitavati sebe za nesebičnost. On mora sebe vaspitavati da bude biće koje oseća ljubav i samilost, sažaljenje, ne samo za svoje bližnje, nego svoju okolinu, nego za sve postojanje. Tada se kada svesno ulazi, može svakako još prepuštiti onoj moći koja se naziva moć Venere. Ali već bi bilo opasno ako bi se čovek sam prepustio moćima Merkura. Pri tome ga je u starom egipatskom posvećenju vodio jedan veliki učitelj koji je na osnovu svojih ranijih doživljaja mogao biti vođa, pošto se on potpuno služio tim moćima Merkura. Jedan veliki sveštenik Hermesa ili sveštenik Merkura vodio je čoveka u njegovu unutaršnjost. To je dakako zahtevalo strogo podčinjavanje svemu što je učitelj zahtevao od učenika. Učenik se morao odlučiti da potpuno isključi svoje "ja", da više nema nikakvih impulsa iz svoga "ja", da strogo izvršava samo ono što mu je nalađao sveštenik Hermesa. Učenik se morao podvrći toj podčinjenosti kojoj bi se protivio današnji čovek. Učenik je morao slušati učitelja ne samo u pogledu na svoja spoljašnja dela, nego se sve do u svoje misli i svoj svet osećanja morao poveriti vođstvu toga učitelja, da bi bez opasnosti mogao ući u svoju unutaršnjost. Tada je čovek dolazio do toga da je upoznao jedan dublji sloj svoje unutaršnjosti.

 Sada bismo ponešto izneli o tome šta je učenik pod vođstvom svoga vođe doživio u pogledu na etersko telo čovekovo. Tada je čovek isključenjem svoga "ja" takoreći bio pobuđjen na to da gleda sa duhovnim okom svoga učitelja, da sebe gleda sa očima svoga učitelja, da je mislio sa mislima svoga učitelja i sam je samom sebi bio kao neka spoljašnja stvar. Tada je uveden u značajne doživljaje. To su bili doživljaji pri kojima je imao osećanje kao da njegov život ide unazad u vremenu, kao da se celo njegovo biće (koje je sad gledao sa duhovnim okom učitelja) kao da se celo njegovo biće širi, da raste, i istovremeno je imao osećanje kao da raste unazad gore do u vremena koja su prethodila njegovom sadašnjem životu, kao da ide unazad u vremenu. Postepeno je dobio osećanje kao da ide unazad mnogo, mnogo godina, jedno doba koje je bilo za mnogo godina duže od njegovog života između rođenja i smrti. Dok je to doživljavao, video je, gledajući sa

očima sveštenika, video je prvo sebe a zatim dalje u reći vremena mnoge generacije, o kojima je imao osećanje da su to bili njegovi preci. Tokom izvesnog vremena imao je osećanje kao da prolazi unazad nizom svojih predaka, ali ne kao da je identičan s njima, nego kao da lebdi iznad njih do jedne izvesne tačke, do jednog pradedavnog pretka; zatim se izgubio utisak. To je bilo kao da je gledao zemaljske likove sa kojima je na kako u vezi njegovo postojanje.

Sada se radilo o tome da je učitelj objasnio onome koji se posvećivao šta je zapravo vidio. On je vidio sledeće. Ulazeći rođenjem u život, nosimo na sebi ne samo svojstvenosti koje donosimo sobom iz prethodnog života, nego i sve ono što se naziva nasledjenim osobinama. Radjamo se u neku porodicu, u neki narod, nosimo na sebi nasleđja svoga niza predaka. Njih donosimo sobom ne samo iz svoga poslednjeg utelovljenja, nego su se ona nasleđivala od generacije do generacije. Koji je razlog da se čovek sa svojim najdubljim bićem utelovi upravo u neku određenu porodicu, neki određeni narod, ili neku rasu, da on potraži određena obeležja, svojstvenosti? On to ne bi nikada činio ako ne bi bio u nekoj vezi s takvim nasledjenim svojstvenostima. U stvari već dugo pre rođenja on se nalazi u nekoj vezi s tim osobinama. Ako podjemo od nekog izvesnog čoveka i idemo gore do njegovog oca, dede, pradede, itd., onda bi se, ako bismo to stvarno mogli unutarne prebiti, pokazale nasledjene osobine kroz veliki broj generacija sve do jedne izvesne generacije. Zatim se izgube nasledjena obeležja. Naposljetku ona postoje takoreći u svome najrazređenijem stanju, zatim se izgube potpuno.

Kao što možemo videti kako iščeznu nasledjene osobine, isto tako možemo videti, polazeći od izvesnog čoveka, kako je ono što je kod sina najbližnije kod oca, nešto manje kod dede, još manje kod pradede itd. Sveštenik je vodio čoveka koji se posvećivao dok se nije uspeo do onog pretka koji je još imao osobine koje su snagu nasleđa donele do njega. Pokazalo mu se da čovek ima izvesne veze sa svojim nasledjenim obeležjima. Stupio je na duhovnan način u vezu sa onim prapretkom, od koga još ima u sebi neku osobinu. Pokazalo mu se da je čovek dugo pripremao sebi ono što su naposljetku njegova nasledjena obeležja. On ih ne nasledjuje

samo, nego i on u izvesnom smislu daje svojim prećima, unosi u njih iz duhovnog sveta. On radi kroz sve generacije, da bi se naposljetku rodilo ono fizičko telo, prema kome se oseća privučen. Mi smo radili iz duhovnog sveta na fizičkim telima naših predaka da bismo postepeno uobličili osobine koje naposljetku dobivamo sobom kod rođenja kao nasledjene osobine.

To se pokazuje kada čovek sidje u svoje etersko telo; pokazuje mu se da etersko telo ima dugu istoriju. Svoje etersko telo čovek je pripremio već mnogo ranije nego što kroz rođenje uđe u fizički život. On je počeo raditi na eterskom telu kada je stupio na zemlju najstariji predak od koga još ima osobine. Kada se u knjizi: "Teosofija" nabroji da se čovek sastoji iz fizičkog tela, eterskog tela, astralnog tela itd., onda su dana samo ukazivanja. Poblje o tome može se naučiti samo kada se čovek upozna sa saopštenjima onih koji su svesno sišli u te svoje omotače. Tako čovek uči da ulazi u ona carstva kojima je prošao pre nego što je stupio u fizičko postojanje. On uči upoznavati jedan deo svoga života pre rođenja, jedan veliki deo koji obuhvata stoleća, jer to su stoleća do onog vremena kada je on između poslednje smrti i rođenja počeo da oblikuje prauzor svoga eterskog tela. Tada je već u krv čovekovu položena prva klica posebnih obeležja koja je sve više izgrađivao dok etersko telo nije bilo toliko završeno da je te osobine moglo primiti i sa rođenjem. Što nasledjujemo jeste naknadno konstruisanje svega onoga šta smo ranije morali da uradimo u duhovnom svetu. Zato se ono što tako reći stegnuto, sažeto, nosimo u sebi u svom sadašnjem eterskom telu, a što je izgrađivano stolećima pre rođenja, to se nazivalo ono "gornje", nebeskog ili duhovnog čoveka. Tako da postoji tehnički izraz: ulazenjem u svoje etersko telo, čovek upoznaje svoje ono "gornje". To se nazivalo i nebeskim ili duhovnim čovekom, jer je čovek morao osećati da je to obrazovano iz duhovne oblasti.

A pogledajmo sad i drugu stranu doživljaja. Pošto je sveštenik Hermesa doveo dotle čoveka, učio je on da upoznaje nešto što mu je prvo možda bilo tuđe, no što mu je učitelj objasnio kao nešto što mu ne bi smelo biti tako potpuno tuđe. Pokazano mu je nešto - i učenik je ubrzo primetio da je to tačno - da je to što je tada susreo bilo nešto što je on sam ostavio iz sebe,

* ako gođa -
duhovni čovek -
a ono da se ne
zanosi čovek
*

* KAKAVSE USTAO OD GENERACIJA ILROACIA, I DOBE SA DO A PLAMENIA
* NAMIKASE OSMATKA ETARSKOG TELA (LEŠA) I ZADNE INKARNACIJE
* USTAO U OSMATKA ETARSKOG TELA I (RE)INKARNACIJE ILROACIA
* DOBE SE DO INKARNACIJE ETARSKOG T. 7. DO FIZICKOG LIKA I (RE)INKARNACIJE

što je bio ostavio za sobom, što je s njim bilo u prisnom srodstvu, ali što je sada stajalo pored njega kao nešto tuđe. Šta je to s čim se čovek na značajan način vezuje? Najbolje ćemo to razumeti ako podjemo od opisa momenta smrti. Kao što pokazuje duhovno istraživanje, tada čovek odloži svoje fizičko telo; dok njegovo "ja" i astralno telo ostaju zajedno, kao i etersko telo koje sad hoćemo da upoznamo iznutra. Čovek živi posle smrti još nekoliko dana u tim trima članovima svoga bića. A tada odlazi od njega kao drugi leš najbitniji deo eterskog tela. Iznosili smo često da se u opšti svet etera rastura ono što tada odlazi kao drugi leš; a čovek uzima od toga sobom samo jedan ekstrakt u život između smrti i novog rođenja. Onome što se tada rastura, što kao drugi leš prelazi u svet etera, potrebno je prilično dugo za njegovo rasturanje, pa onaj što se posvećuje nalazi poslednje tragove svoga poslednjeg života kada se razvio dotle da je prispeo do svoga poslednjeg pretka; tada se susreće i sa poslednjim ostecima svoga poslednjeg eterskog tela. A sada kad nastavi posvećenje, mora on takoreći ući u to svoje poslednje etersko telo koje je ostavio. Tada proživljava unazad dalje godine, skoro do svoga poslednjeg pretka - ne potpuno toliko dugo koliko je u stvari ranije proživio. Vreme se odnosi kao pet prema sedam. Sada proživljava čovek jedan period u kome nalazi takoreći sve jače zgusnutim ono što je susreo iz poslednjeg života; to se postepeno sve više skuplja i postaje sve sličnije njegovom poslednjem eterskom telu, i naposljetku dolazi do lika koji je imalo njegovo etersko telo u momentu kada je prošao kroz svoju poslednju smrt. A sada, pošto se taj lik sve više skupio, primivši sve više ljudski oblik, nalazi se kandidat posvećenja pred svojom poslednjom smrću. Za čoveka koji je posvećen, u tom trenutku ne postoji više nikakva sumnja da je reinkarnacija istina, da se on vratio do svoje poslednje smrti. Time smo upoznali takoreći onaj deo koji čovek nalazi pred sobom kao ostatak svoga poslednjeg zemaljskog života. Što tada nalazi od svoga poslednjeg zemaljskog života, to se u duhovnoj nauci nazivalo uvek "ono donje", ili zemaljski čovek. On sada povezuje "ono gornje" sa "onim donjim"; on prati "ono donje" sve do u svoj poslednji zemaljski život. Time je čovek za vreme svoga posvećenja pošao kružnim putem koji je protekao od njegovog poslednjeg zemaljskog života do njegovog sadašnjeg zemaljskog života. On se u gledanju

★ KAKO JE GORE TAKO JE DOLJE ★
★ KAKO JE DOLJE TAKO JE GORE. ★

- 57 -

sjedinio sa onim što je postao u svojoj ranijoj inkarnaciji. Tako nešto nazivalo se upšte krušna putem i izražavalo se prvobitno simbolom zmije koja sebe dohvata za rep. Zmija je simbol za ^{života} razno?

Tako vidimo da sa rečima: "čovjek ima etersko telo" dakako nije mnogo objašnjena priroda eterskog tela. Čovjek upoznaje prirodu eterskog tela tek kada udje u njegovu unutaršnjost; tada upoznaje oba čoveka, "gornjeg" i "donjeg" koji su sjedinjeni u svakom čoveku, a upoznaje i karmu na radu. Postaje mu jasno kako dolazi do toga da čovjek na sasvim određeni način kroz rođenje ulazi u zemaljski život. On mora takođe čekati od poslednje smrti do novog rođenja, dok se na jednoj strani rasturilo staro etersko telo, i tek tada se moglo početi sa izgradjivanjem novog eterskog tela. Tada se pokazuje da čovjek stvari nije potpuno savladao ono što se rasturilo kao njegovo etersko telo, on to ponovo nalazi. A može ponovo naći takođe još i drugi deo koji se rasturio kada sidje u svoju unutaršnjost, jer je od toga zadržao jedan ekstrakt.

A sada stojite pred tačkom gde možete videti odakle ima duhovno ispitivanje to kada tvrdi da od eterskog tela ostaje ekstrakt, esencija. Sva ta saznanja zasnivaju se na duhovnim istraživanjima, kao i sve ono što se inače saopštava.

Dakle tako je čovjek došao do svoje poslednje smrti, a pri tome smo upoznali nekoliko osobina, koje upoznaje mističar, pri posvećenju pomoću svoga vođe ulazeći još dublje u svoju unutaršnjost. Juče smo upoznali astralne osobine kao beskrajno pojačano osećanje zahvalnosti s jedne strane, i osećanje obaveza i odgovornosti na drugoj strani. Danas smo upoznali gornjeg i donjeg čoveka; "ono gornje" i "ono donje" kada čovjek ulazi u svoju unutaršnjost, a to je u svoje etersko telo. Dalji koraci u posvećenju vode zatim čoveka dotle da on može ići dalje i upoznati svoj poslednji život iza kako je u svome duhovnom gledanju unazad prispeo do svoje poslednje smrti. Ali upoznati svoj poslednji život, to nije jednostavno. Tu se čovjek pod vodjstvom svoga vođe još jednom upozorava na to, da ne bi trebalo da ide dalje pre nego što je napustio sebe u potpunom zaboravljanju sebe. Jer ne može čovjek dalje ići ako ima još išta u sebi od onoga što je lična samosvest ovoga života i ovog utelovljenja, išta od onoga što se naziva "svojim". Ne možemo upoznati svoje prethodno utelovljenje dokle god imamo išta od

onoga što nazivamo svojim. Između rođenja i smrti ne možemo upoznati šta je neka druga ličnost u prethodnoj inkarnaciji. Moramo postati sposobni da sebe smatramo nekim drugim čovekom a ipak ne smemo pri tome izgubiti sebe. Moramo postati sposobni za preobrazbu toliko daleko da možemo osećati da ulazimo takoreći u neko sasvim drukčije telo. Kada je čovek toliko daleko došao sa nesebičnošću da zaboravi sve ono što je u vezi sa današnjom inkarnacijom, i kada se potpuno sjedinio sa svojim vođom, tada može ići dalje u raniji život od poslednja smrti do prethodnog rođenja.

Tada doživljuje ne samo ono što je u poslednjoj inkarnaciji video čulno napolju u svetu, nego i sve ono što je u poslednjem utelovljenju učinio iz sebe, šta je radio na sebi. Šta su oči vidеле, što su uši slušale, što smo sušretali u spoljašnjem svetu, to se doživljuje drukčije, ali istovremeno doživljujemo ono što smo učinili iz sebe. Doživljujemo takoreći svako naprezanje koje smo učinili da bismo došli malo dalje u protekloj inkarnaciji. Pošto čovek proživi taj rad na samom sebi, tada ga vođa ponovo vraća do sadašnje inkarnacije, i tek tada nalazi ponovo sebe. Sada on ima naročito osećanje, naime, kao da se sastoji iz dve ličnosti, da je jednu ličnost doneo sobom i da je s njom ušao u sadašnju ličnost. Na osnovu toga oseća da je u fizičkom telu. Ne može drukčije doživeti sebe u svome fizičkom telu već kroz osećanje da je živio u prethodnoj inkarnaciji. Tada ugleda sebe u fizičkom telu i može posmatrati svoje fizičko telo sa iskustvima i shvatanjima prethodne inkarnacije. Ali to nije dovoljno, od toga se nauči samo malo. Kada je vođa doveo čoveka do te tačke da svesno stoji u samom sebi, tada čovek mora još ići, ili proživljavati, put unazad. Sada on sa svojom poslednjom inkarnacijom prolazi putem od prethodnog rođenja do prethodne smrti. - doživljuje tu ponovo ono što je tada proživio kao gornji i donji čovek, i dolazi kroz prethodnu smrt u prethodnu inkarnaciju. Takoreći prolazeći tako kroz jedan kružni put može doći samo do prve prethodne inkarnacije, zatim mora proći drugim kružnim putem pa onda ima osećanje kao da su tri ličnosti u njegovoj ličnosti. Takvim doživljavanjem unazad može posvećeni ići sve dok ne dođe do svog prvog utelovljenja na zemlji, u lemurskom dobu.

Kada čovek kao posvećeni dodje tako do svoga prvog utelovljenja, tada doživljuje još mnogo više. Na toj tački doživljavanja unazad, doživljuje da je on bio sasvim drukčiji u izvesnom dobu zemaljskog razvoja, kao i da je i Zemlja bila sasvim drukčija u ono vreme kada je on živio u svome prvom utelovljenju. Kad sada gledamo u svet vidimo tri carstva prirode: životinjsko, biljno i mineralno. No imamo i u nama ta tri prirodna carstva. Životinjsko carstvo imamo u nama kroz to što imamo astralno telo, koje na izvestan način snažno prožima našu spoljašnje telo. Biljno carstvo imamo kroz to što imamo eteričko ili životinjsko^{no} telo; mineralno carstvo kroz to što mineralne materije sjedinjujemo s nama, prolaze kroz nas. Kada smo se uspeli u duhovno tako daleko, da smo pri doživljavanju unutarosti našeg fizičkog tela došli do prve inkarnacije, tada vidimo da je Zemlja u tome vremenu bila upravo došla u opihu svoga razvoja kada se mineralno tek stvaralo, obrazovalo se, i zato je "ja" moglo da prolazi tek tada prvim utelovljenjem. Time dospavamo u isti mah na početku mineralnog carstva na Zemlji. Može se zapitati: pa da li je mineralno carstvo postojelo pre biljnog i životinjskog carstva?

Ko malo uzme u obzir porođenja, mora reći sebi: u kamenom uglju imam nešto što je postalo iz biljke. Pod prilikama drukčijim od današnjih postojalo je biljno carstvo bez mineralnog carstva. Ne dolazi biljno carstvo posle mineralnog, nego je mineralno carstvo postalo kao produkt stvrdnjavanja biljnog carstva. U vreme obrazovanja mineralnog carstva, ulazi čovek u svoju prvu inkarnaciju. Mineralno se razvijalo tokom dugog vremena, a od tog vremena prolazimo našim zemaljskim utelovljenjima. Dakle tek tada smo primili u sebe mineralno carstvo. Pre toga smo kao bića supstancijalno postojali na drugi način. Zato se kaže takođe u duhovnoj nauci: naša Zemlja je napredovala do obrazovanja mineralnog carstva, a time je i čovek istovremeno primio u sebe mineralno carstvo.

Prema tome vidimo, kako čovek, silazeći u sebe do poznavanja svoga fizičkog tela, dolazi do tačke kada izlazi iz sebe. Preko fizičkog tela srodni smo sa mineralnim carstvom. Nije čudo što ulazimo u mineralno carstvo kada na granici gde izlazimo napo-
lje iz sebe asilazimo na mineralno carstvo. Ne u mineralno carstvo

kakvo je sadašnje, nego kakvo je bilo u momentu svoga postanka u starom lemurskom dobu. Tada je na Zemlji postalo mineralno carstvo. Sadašnje zemaljsko doba došlo je posle atlantskog doba. Pre atlantskog doba bilo je lemursko doba. Tada je lice Zemlje opet bilo drukčije. Tada je čovek prošao svojom prvom inkarnacijom, a u to vreme postalo je mineralno carstvo. To je bio i moment kada se iz Zemlje izdvojio Mesec. Tine smo videli da takođe izidjemo iz sebe, kad udjeno u sebe i stvarno upoznamo sebe, udubljujući se u svoje biće. Put iz čoveka vodi nas do mineralne Zemlje iz koje smo primili našu fizičku supstancu. - To je jedan put koji sam hteo opisati kao put kojim se moglo prolaziti, a kojim su išli mnogi u starim Izidinin i Ozirisovim Misterijama. Njime se moglo proći samo pomoću nekog vođe, inače je put bio suviše opasan. Tim putem mogao je čovek u ono vreme ići samo kada je celo svoje "ja" potčinio svome vođi, jer bi on inače u svojoj unutarnjosti upoznao samo najlošije strane. On bi mogao bez vođe sići u svoju unutarnjost, ali bi doživio ono što je iz sebe učinio svojim sebičnim "ja".

Narednih dana opisaćemo drugi put, u kome ćemo govoriti o nordijskim Misterijama, koje nisu čoveka vodile u njegovu unutarnjost, nego su ga izvodile iz njega u nebeski svet, u nebeski prostor. Zatim ćemo, osim ta dva puta, kojima se danas ne može ići zbog daljeg razvića čovekove prirode, koja hoće da bude slobodna upoznati onaj put kojim mogu ići današnji ljudi, koji je pravilan to je ružokrataški put. Danas bih još spomenuo samo, da su se izvesni noviji mističari nastojali pomoći kad nisu imali nikakvog guru, nikakvog učitelja. Na primer Majster Eckhardt. On je bio mističar Srednjeg veka koji nije imao vođu u smislu starih Izidinih misterija, nego je tako reći na svoju ruku sišao u svoju unutarnjost. Za njega bi bilo postalo vrlo opasno da je na svoj način bio prešao preko izvesne tačke sa unutarnjim uređivanjem. Jedva da bi bio sačuvan od toga da mu ipak na izvesnoj tački dođe u pitanje njegovo "ja". To je opasnost kod mističnog puta, da se čovekovo "ja" ispolji u svojoj sebičnosti. Često čovek ne nalazi višeg čoveka, nego čoveka koji je gori od konvencionalnog čoveka. Onoga koji se posvećivao kod egipatskih Misterija čuvao je od toga Hermesov sveštenik koji je za njega preuzimao vođstvo. Eckhardt je bio zdrava mistična priroda, isto kao i Tauler. Eckhardt nije imao

takvog vođu, - Tauler ga je dobio kasnije. - On se čuvao od sebičnog "ja" kroz to što se potpuno prožimao osećanjem: "Sada ti više nisi ti sam, nego jedan drugi misli, oseća, hoće u tebi. Ispuni se potpuno Hristom. On je učinio istinitom Pavlovu reč: "Ne ja nego Hristos u meni". On je učestvovao u toj preobrazbi, on se tako reći odrekao sebe. On je potpuno sklonio, poništio, svoje "ja" i ispunio se jednim drugim "ja". Ti mistici osećanja nisu hteli da govore iz sebe; oni su pustili da u njima govori viši čovek, kao neki pračovek. Oni su naglašavali da su oni svoje "ja" potpuno predavali onome što ih je unutarne oživljavalo. Takav mističar bio je i pisac lepog spisa "Theologie Deutsch".

Tako vidimo kako se već približava novo vreme. Novom vremenu ne odgovara više neki apsolutni guru, ono zamenjuje spoljašnjeg gura jednim unutaranjim vođom, Hristom.

Sutra će nam se pokazati šta ima da se čini, da bi čovek, koji stoji u današnjem duhovnom životu, našao svoj put uz održavanje svoga duševnog ustrojstva.

Govorili bismo sutra o nordijskim misterijama, a zatim ću opisati u koje se svetove čovek uživljava, i uz to po novijim metodama jedne staze saznanja u više svetove.

25.12.1983.

25.12.1983.

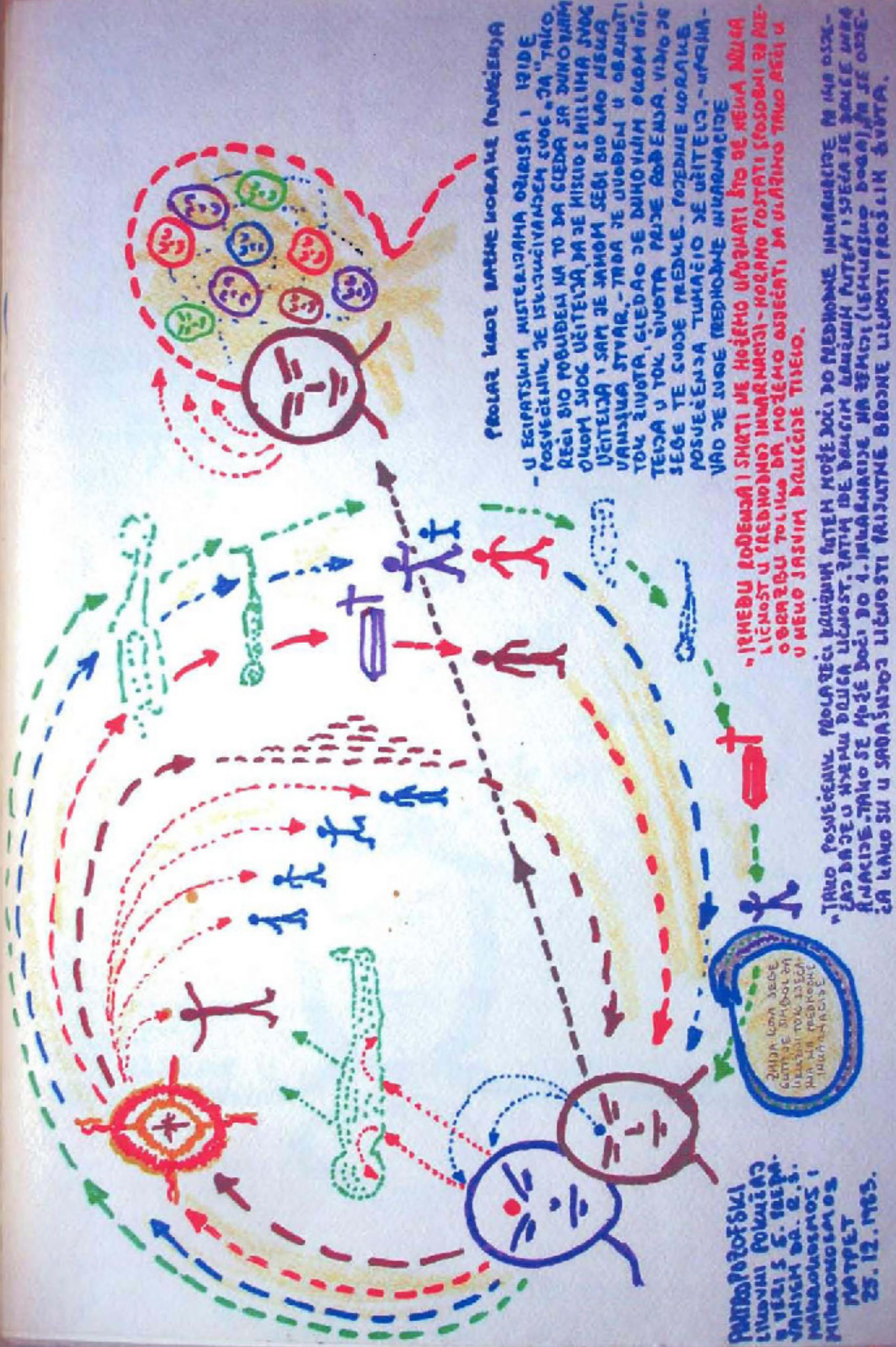
26.12.1983.

0

8.3.1984.

19.3.1984.

29.1.1982.

R.Štajner

MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS

VI

SVEŠNO USPINJANJE U MAKROKOSMOS. PUT KROZ
VIŠE SVETOVE

26.III 1910.

Na završetku jučerašnjeg izlaganja o dubijem mističnom putu, morali smo ukazati na glavnu opasnost koja je bila u vezi s tim mističnim putem za onoga koji je njime išao u stara vremena takoreći bez vodje, u vremena u kojima još nisu postojale one metode posvećenja kakve su sada, a o kojima ćemo govoriti kasnije. Da bih još tačnije ukazao koliko su bile velike te teškoće, naveo bih sledeće: Videli smo da teškoće potiču poglavito od toga što čoveka, kad uroni u svoju unutarost, skoro potpuno ispunja njegovo egoistično biće, njegovo "ja". Zbog toga se u starom posvećenju moralo vrlo jako smanjiti osećanje o "ja" i svest o "ja". "Ja" se moralo takoreći preneti na duhovnog vodju. To je postignuto tako što je svest o "ja" kandidata posvećenja snižavana snagom duhovnog vodje, na jednu trećinu obične jačine. To je već vrlo mnogo, jer možemo reći da je naša svest u opštem, u dubljem spavanju snižena približno na jednu trećinu. Zatim je u starim Misterijama snižavanje išlo još dalje, pa je trećina opet snižena na četvrtinu (dakle na jednu dvanaestinu), tako da se čovek stvarno nalazio u stanju sličnom smrti. U pogledu na spoljašnje posmatranje on je bio potpuno sličan nekom mrtvacu. Ali ona jaka svest o "ja" nije iščezavala možda u ništa. Naprotiv, tek tada se duhovnim opažanjem moglo videti kako je intenzivan ljudski egoizam; jer sa svakom dvanaestinom ljudske svesti o "ja" izišlo je iz čoveka nešto što je bilo snažni deo njegovog egoizma. I ma koliko to čudno zvučalo, pri tome je vodji bile potrebno dvanaest pomagača da bi obuzdali taj egoizam što je izlazio, da bi ga takoreći držali oko čoveka. To je jedna od takozvanih tajni višeg posvećenja starog doba. To se ovde samo navodi da bi čovek znao šta on nalazi kada udje u svoju unutarost. Ako bi čovek bio prepušten samom sebi, on bi se ponašao tako da bi dobio osobine koje bi bile dvanaest puta gore od onih koje je imao u običnom životu.

A danas nam je zadatak da pokažemo drugi put kojim čovek može ići kada ne silazi u svoju unutarnjost, nego na svestan prolazi momentom usnivanja i boravljenjem u stanju u kome je inače predan spavanju. Videli smo kako je čovek tada takoreći izliven u makrokosmos, dok je u svome dnevnom budnom stanju urenjen u mikrokosmos. Takođe je spomenuto: ako bi se čovekovo "ja" svesno izlivalo u makrokosmos, tada bi to što bi čovek doživeo, bilo toliko zaslepljujuće i potresno, pa se mora nazvati mudrim uređenjem što čovek u momentu usnivanja zaboravi sve o sebi, što prestane njegova svest.

Šta može doživeti čovek u makrokosmosu kada unekoliko održi izvesnu svest, prikazali smo u onom izlaženju u makrokosmos koje smo nazvali ekstazom. Čovek tu dolazi u stanje nekog bitisanja van sebe; njegovo se "ja" izliva, te se ekstaza ne može označiti nečim za čim bi čovek trebalo da teži da bi došao u makrokosmos, jer bi čovek izgubio sebe i njegovo "ja" bi prestalo da vlada čovekom. Pa ipak je u starija vremena, naročito u evropskim predelima mogao čovek postizati jedno stanje koje se može uporediti sa ekstazom, u koje se prenosio onaj što je trebalo da se posveti u tajne makrokosmosa. Danas toga više nema, ali u starija vremena a naročito u nordijskim predelima odgovaralo je razvitku ljudi koji su tu živeli da se nekom vrstom ekstaze uvode u makrokosmos. No mada su time bili izloženi i opasnosti gubitka "ja", ipak to nije bilo tako opasno za ljude onog vremena, jer su imali izvesnu zdravu, elementarnu snagu, pošto njihove duševne snage nisu bile oslabljene razvijenom civilizacijom. Oni su svojim "ja" mnogo dublje sadoživljavali nadanje pri bujanju prirode u proleće, veliku radost leta, setu odumiranja jeseni, jezivosti smrti u obamiranju zime. A posvećeni koji su bili učitelji ljudi morali su se pobrinuti da bi se na jedan drugi način moglo zbivati to uvodjenje u makrokosmos, jer je pri tome bila glavna stvar da čovek ne gubi svoje "ja". "Ja" postaje sve slabije, čovek na posletku dolazi u stanje kada se gubi kao ljudsko biće. Šta se moralo učiniti da čovek ne izgubi sebe? Morala mu se spolja dovesti snaga jastva. To se zbivalo tako što su u nordijskim misterijama onome koji je trebalo da bude posvećen pomagali pomoćnici duhovnog vođe pri posvećivanju. Ti pomoćnici vaspitavani su za to na sledeći način.

tako su Vasпитавани su i pripremani ljudi na naročiti način tako da je jedan čovek na primer vrlo snažno prolazio onim unutarnjim doživljajima i osećanjima koja se mogu proživeti kada se čovek predaje bujanju prirode u proleće, zato što odnosni čovek nije mogao dovoljno intenzivno doživeti sva četiri godišnja doba. Zato su vaspitavani ljudi koji su sve svoje duševne snage stavljali u službu nordijskih Misterija tako da su se odricali onoga što se može doživeti i osetiti u letu, jeseni i zimi, i sve svoje osećajno doživljavanje koncentrisali su na život što izbija u proleće. Drugi su opet išli za tim da dožive puni život leta; drugi seti jeseni, o, et drugi smrtnu jezivost zime. Na taj način su ti ljudi na razne načine imali jednostrano ojačano svoje "ja".

Kroz to što su naročito obrazovali jednu snagu, i ostalog se odrekli, imali su oni višak snage jastva. A prema izvesnim pravilima bili su dovodjeni u vezu sa kandidatom posvećenja tako da su mu predavali višak snage svoga jastva, da ga je prožimao višak snage njihovog jastva, tako da mu je priticala snaga jastva sveštenika posvećivanja i njegovih pomoćnika te je izvodjen do izvesnih viših saznanja makrokosmosa. U dušu kandidata posvećenja ulovalo se ono što su mu drugi mogli dati. - Ako hoćemo da razumemo neki takav događaj, moramo noći sebi stvoriti predstavu o tome, sa kakvom je predanošću i žrtvovanjem to obavljano u ona stara vremena u Misterijama. U tom žrtvovanju ne zna se danas mnogo u današnjem egzoteričnom svetu. Manije su se dobrovoljno javljali ljudi koji su jednostrano razvijali svoje "ja" da bi to stavili u službu kandidata posvećenja, da bi drugi mogli doživeti što više nije bilo ekstaza već svesno uspinjanje u makrokosmos - pošto su mu priticale snage jastva. Na svako godišnje doba bila su potrebna po tri čoveka koja su svoje razno obrazovanje snage jastva predavali kandidatu posvećenja koji se ušivljavao u više svetove, a koji je zatim iz svoga iskustva mogao saopštiti kako izgleda u višim svetovima. Takav kolegijum od dvanaestorice radio je zajedno, delovao je zajedno sa svojim snagama pri posvećivanju čoveka u makrokosmos. Neko podsećanje na to održalo se u izvesnim društvima što se danas nalaze u dekadentnosti, koja se u pravilu sastoji iz dvanaest članova sa izvesnim funkcijama; no to je samo neko poslednje podsećanje, i to potpuno nerazumevano podsećanje na ono što je postojalo u nordijskim Misterijama. - Kada se čovek

tako sa jednom u njemu veštački održavanom snagom jastva uživljavao u makrokosmos, tada se uspinjao kroz svetove. Prvi svet kroz koji je imao da ide bio je onaj koji bi se čoveku pokazao ako u usnivanju ne bi izgubio svest. Pogledali bismo taj momenat kao što smo ranije razmotrili onaj probudjenja u vezi sa ulazanjem u svoje biće.

Usnivanje je u stvari uživljavanje u makrokosmos. Momenat usnivanja pokazuje se ovako: čovek oseća neku vrstu blaženstva i može tačno razlikovati tu svest od obične dnevne svesti. To je kao neko postajanje lakšim, kao neko raščinjenje napolje iz sebe. Zatim je taj momenat vezan sa izvesnim mučenjem od osećanja na svoje u životu počinjene greške. Što se tu javlja kao mučno sećanje na greške jeste vrlo bledi odsjaj osećanja koga čovek ima kad prolazi pored malog čuvara praga i vidi kako je nesavršen. Zatim sledi kao neko sevanje. To je izlaženje unutarnjeg čoveka u makrokosmos. Ali onaj ko ima samo običnu normalnu svest, taj izgubi tu svest u momentu usnivanja. Iščeznu svi utisci dana, boje, svetlost, tonovi itd., i čovek^{je} okružen tamom, umesto sa bojama i utiscima dana. Ako bi pak čovek održao svest, - kao što to može pripremljen i posvećeni - onda on u momentu iščezavanja utisaka ne bi imao oko sebe tamu, nego bi opažao ono što se u duhovnoj nauci naziva: "Elementarni svet".

Taj svet elemenata jeste ono prvo što se skriva čoveku pri usnivanju. Kao što se unutarnjost čovekova skriva pri probudjenju tine što čovek upravi pažnju nautiske spoljašnjeg sveta, tako se pri usnivanju skriva najbliži svet kome čovek pripada, prvi stepen makrokosmosa, elementarni svet. U njega ući da gleda čovek kada se stvarno uspinje u makrokosmos na naznačeni način. Elementarni svet daje mu pre svega svest o tome da je ipak objava duha sve ono što čulno opažamo, od čega imamo utiske, upoznajemo da se iza čulno opažanoga nalazi duhovno. Kada čovek kao posvećeni opaža elementarni svet, onda za njega više nema nikakve sumnje da se iza čulnog sveta nalaze duhovna bića i činjenice. Samo dotle dok čovek ne vidi ništa drugo već čulni svet, sanja on o tome da je iza čulnog sveta dalje razna materijalnost. O nekim atomima materije što se sklupčavaju i vrte, ne može više biti reči za onog ko udje u duhovni svet. On zna; iza čulnog sve-

ta se nalazi duhovno, a ne nešto što se zamišlja kao materija. Iza boja i tonova nalazi se duhovno, a ne atomi što se okreću u kotlaci. No na tom prvom stepenu sveta elemenata, duhovnost se još ne pokazuje u svome obliku kao sam duh, nego se pokazuje tako da čovek nema pred sobom još duhovne činjenice već druge utiske. Elementarni svet još nije nešto što bi se moglo nazvati nekim pravim likom duhovnog sveta, nego je to kao neka nova zavesa pred duhovnim činjenicama i bićima.

* Elementarni svet pokazuje se tako da se na njega mogu primeniti imena, koja su još u davna vremena izabrana za svet elemenata. To što opažamo u elementarnom svetu možemo označiti rečima o osobinama koje inače opažamo u čulnom svetu: čvrsto, tekuće, vazdušasto ili gasovito i toplota, ili: zemlja, voda, vazduh, vatra. Ti izrazi su uneti iz čulnog sveta, oni su sačinjeni za čulni svet, kao što je uopšte naš govor (jezik) izraz za čulni svet. Dakle da bi duhovnonaučnik opisao viši svet, mora se on služiti rečima koje su sačinjene za običan život. On može da govori samo u poređenjima; izabira reči tako da se postepeno izazove predstava o onome što se vidi u duhovnom posmatranju. Zato pri opisiivanju elementarnog sveta ne smemo uzeti izraze o onedjenim stvarima, ne smemo uzeti reči o ograničenim stvarima, nego reči o izvesnim osobinama koje su zajedničke jednom celom nizu stvari. Stvari elementarnog sveta pokazuju nam se u izvesnim stanjima, koje nazivamo kao čvrsto, tekuće, gasovito. Zatim nalazimo još i toplotu kad dodirujemo površinu stvari ili toplotu u dahu vazduha. Tako nam se sve stvari tako pokazuju u takvim stanjima. U osnovi uzevši tako je i u fizičkom svetu. Ali u fizičkom svetu neko telo može ići kroz sva stanja: zemlja, vazduh, voda, vatra. Voda na primer može biti tekuća i gasovita ili takodje čvrsta, kao led. Tako je u osnovi uzevši na svakom bitnosti u apoljajšnjem čulnom svetu. U elementarnom svetu nemamo takvih predmeta, ali zato u njemu imamo stvarno ono što su u čulnom svetu samo osobine. Opažamo takodje nešto o čemu imamo osećanje da u to ne možemo da udjemo. Moglo bi se to približno ovako opisati: kod "čvrstog" imamo nešto predamnom što mogu upoznati sa svih strana samo kad idem oko njega, a ne mogu ući u unutarnjost. Takvo biće elementarnog sveta naziva se "čvrsto" ili "zemlja". Zatim ima stvari i bića, koja se mogu nazvati "tekućima".

Njih možemo progledati, prozreti, u elementarnom svetu, možemo ući u njihovu unutarlost; imamo tako neko osećanje alično osećanju u fizičkom svetu kad možemo staviti ruku u vodu. Možemo uroniti u unutarlost. Dok ono što nazivamo "zemljom" jeste nešto o šta se udaramo kao o nešto tvrdo, kod "tekućih" stvari i bića elementarnog sveta možemo uroniti u unutarlost. To se u elementarnom svetu označava "vodom" a fizička "voda" je samo poredjenje. Time se misli ono što se doživljuje kada se dodje na taj stepen posvećenja: voda je nešto što se izleva; što je samojno za viša čula posvećenog, koja mu se otvaraju kroz duhovnu sposobnost opažanja.

Zatim ima nešto što se može uporediti sa onim što nazivamo vazdušastim. To se u elementarnom svetu naziva "vazduh". Zatim ono što se označava kao "vatra" ili "toplota", ali što se u fizičkom svetu naziva "vatom", to je samo znamenje za to. Ono što imamo kao "vatra" u elementarnom svetu, već je lakše opisati nego tri ostala stanja, jer osim predstave o fizičkoj toploti, pored spoljašnje, fizičke toplote, svaki čovek ima i predstavu o unutarnoj vatri, o takozvanoj duševnoj toploti, o onoj naročitoj toploti koju osećamo kad smo u društvu sa ljudima koje volimo. I u običnom životu oseća čovek da je fizička toplota kao neka slika duševne toplote koja kad nam zahvati volju, stvara u nama entuzijazam. U običnom životu te se već poznaje bolje nego tri ostala stanja elementarnog sveta. Kada sebi predstavimo nešto što je u sredini između spoljašnje vatre i duševne vatre onda imamo približno predstavu o onome što se naziva elementarni svet, onda oseća kao da iz izvesnih mesta struji ka njemu nešto što ga unutarne prožima vatrom, a na nekom drugom mestu oseća da je slabija ta vatra. Zatim ima osećanje kao da se nalazi u biću koje mu šalje vatru. On je s tim sjedinjen, zato oseća vatru elementarnog bića. Čovek stupa u jedan novi svet, koji mu daje utiske koje nije poznavao ranije o čulnom svetu.

To je elementarni svet pred kojim se takoreći zatvaraju vrata kada čovek prelazi u spavanje u običnoj svesti, a to mora tako biti iz razloga jer se čovek potpuno isaliva u elementarni svet. On je u svemu unutra; a time što se uleva u taj svet, on unosi svoje biće u taj svet. On gubi svoje "ja"; ono se izleva a ono što nije "ja", što su čovekove astralne esencije, njegove

požude, strasti to čovek unosi u taj svet. Gubi svoje "ja" koje ga inače obuzdava i unosi red i harmoniju u astralno telo. A kad sve što ima u svojoj duši, on unosi sobom u bića elementarnog sveta. To unošenje je jedna stvarnost. Ako ima neku lošu osobinu, prenosi je na elementarna bića; njega privlači neko takvo biće elementarnog sveta koje se oseća privučeno ka njegovoj lošoj osobini. Dakle gubeći svoje "ja", on bi sa izlaskom u makrokosmos svoje celo astralno biće izlio na takva bića koja kao rdjava bića prožimaju astralni svet. Pošto se on sastaje s tim bićima, a slabiji je od takvih rdjavih bića koja imaju jako "ja", ona bi delovala na njega u negativnom smislu. Ona mu daju ono što je naročito svojstveno njihovim osobinama: ojačavaju njegovu sklonost za rdjavo, za zlo. Tako vidimo, da je to jedno mudro uređenje, što čovek gubi svoju svest kad ulazi u elementarni svet, što se sa svojim "ja" ne uživljava u taj svet, nego je čuvan od toga. Zato se onaj koji je u starom posvećenju uveden u elementarni svet, morao brižljivo pripremati pre nego što su mu dovodjene snage od pomaaga. Ta priprema sastojala se u tome što je čovek prethodno dovođen pred teške ispite, iskušenja, kojima se osposobljavao za moralnu snagu pobedjivanja, kao što se mističar pripremao za skrušenost.

Zato su čoveku koji se pripremao za misterijsko posvećenje, postavljeni zadaci kroz koje je on već u fizičkom morao savladati velike opasnosti. Kroz to je on trebalo da bjađa i osnaži svoju dušu; trebalo je da postane pobedilac sa jakim duševnim snagama. Tada je bio pripremljen kad je susretao ta bića. Tada je bio dovoljno jak da ne podleagne nikakvim iskušenjima, da se ne izgubi na njima, nego da ih potisne, suzbije. On je vaspitavan u neustrašivosti i savladjivanju iskušenja.

Zatim, kada je dotični duže vremena imao takve doživljaje i time postao sposoban da upozna da su objave duhovnih bića "zemlja", "voda", "vazduh", "vatra", kada je naučio da razlikuje i da se snalazi u elementarnom svetu, tada je vođen jedan stepen dalje do onoga što se zapravo naziva "duhovni svet", koji je iza elementarnog sveta. Učio je kako izgleda ono što se nalazi iza tih elemenata elementarnog sveta. Pošto je postigao sposobnost razlikovanja u duhovnom svetu, doživljuje sad da su tu

bića koja stoje iza našeg dušnog sveta. No ta bića u koja se uživljuje, potpuno se razlikuju od bića koje poznajemo mi kao ljudi. Dok ljudi na zemlji žive zajedno savršeno ili nesavršeno u socijalnom uređenju i u određenim društvenim prilikama, uživljava se kandidat posvećenja u jedan svet bića koja su u jednom takvom uzajamnom odnosu da se uspostavlja red i harmonija. Sad je kandidatu posvećenja pokazano da taj red i harmoniju razumeva kada upozna da se delatnost tih duhovnih bića nalazi i spoljašnje izraženo u svetu zvezda u sunčanom sistemu, kako se uzajamno odnose Sunce i planete u njihovim kretanjima i položajima. Kroz to Sunce i planete izražavaju ono što čine duhovna bića.

Kazali smo ranije kako bi bilo to kada bismo svet našeg sunčevog sistema posmatrali kao neki časovnik sveta, koji kroz svoje uzajamne odnose i položaje pokazuje šta je iza toga. Kao što se kod časovnika na osnovu položaja skazaljki zaključuje da se nešto događa, tako se to može činiti na osnovu uzajamnog položaja zvezda, kada ih se posmatra kao neki časovnik sveta. Ko gleda na časovnik, njega naravno ne interesuje sam po sebi položaj skazaljki, već ono na šta u spoljašnjem svetu ukazuje položaj skazaljki, koji je čas dana. Ko ide na posao i gleda na časovnik, takodje ga ne interesuju skazaljke već ono što se nalazi iza toga, šta one pokazuju, vreme u vezi sa njegovim odlaskom na posao. Tako je to i u pogledu događanja u sunčevom sistemu: časovnik sveta može se smatrati izrazom za delatnost onih duhovnih bića koja stoje iza toga.

Kandidat posvećenja uči sad poznavati duhovna bića i činjenice koja stoje iza toga. On uči poznavati jedan realni svet duhovnih činjenica, i uči poznavati da se taj realni svet duha najbolje razumeva kroz to kada ga se opisuje sa oznakama koje su uzete iz našeg sunčevog sistema; jer time imamo nešto što je spoljašnje značenje za duhovni svet. Za elementarni svet uzete su oznake iz zemaljskog sveta, iz zemaljskih stvari, iz čvrstog, vodenog, vazdušastog, vatrenog. No za svet duha moraju služiti druga znamenja, takva koja smo uzeli iz zvezdanog neba. Poređenje sa časovnikom takodje je na mestu. Kao što u fizičkom svetu sunce našeg sunčanog sistema dovodimo u vezu sa dvanaest znakova zodijaka, tako zbivanja duhovnog sveta možemo posmatrati tako da kažemo: postoje duhovne činjenice i bića, a činjenice upoređuje-

mo sa putem planeta, a duhovna bića sa dvanaest sazveždja zodijska. Kada spoljašnje posmatramo planete u prostoru i sazveždja zodijska, kada to kako se oni kreću i uzajamno postavljaju uzmemo kao ono što čine duhovna bića, a dvanaest sazveždja zodijska uzmemo kao sama duhovna bića, tada s takvim poređenjem možemo izraziti ono što se događa u duhovnom svetu. Razlikujemo sedam planeta što putuju i obavljaju dela i dvanaest znakova zodijska koji stoje iza toga i miruju. Tako možemo razumeti svet duhovnih : činjenica, kad pretpostavimo dvanaest bića, a činjenice shvatamo tako da se one ostvaruju preko dvanaest bića. Ipak ne smemo sebi predstaviti samo dvanaest znakova zodijska, već bića, i ne samo sedam planeta, nego duhovne činjenice. Dakle ima dvanaest bića koja nešto čine, koja dolaze u uzajamne odnose, a njihova dela hoćemo da opišemo; tada postaje ono šta se zbiva u duhovnom svetu. Dakle ono što se odnosi na bića to bi morale stajati u nekom odnosu prema broju dvanaest. A što se odnosi na činjenice, morale bi stajati u odnosu prema broju sedam. Umesto imena zodijska morali bismo imati samo imena dotičnih bića. U duhovnoj nauci to se uvek znalo. U početku hrišćanskog računanja vremena postojala je hrišćanska ezoterika; ona je usvojila dvanaest imena za duhovna bića: Serafimi, Kerubimi, Troni, Gospodstva, Moći, Duhovi oblika, Duhovi ličnosti, arhangelji, anđjeli i čovek na svome sadašnjem stepnu. To je deset, ipak čovek se razvija dalje i postići će kasnije stepene koje su druga bića već postigla. Tako će i on jednom sačinjavati jedanaesti i dvanaesti stepen. Na ovaj način imali bismo dvanaest duhovnih bića.

Ako bismo hteli opisati duhovni svet, morali bismo postanje i razvoj sveta pripisati navedenim bićima. Ako bismo hteli opisati šta ona čine, onda bi se to moralo podudarati sa planetama i njihovim kretanjima. Pretpostavimo da deluju zajedno Duhovi volje ili Troni sa Duhovima ličnosti ili Prasnegama, onda postaje stari Saturn. Zajedničkim delovanjem drugih duhova postaje ono što nazivamo stari Sunce ili stari Mesec itd. Time izražavamo dela tih bića. Tako se mora opisivati duhovni svet, tim što prvo opisujemo bića, hijerarhije; a drugo njihova dela, koja dolaze do izražaja kroz planete. Zatim se uz to mora uzeti još i treće, poslednja objava od toga u čulnom svetu, što se izživljava u zemlji, vodi

vazduhu, vatru: na primer na starom Saturnu je sve vatra ili toplota, u razvoju starog Sunca dolazi uz to vazduh. U knjizi: "Tajna nauka" nalazi se to iscrpno opisano u poglavlju o razvitku sveta. Tu postoji dublji razlog zašto je to poglavlje tako opisano. Samo ne sme se verovati da kad neko opiše samo obeležje, samo sliku, da je on već time nešto učinio. Ko stvarno hoće da opiše nešto, mora opisati duhovna bića. Opisati ono što se isa toga nalazi kao duhovni svet, znači opisivati onako kao u "Tajnoj nauci", jer opisati samo nebeski prostor sa sazveždijima, bilo bi kao kad bismo opisali spoljašnjost nekog časovnika.

A to uživiljavanje u makrokosmos može dakako ići još dalje, jer makrokosmos nije samo to što je sad opisano. Može se doći u još više svetove. Ne uvek se moraju davati sve teže predstave o tim višim svetovima. To postaje sve teže ukoliko se više uspinje. Zato, ako hoćemo da damo predstavu o još višem svetu nužno je da to učinimo na drugi način. Može se na sledeći način dobiti neki utisak o još višem svetu iznad duhovnog sveta.

Kad opisujemo čoveka kakvog ga vidimo pred nama, možemo reći: čovek je mogao postati samo na osnovu toga što ima viših svetova. Čovek takav kakav je mogao je postati samo kroz to što se čovek razvijao iz duhovnog sveta. Dakle, čovek je rođen iz duhovnog sveta. Samo neki fantasti mogu poverovati da prema Kant-Laplasovoj metodi može postati čovek a ne automat. Kad uzmemo u obzir svetove oko nas, imamo prvo oko nas fizički, čulni svet. Fizičko telo pripada svetu koji napolju opažamo čulima. A kome pak svetu pripada ono što se nalazi dublje u čoveku: nevidljivi članovi ljudske prirode? To pripada jednom višem svetu. Kao što od čoveka koga gledamo fizičkim očima, vidimo samo ono čulno, čulnu spoljašnju stranu, tako i od velikog sveta vidimo samo ono čulno, a ne i elementarni i duhovni svet iz kojih potiče čovek sa svojim nevidljivim delovima. Ne vidi se ono nadčulno. No i čovekovo spoljašnje telo može da postoji samo kroz to što na njemu rade izvesna nevidljiva duhovna bića. Ako bi na čoveku radilo samo eterско telo, onda bi on bio kao neka biljka. On ima uz to još i astralno telo, no njega ima i životinja. Ako bi čovek imao samo ta tri člana, onda bi on bio na stepenu životinje. Pošto čovek ima i svoje "ja", on je uzvišen iznad ta tri ostala stvorenja. No

Svi viši članovi čovekovi rade na fizičkom telu. Fizičko telo ne bi moglo biti takvo kakvo je, ako čovek ne bi imao te više članove.

Mo čovek ima i tako nešto što se naziva razumom, inteligencijom. U fizičkom svetu može se služiti razumom kroz to što ima orudja za to: mozak. Sada ne govorimo o tome šta biva iz našeg mišljenja kad se sa smrću oslobodimo od našeg tela, već o tome kako pomoću instrumenata našeg mozga mislimo ovde na zemlji. Mozak je organ mišljenja za fizički svet iz snage koja se spoljašnje objavljuje, ispoljava u našoj inteligenciji. Ta snaga je oblikovala mozak.

Iz jednog sveta još višeg od sveta duha moraju nam priticati snage koje su oblikovale fizički organ mišljenja, tako da se mogao pojaviti razum. Taj svet je iznad zodijske kao znamenja za svet duhovnih hijerarhija. Predstavimo sebi da imamo čoveka na stepenu životinje. Tu bi on bio ostac ako ne bi bilo duhovnih svetova iznad zodijske. Da bi čovek mogao postati biće koje ide uspravno i misli mozgom i razvija inteligenciju, za to je bilo potrebno priticanje viših snaga koje se nalaze iznad duhovnog sveta. U svetu iznad sveta duha nalazi se snaga koja oblikuje naš mozak. Duhovna nauka nazvala ga je: "svet uma". To je onaj svet u kome su duhovna bića, koja svojim snagama mogu stvoriti orudja za razumsku delatnost čovekovu. Pre vremena materijalizma niko ne bi reč "um" upotrebljavao za mišljenje; to bi se nazivalo razumom. Majstore i graditelje našeg organa mišljenja moramo tražiti u "svetu uma".

O nekom višem svetu možemo govoriti samo kad se uzdignemo do duhovne sposobnosti koja prevazilazi čulno-fizički razum. Postoji vidovita viša svest. Ako upitamo: kako se izgrađuje organ kroz koji čovek može imati vidovitu svest, onda shvatamo da postoje svetovi iz kojih teku snage da bi obrazovale vidovitu svest. Ta se svest mora izgrađivati iz nekog višeg sveta kao i sve ostale. Prva svest koja se razvija kao vidovita, jeste slikovita svest. U trenutku kad kažemo, postoji vidovita svest, moramo takodje reći, da postoji jedan svet iz koga za to pritiču snage. To je ~~svet uma~~ "svet prauzora". Imaginativna svest je slika tog sveta prauzora.

Tako da se u makrokosmos uspinjemo kroz četiri viša sveta: elementarni svet, duhovni svet, svet uma i svet prauzora. Narednih dana opisaću svet uma i svet prauzora. Zatim bismo opisali metode kako se iz sveta prauzora dobijaju snage da bi se postigla vidovita svest.

27.12.1983.

28.12.1983

29.12.1983

9. 3. 1984.

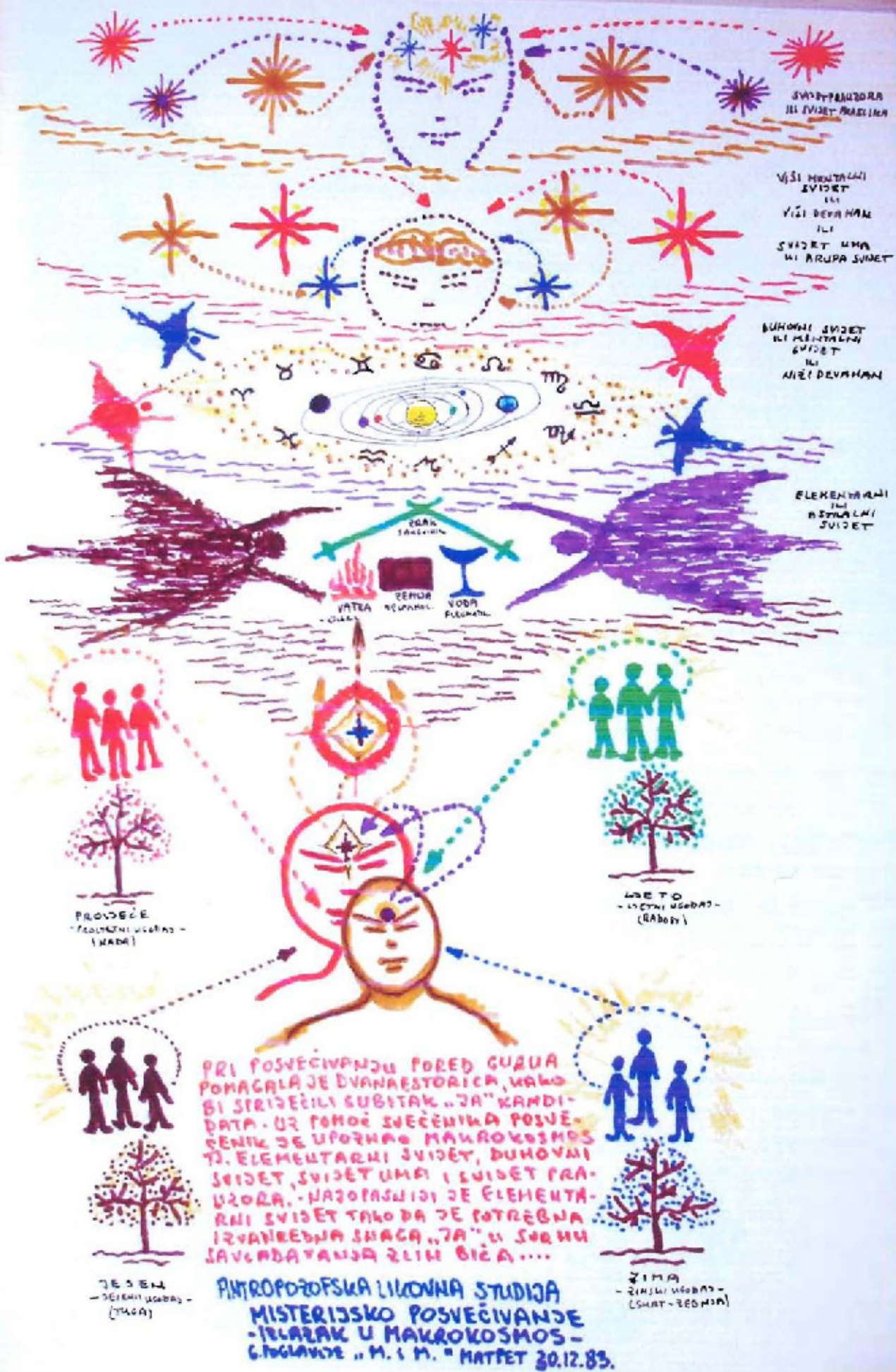
1 + 19.3. 1984: 20.

30.1.1992

30.1.1992.

[illegible]

Jako smo tek kasnije znali dovesti stvari u skladost, on se je osuda koju smo da bi se nalazio nared stvari, nego on on

R. Štajner

MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS

VII.

SJEDINJAVANJE SA ELEMENTARNIM SVETOM, PRO-
LAŽENJE PORED VELIKOG ČUVARA PRAGA

27. III 1910.

Juče smo pokušali da unekoliko dobijemo predstavu o onome što se naziva put u makrokosmos, u veliki svet, za razliku od izlaganja ranijih dana u kojima je trebalo da upoznamo dublji mistični put, ili put u mikrokosmos.

Uspinjanje u veliki svet, u makrokosmos, vodi odnosnog čoveka prvo u ono što se u duhovnoj nauci naziva elementarni svet; zatim se on uspinje u duhovni svet, zatim u svet uma, i na posletku u jedan još viši svet, koji se može okarakterisati kao svet prauzora, pri čemu smo ukazali da stvari nemamo nikakav pravi izraz za te svetove, jer današnji jezik jedva da ima odgovarajuće izraze za te svetove. Sve izloženo je samo skica; o tim svetovima moglo bi se govoriti ne samo satima, nego i nekoliko meseci, no mi možemo ovde samo ponešto izneti u skici. Da bih dao još nešto tačniji opis o tim svetovima, napomenuli bismo sad još jedno: kada se čovek uživljava u elementarni svet na način juče okarakterisan, i da, dakle, dodje do stvarnog saznanja o onome što se obično naziva elementima - zemlja, voda, vazduh, vatra, - tada on takodje upoznaje da su njegovo fizičko telo kao i viši članovi čovekove prirode, izgrađeni iz toga elementarnog sveta. Pri tome saznanju upoznaje čovek još i nešto drugo: naime, da se spoljašnje gledanje elementarnog sveta takoreći razlikuje od unutarnjeg opažanja. Kada gledamo u sebe sa običnom normalnom čovečjom svesću, nalazimo izvesne osobine koje ubrajamo pola u duševne, pola u one spoljašnjeg tela, naime osobine našeg temperamenta. Temperamenti se razlikuju tako da govorimo o melanholičnom, flegmatičnom, sangviničnom i koleričnom temperamentu.

Juče smo tek kazali: kada čovek ulazi u makrokosmos, on se ne oseća tako kao da bi se nalazio pored stvari, nego se on

već oseća unutra u svakoj stvari elementarnog sveta; on se oseća s tim sjedinjen; kad gledamo neku fizičku stvar, onda kažemo: stvar je tamo a mi smo ovde. A dok smo razumni ljudi u fizičkom svetu, dotle možemo sasvim jasno razlikovati sebe od stvari i bića. Čim se uživimo u elementarni svet, to razlikovanje postaje teže, pošto se sjedinjavamo sa činjenicama i stvarima i bićima elementarnog sveta. Juče je to naročito okarakterisano na onome što se naziva element vatre. O vatri elementarnog sveta kazali smo da to nije fizička vatra, već nešto što možemo uporediti sa unutarnjom duševnom toplotom, unutarnjom duševnom vatrom. Kad opažamo element

vatre u elementarnom svetu, onda se ono stapa sa nama, osećamo se s njom sjedinjeni, osećamo se unutra u biću vatre. To stapanje, osećanje sjedinjenosti, može nastupiti i kod drugih elemenata; samo je izuzetak element "zemlja". "Zemljom" se naziva ono u šta ne možemo da udjemo, ona nas u stvari odbija u elementarnom svetu. Značajno je da su u elementarnom svetu okarakterisana četiri elementa i najveći temperamenti u tajanstvenom srodstvu, i to tako da postoji srodnost između melanholičnog temperamenta i "zemlje", flegmatičnog i "vode", sangviničnog i "vazduha", i koleričnog i "vatre".

Ta srodnost dolazi u doživljavanju u elementarnom do izraza tako da kolerični čovek ima više sklonost da se sjedinjava sa bićima koja žive u "vatri" elementarnog sveta, više nego sa drugima. Sangvinični čovek ima sklonost više za to da se sjedinjava sa činjenicama i bićima što žive u elementu vazduha. Flegmatičar sa bićima što žive u elementu "vode". Melanholik ima više sklonost da se sjedinjava sa bićima što žive u elementu "zemlje". Tako čovek dolazi u različitu savišnost, kad preko stvarnog doživljavanja udje u elementarni svet. Iz toga možete sebi stvoriti predstavu da razni ljudi mogu razno pričati o elementarnom svetu, i svako može da je u pravu kad opisuje svoje doživljaje.

Onaj ko je upoznat sa ovim stvarima znaće da melanholik može na svoj način opisivati taj svet gde je mnogo toga što ga odbija, jer kroz njegovu melanholiju stoji njegovo saznanje u izvesnom odnosu prema svemu što je "zemlja", pa prevlađa sve drugo.

kolerik pak može pričati kako tamo izgleda sve vatreno, jer njemu sve plamt u vatri elementarnog sveta. Da bi se odstranile jednostranosti za to je potrebno da odnosni čovek tačno poznaje sebe. Tada zna kako se to sve odnosi i zna da upravi pogled ne samo na ono sa čime je najviše srodan. Time stiže viši pogled za poznavanje sebe. To pretpostavlja da možemo izići iz sebe i gledati na svoje biće tako kao da bi to bilo neko tuđe biće. To nije lako. Srazmerno je lako doći do saznanja o steđenim duševnim osobinama, ali je teško postići potpunu jasnost o temperamentima koji deluju do u telo. Osloboditi se svoga temperamenta, gledati na njega kao na nešto tuđe, vanredno je teško, i čovek mora primeniti svesrano vaspitanje sebe, da bi potpuno objektivno stajao spram samog sebe. Svaki pravi duhovni istraživač reći će: nije mnogo zreo da uđe u duhovni svet onaj ko ne može da sledi osnovno načelo, da samog sebe potpuno isključi, da se do istine može doći tek onda kada čovek više ne uzima u obzir svoje misli i mišljenje. U velikom svetu, u makrokosmosu, nema jednostavnog sredstva da se bude van stvari kao u fizičkom svetu. U fizičkom svetu možemo lako stajati na primer van nekog grma; u elementarnom svetu nestupa upravo to da urastemo, uvačemo se unutra u stvari, tako da se s njima identifikujemo. Naš kolerični temperament se na primer bezuslovno sjeđinja sa elementom vatre. I mi više ne možemo razlikovati šta izlazi iz nas, a šta dolazi od stvari, šta se iz drugih bića izliva u nas, ako to nismo naučili na posebnim putevima. Moramo naučiti biti unutra u nekom biću a ipak razlikovati sebe od tog bića. Postoji samo jedno biće na kome možemo učiti to da se nalazimo unutra, i od koga možemo početi da razlikujemo sebe: to smo mi sami. Kad dospijemo do toga da objektivno sudimo o sebi onako kao što sudimo o nekom drugom čoveku, učimo da razlikujemo sebe od nas samih. Kako se razlikuje neki sud o sebi od suda o nekom drugom? Obično čovek smatra da je on u pravu, a ne onaj drugi čovek koji ima suprotno mišljenje. No mora se početi s tim da čovek vaspitava sebe i da kaže sebi: "ja imam ovo mišljenje, a onaj drugi ima drugo mišljenje. Ja ću stati na stanovište da mišljenje drugog ima upravo toliko vrednosti kao i moje". Tu naviku moramo zatim uneti u elementarni svet, da bismo sebe razlikovali od stvari, mada se nalazimo unutra u stvarima. Važne su isvesne finoće u doživljavanju kad hoćemo da se svesno uspinjemo u više svetove.

A i na ovom primeru može se upoznati kako je opravdano ono što je rečeno juče, da čovek mora učiniti sebe jakim, jer čovek je uvek u opasnosti da izgubi svoje "ja" kad se uzdiže u makrokosmos. Jer u običnom životu "ja" nije ništa drugo već slivanje naših misli i navika, i većina ljudi naći će da je vanredno teško uopšte biti još nešto, još nešto misliti, osećati, hteti, kad ostave ono što je život učinio iz njih. Zato je vrlo važno da se čovek upozna sa onim što je već ispitano o duhovnom svetu, pre nego što se upušta u uspinjanje u duhovni svet. A mađa čovek bez vidovitosti ne može sam ispitivati u duhovnom svetu, može na osnovu saopštenja onih koji mogu vidovito videti presuditi da li su tačna ili netačna saopštenja posmatrajući da li se život objašnjava onim što govori duhovni istraživač.

Duhovnonaučna saznanja mogu nas sačuvati od toga da ne izgubimo svoje "ja" odmah pri ulazu u duhovni svet. A gubitak "ja" imalo bi još i druge posledice. Tu dolazimo do nečega što moramo ukratko opisati. Te posledice pokazuju se često već u običnom životu. Važno je da se tako nešto zna kad se govori o putevima kojima se može ići da bi se došlo u duhovne sveteve.

Duhovni istraživač ne sme ni u kom smislu biti neki sanjar, fantasta. On se mora sa sigurnošću i snagom kretati u duhovnom svetu, kao neki čovek u fizičkom svetu. Svaka maglovitost, svaka nejasnoća, škodila bi, bila bi opasna, kad uđemo u duhovni svet. Zato je nužno i od velikog je značaja da steknemo zdravo razmišljanje već o običnom životu. Naročito u današnje vreme pokazuje se već u običnom životu šta bi moglo vrlo smetati pri ulasku u duhovni svet, ako se to ne bi uzimalo u obzir. Kad razmišljate o svome životu i sećate se uticaja na vaš život počev od rođenja, onda se pri površnijem pogledu unazad sećate još na razno, no moraćete takodje zaključiti: mnogo toga je zaboravljeno. O mnogo čemu što je uticalo na nas, što nas je vaspitavalo, nemamo jasnu svest. Bilo je raznih uticaja koje smo zaboravili. A zašto zaboravljamo takve uticaje na naš život? Zato što nam sa svakim novim danom donosi život nešto novo, pa ako bismo morali držati u sećanju sve što smo doživeli, onda na posletku ne bismo više bili sposobni za život. Ono novo što nam sa svakim novim danom donosi život, doživljaji, pretvara se u sposobnosti. Kako bi bilo to ako

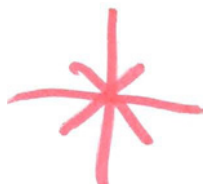
bismo se sa svakim potezom pera pri pisanju morali sećati doživljaja koje smo imali da bismo naučili pisati? Te doživljaje što su radili na nama, s pravom smo zaboravili. To je dobro za nas. Tako je "zaboravljanje" nešto što igra veliku ulogu u čovekovom životu. Ima područja u čovekovom životu gde je blagotvorno za čoveka da čovek nešto proživi i zatim to zaboravi. Ima nebrojeno utisaka u životu, prekrivenih potpunim zaboravom, kojih više nema u našoj svesti, naročito utisaka iz ranog detinjstva. Život ih je izbrisao jer inače ne bismo bili dorasli životu. No pored tog zaboravljanja, mogu ti utisci ipak biti delatni u nama. I ako su išezli iz pamćenja, oni mogu biti delatne, aktivne snage u našem duševnom životu. Ali mogu i na nepovoljan način uticati na naš život; mogu dovesti do nezdravog duševnog života, i da to nepovoljno deluje do u telesnost. Mnoga bolesna stanja, nervoznost, itd. mogu se objasniti ako se zna da se obim svesnog života ne poklapa sa obimom celokupnog duševnog života. Ima tako reći ostrva u duševnom životu, kao što u moru ima ostrva. Duševni život čovekov može doživeti razne opasnosti kad udari o neko takvo ostrvo što potiče iz nesvesnih uticaja. Ta ostrva mogu se u običnom životu najlakše zaobići time da čovek pokuša da sa nekog kasnijeg stanovišta shvati šta je tada na njega delovalo, da bi prosudio o odnosnim doživljajima. Deluje ozdravljujuće ako se čoveku može dati neko shvatanje sveta na osnovu koga može shvatiti ta duševna ostrva.

A ne samo takva nesvesna ostrva u duši nego i mnogo stvari te vrste, dolazi pred čoveka kada ulazi u makrokosmos. Videli smo da čovek svake noći ulazi u makrokosmos, ali da se potpuno zastire ono što bi tada danas mogao doživeti. Medju raznim što bi mogao doživeti ako bi svesno ulazio u makrokosmos bio bi on sam. Čovek bi video i sebe u makrokosmosu. Čovek ima oko sebe duhovne činjenice i bića, ali medju svim onim što ima tada pred sobom, jeste i to da objektivno vidi sebe. Može videti kako je on nesavršen kada uporedi sebe sa svetom makrokosmosa, kako nije dorastao višem svetu. Tu je obimna prilika da čovek izgubi sigurnost u sebe, poverenje u sebe. Da čovek ne bi izgubio sigurnost u sebe može ga sačuvati od toga ovo: pre ulaza u duhovni svet potrebno je samovaspitanje za jedno zdravo razmišljanje o tome da je on doduše nesavršen takav kakav je sada, ali da uvek postoji mogućnost da stekne sposobnosti da bi urastao u duhovni svet. Čovek

mora izboriti sebi mogućnost da podnese svoju nesavršenost, a mora podneti i izgled o onome šta on može postati kad savlada te nesavršenosti, i kada stekne osobine koje mu nedostaju. Čovek mora naučiti da gleda na sebe kao na nešto nesavršeno: on mora naučiti da podnese to da kaže sebi: gledajući unazad na moj sadašnji život i na ranije inkarnacije, vidim da sam iz sebe načinio to što sam sada. No on mora imati i mogućnost da pored svoga sadašnjeg lika doživi i svoj drugi lik, jedan takav lik koji mu kaže: ako ti budeš radio na sebi, ako budeš činio sve da razviješ ono što su kao dispozicije u tvome najdubljem biću, tada možeš postati biće kao što je ovo, koje kao neki realni ideal stoji pored tebe, na koje možeš da pogledaš bez bojazni i obeshrabrenja.

To se može učiniti samo onda ako je čovek vaŕpitaŕ sebe za snagu savladivanja teškoća u životu. No ako se čovek pre ulaženja u makrokosmos pobrinuo za to da u fizičkom svetu postigne snagu za savladjivanje, da rado prima bolove da bi se veŕbao, ako se očeličio u tome da prkosi otporima, tada može osetiti impuls: na šta da se dogodi s tobom, na šta da te susretne u ovom duhovnom svetu, ti ćeš ići dalje, jer ti ćeš obrazovati sve jače osobine koje si već stekao za savladjivanje teškoća i zapreka.

Ako se čovek pripremio na taj način, tada doživljava nešto naročito baš pri ulaženju u elementarni svet. Razumećemo to kad se još jednom podsetimo na to, da je naš kolerični temperament srodan sa elementom vatre, sangvinični sa elementom vazduha, flegmatični sa elementom vode, a melanholični sa elementom zemlje. Kada čovek sa svojim elementom udje u elementarni svet, tada mu pristupaju onakva elementarna bića kakav je on sam. Pristupaju mu kolerične osobine kao usplantele u elementu vatre, itd. Tada će se pokazati kako stečena duševna jakost savladava sve prepreke. Kroz stečeno poverenje u sebe čovek će moći reći sebi: "ti ćeš imati snage da bi se probio". Ta snaga je srodna sa onim u duhovnom svetu što nas susreće sastavljeno iz svih elemenata tako da ugledamo sebe kao neko biće koje stoji izvan nas. Ako smo odlučili da sve svoje nesavršenosti odstranimo, savladamo, onda to deluje tako da taj nesavršeni čovek stoji pred nama da se zbog njegovog izgleda ne saprepastimo toliko da izgubimo prisebnost, prisustvo duha. Inače bi to delovalo poraŕavajuće. Od toga nas štiti u običnom životu prestanak svesti. Ako se ne bi gasila svest, imali

bismo uvek pre usnivanja pred sobom tog ^{ne} savršenog čoveka čiji izgled ne bismo mogli podneti, a isto tako imali bismo tada pred nama i drugo biće, koje nam pokazuje kakvi možemo postati, kakvi treba da postanemo. Zato se pri usnivanju gasi svest. No ako čovek sve više i više postigne zrelost, koja mu kaže: "ti ćeš savladati sve prepreke", tada se podiže malo ono što se kao neka zavesa postavlja pred ljudsku dušu kad prelazi u spavanje. Zavesa postaje sve providnija, i na posletku stoji pred čovekom: ona podoba take da je možemo podneti a ona je slika nas samih, onakva kakvi smo, a pored toga vidimo drugu podobu kakvi možemo postati, ako dalje radimo na sebi. Ona se pokazuje u svojoj snazi, veličanstvenosti i uzvišenosti. Čovek zna u tom trenutku da ta podoba deluje tako poražavajuće zato što čovek nije takav, a ipak treba da bude, i da u osnovi uzevši može steći pravilno duševno stanje samo ako može podneti taj prizor. Imati te doživljaje, znači: prolazjenje pored "velikog čuvara praga".

Taj "veliki čuvar praga" jeste onaj koji ugasi svest kod običnog usnivanja. On nam pokazuje šta nam nedostaje kad hoćemo da uđemo u duhovni svet, u makrokosmos, i šta prvo moramo učiniti iz nas da bismo postepeno mogli uzrasti u taj svet. Ljudi na današnjeg vremena vrlo je potrebno da stvore sebi o tome neki pojam, no s druge strane vrlo se zgražaju da to učine. Današnje vreme ima se shvatiti kao prelazno, teorijski će mnogi priznati svoju nesavršenost, ali se obično ne ide dalje od teorije.

U našem današnjem takozvanom duhovnom životu, u današnjoj literaturi, je ono što se naziva duhom, nešto sasvim drugo nego što je ono što se pod tim razumeva u duhovnoj nauci. Često ćete čuti ovo ili ono mišljenje o svetu. Uvek ćete čuti da se kaže: to se ne može znati, ono se ne može znati. Čovek je sebi postavio granicu u saznavanju koju ne može prekoračiti. No u nijednom trenutku života ne sme se reći: to se može saznati, ili to se ne može saznati, nego bi trebalo reći: mi možemo saznati samo onoliko koliko odgovara našem sadašnjem stanju razvitka; mi možemo govoriti o tome samo shodno našem saznanju koga imamo odnosnog trenutka. Ko drukčije govori, pokazuje se kao neki čovek koji ne može ni da shvati pojam o samosaznavanju, jer inače bi znao da smo mi bića sposobna za razvoj, take da možemo saznati onoliko koliko odgovara našem sadašnjem stanju razvitka. - Ne kada se u teoriji govori o

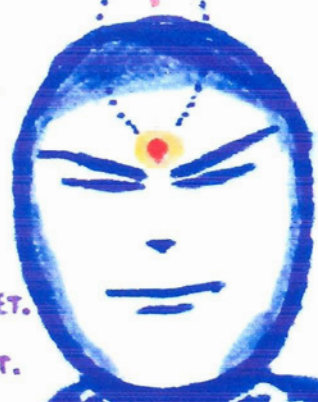
granici čovekovog saznanja, to nije opasno. To može da postane opasno tek onda kad se teorija pretvori u praksu. Kad neko kaže na primer: dakle ja znam šta neki čovek može poznavati i znati, zato nije potrebno da išta činim da bi došao dalje... tada on sebi uskrađuje razvitak. U osnovi uzevši ima danas vrlo mnogo ljudi koji tako sebi zatvaraju razvoj. Ceo način osećanja ljudi našeg vremena takav je da oni prave sve ^{gusti} ~~gusti~~ veći pred duhovnim svetom, da ne bi mogle korisno nastupiti to, da prodju pored čuvara praga. Ne mi moramo podići malo veći. Ali tada se prvo moramo sveto zavetovati ovako: "mi doduše znamo kako smo nesavršeni, ali nećemo nikad prestati sa težnjom da postanemo sve savršeniiji." S tim impulsom smemo ući u makrokosmos. Ko nema tu jaku volju da uvek radi na sebi, taj bi trebalo da je prvo stekne, vaspita. To je nužna nadopuna za naše saznanje. Moramo razvijati samosaznanje, no ono bi ostajalo mrtav produkt ako se ne bi spojilo sa jakom voljom za usavršavanjem sebe. Od davnina zvuče reči sa Apolonovog hrama: "Upoznaj sebe", to je tačno, no uz to spada još nešto. Nisu najgora one pogrešne predstave, nego jednostrane istine, koje su upola istine, kao što je poziv za poznavanje sebe ako on nije poziv za stalno usavršavanje sebe. Poziv: "Upoznaj samog sebe" moramo shvatiti u njegovoj nadopuni kao poziv da sebe stalno usavršavamo.

Videli smo tek s jedne strane kako se naša priroda pokazuje srodnom s onim što nazivamo elementarnim svetom; a našli smo i da su naši temperamenti srodni sa elementarnim svetom. No ima i još nešto drugo s čim smo mi srodni u našem biću. U nama je uvek i ono, što je takodje van nas, jer mi smo uzeti iz sveta oko nas. Od onoga što opažamo u fizičkom svetu, moramo napredovati do elementarnog sveta a zatim se dalje uspeti do duhovnog sveta. Kao ljudske biće idemo od utelovljenja do utelovljenja. Ako smo u ovoj inkarnaciji melanholik, možemo u nekoj drugoj biti flegmatik ili sangvinik. Ta jednostranost izravnaće se u raznim utelovljenjima. Tu možemo dobiti predstavu da smo mi kao biće ipak više od onog što se pokazuje. Mada smo sada melanholik, ipak smo još i nešto drugo. U jednom ranijem životu možemo biti kolerik, a u sledećem sangvinik. Kada vidoviti danas posmatra nekoga u elementarnom svetu i vidi ga kao melanholičnog čoveka, mora zaključiti: to je prolazna pojava, to je samo pojava jedne inkarnacije

cije. Čovek koji sada kao melanholik predstavlja zemljasto, predstavljao u nekoj drugoj inkarnaciji vazdušasto kao sangvinik, ili vatreno kao kolerik. Melanholici koji se rado povlače u sebe, odbijaju od sebe čoveka kada ih se posmatra sa gladišta elementarnog sveta. Kolerici izgledaju kao da šire plamenove vatre, ali kao elementarni elemenat, a ne kao fizička vatra. Da se ne bi pogrešno razumelo, moram napomenuti da se u priručnim knjigama teosofije elementarni svet naziva astralnim svetom. Što se ovde naziva duhovnim svetom, jeste niži deo mentalnog sveta, niži Devahan. Viši mentalni svet, viši Devahan, Arupa-svet, jeste ono što je ovde okarakterisano kao "svet uma".

Kada prispemo na granicu duhovnog sveta, nalazimo tamo duhovna bića, i duhovne činjenice što se izražavaju kao nekavemirski časovnik. Bića nam izgledaju izražena u slikama zodijskih činjenica u planetama. Ne s tim poređenjima malo smo dobili. Moramo preći do samih bića, a to su bića duhovnih hijerarhija. Ali nećemo moći sebi stvoriti pojam o višim svetovima ako i ovde od imena koje smo juče izabrali ne predjemo do samih bića. Čovek može biti u jednoj inkarnaciji melanholik, u nekoj drugoj inkarnaciji sangvinik. Ali njegovo biće je više. Njegovo stvarno biće daleko prevazilazi to što nam neki takav izrez kazuje o njegovom biću. Kada nam je jasno da su od toga daleko više bića ona koja smo juče označili imenima kao Serafime, Heruvime, Trone, itd. (koja se u fizičkom prostoru izražavaju u zodijsku) tada dobijamo tačniji pojam o gornjoj granici makrokosmosa. Neko biće koje nas u nekom odredjenom doživljaju susretne kao Duh mudrosti, ne ostaje uvek tako da ga uvek možemo označiti na isti način. Jer upravo tako kao što se čovek razvija, tako se i bića, koja nalazimo na gornjoj granici, razvijaju kroz razna stanja, tako da ih moramo nazvati jedanput ovim imenom, a drugi put nekim drugim imenom. Jedno isto biće bilo je prvo na primer Duh mudrosti, a zatim Duh volje, itd. Bića se razvijaju kroz stanja, kroz razne stepene ranga; dok se nalazimo u duhovnom svetu pokazuju se ona u jednom ili drugom pogledu. Kada se upoznamo sa razvojem uzvišenih duhovnih bića, kada možemo gledati gore iznad onoga što izražavaju njihova dela, tada upoznajemo i sama bića, tada smo se uspeli u svet uma, u viši duhovni svet.

Postoji još viši svet iznad "sveta uma" a iz njega dolaze one snage koje nas osposobljavaju da iz obične normalne svesti udjemo u vidovitu svest u kojoj imamo duhovno oko i uho. Našu razumsku svest dobivamo iz sveta uma. Ako hoćemo da se uzvisimo iznad nje, moramo crpeti snage iz jednog višeg sveta. Tada dolazimo do sveta prauzora. Biće naš zadatak da okarakterišemo kakvi su organi potrebni čoveku da bi postigao imaginativno gledanje, imaćemo da pokažemo kako iz sveta prauzora dolaze snage koje obrazuju čoveku organe za imaginativnu svest. To će biti naš sledeći zadatak: upoznati vezu prvog stepena višeg saznanja sa duhovnim svetom prauzora. Zatim ćemo ići dalje do opisivanja opisivanja inspirativnog i intuitivnog sveta, i pokazati kako čovek u smislu današnjeg vremena može urasti u više svetove, - postati građanin u onim svetovima iste tako kao što je ovde na fizičkom planu u carstvima oko nas, kako može boraviti u svetovima u kojima je on u izvesnom pogledu najniže biće. I kao što ovde gleda dole prema drugim carstvima, koja stoje ispod njega, tako tako može gledati gore prema višim bićima koja su iznad njega. Čovek uči da upoznaje uvek nova bića i činjenice kad ide dalje u makrokosmos.

ČOVJEK U ELEMENTARNOM IZOSTRALNOM SVIJETU OBJEKTIVNO VIDI SEBE. MOŽE VIDJETI KAKO JE NESAVRŠEN I KAKO NIJE DORASTAO SVIJETU. DA ČOVJEK PRITOM NEBI IZGUBIO SIGURNOST U SEBE, MORAO BIJE ULAZIO U DUHOVNI SVIJET, DOBRO DA SE JAMODOGOJI ZA JEDNO ZDRAVO RASUĐIVANJE O TOJE DA JE ON DOĐUJE NESAVRŠEN TAKAV KAKAV JE IMAO, ALI DA UVIJEK POSTOJI MOGUĆNOST DA STEKNE SPOSODNOSTI DA BI URASTAO U DUHOVNI SVIJET. ČOVJEK MORAO BI MOĆI SKRAGE DA PODNESE SVOJU NESAVRŠENOST.

„PRED OSOBE, KOJA NAM KAZUJE KAKOVI SMO MI UGLEDAMO I OSOBU KOJA NAM KAZUJE KAKVI MOŽEMO POSTATI, AKO DALJE RADIMO NA SEBI. ONA SE POKAZUJE U SVOJIM SNAGI VELIČANSTVENOSTI I UZVIŠENOSTI. ČOVJEK ZNA U TOM TREUTKU DA TA PODOBA DJELUJE TAKO PORAZAVAJUĆE ZATO ŠTO ČOVJEK NIJE TAKAV, A IPAK TREBA DA BUDE, I DA U OSNOVI UZEVŠI MOŽE STEĆI PRAVILNO DUŠEVNO STANJE SMO AKO MOŽE PODNIJETI TAJ PRIZOR. IMATI TE DOŽIVLJAJE ZNAČI PROLAZITI PRED VELIKOG ČUVARA PRAVA. TAJ ČUVAR PRAVA JESTE ONAJ KOJI UČASI SVIJEŠT KOD OBIČNOG USNUVANJA. ON NAM KAZUJE ŠTO NAM NEDOSTAJE“....

„CIO NAČIN OSJEĆANJA LJUDI NAŠEG VREMENA TAKAV JE DA ONI PRAVE SVE GUŠĆI VEĆ PRED DUHOVNIM SVIJETOM, DA NEBI MOGLI KORISNO NASTUPITI TO DA PRUŽU PRED ČUVARA PRAVA, NO MI MORAMO PODIĆI HALO VEĆ. ALI TADA SE PRVO MORAMO SVETO ZAVJETOVATI OVAKO: „MI DOĐUJE ZNAMO KAKO SMO NESAVRŠENI, ALI NEĆEMO NIKAAD PRESTATI S TEŠNOM DA POSTANEMO SJE SAVRŠENIJI“. S TIM IMPULSOM SMISLO MO UČI U NAUKU UOŠMOS. TKO NEMA TU JAKU VOLJU DA UVIJEK RADI NA SEBI, TAJ BI NJU PRVO TREBAO STEĆI TJ. ODGOJITI. TO JE NUŽNA NADOJUNA ZA NAŠE SAKNANJE. MORAMO RAZVIJATI SAMO SAKNANJE, NO ONO BI OSTAJALO MRTAV PRODUKT AKO SE NEBI SPOLJULO SA JAKOM VOLJOM ZA USAVRŠAVANJE SEBE ZATO VAŽI PROŠIRENA PAROLA „UPOZNAJ SAMOG SEBE I USAVRŠAVAJ SE“

ANTROPOZOFIJSKA LIKOVNA STUDIJA UZ
70. POCJAVIJE KNJIGE „M i M“ OD DR. R. Š. ●
HATPET 30. 12. 1983.

R. Štajner

MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS

VIII

AURA ČOVEKOVOG "JA", O STICANJU VIŠIH SAZNAJJA,
ČOVEKOV NERVNI SISTEM KAO SLIKA SUNEČEVOG SISTEMA

28. III 1910.

Za dalje razumevanje onoga što se ovde ima izneti, biće dobro da još jednom posmatramo budjenje čovekovo iz spavanja, ne sada tako da pri tome imamo u vidu sve ono što je iz duhovnog sveta delatno takoreći za izgradnju čoveka. Kad se čovek probudi, onda je to prelaženje našeg celog duhovnog bića u mikrokosmos iz makrokosmosa u koji je čovek izliven za vreme stanja spavanja. Razumljivo je pak to što čovek u normalnoj svesti ima pogrešne predstave o stvarnim zbivanjima uzajamnog delovanja između makrokosmosa i mikrokosmosa. Tako on obično veruje da se ono što naziva svojim "ja", u osnovi uzevši nalazi samo u njemu, u njegovom mozgu. Ali kad razmislite da je čovek za vreme spavanja sa svojim astralnim telom i svojim "ja", van svoga fizičkog i eterskog tela, onda je jasno da noću nikako nemamo da tražimo "ja" unutar granice naše kože, nego je ono predano, kao izliveno u sferu sveta, na svetove o kojima smo govorili, na elementarni, duhovni i svet uma, ili takodje na onaj svet koji se nalazi još više, na svet duhovnih prauzora svih stvari. "Ja" je takoreći izliveno u daljine sveta, u njima je rašireno, i zato se ulazjenje u telo pri probudjenju jutrom ima shvatiti ne samo tako kao da je "ja" bilo tamo negde pa u nas ušlo, nego je to neka vrsta skupljanja "ja", ono se skuplja sve gušće ulazeći u fizičko i etersko telo i sa izvesnom zbijenošću je tada unutra. To se pokazuje vidovitoj svesti. Ali "ja" takodje nije za vreme dnevne svesti potpuno unutra u čoveku. Za vidovitu svest je "ja" takodje na izvestan način u okolini čovekovo. Čoveče "ja" podudara se samo delimično sa fizičkim telom čovekovim. Tako možemo reći da je "ja" u pogledu na svoje supstancijalno biće takodje uvek u našoj okolini. Može se to što vidoviti vidi kao neku vrstu svetlosne aure, nazvati auroz čovek-

vog "ja". Čovek je uvek u nekom takvom duhovno-supstancijalnom oblaku. Ne može se "ja" tražiti na ovom ili onom mestu, nego ono ispunjava okolinu - ta svetlosna aura, cela aura čovekovog "ja". Jutrom dolazi "ja" sa svih strana, iz svih bića i činjenica svetova koje smo opisali kao svet uma, duhovni svet i elementarni svet.

A u pogledu naših čula, oka, uha, itd., možemo reći da su iz snage elementarnog sveta obrazovana naša čula, dok je iz činjenica i bića duhovnog sveta obrazovan ceo naš nervni sistem. Naši nervi organizovani su onako kao napolju zakoni sveta planeta, jer planete imamo shvatiti kao spoljašnji izraz za delovanje duhovnih činjenica i bića. Ako je tako da na našim nervima deluje duhovni svet, onda bi se u osnovi našeg nervnog sistema morala nalaziti pravilnost koja bi odgovarala sunčevom sistemu. Živčani sistem, morao bi biti jedan unutarjni sunčev sistem, jer on se organizuje iz nebeskog i nebeskog sveta.

A da li se naš nervni sistem stvarno pokaže tako kao neka ogledalna slika sunčevog sistema? Poznato vam je da se naše vreme određuje položajem Zemlje prema Suncu i u toku godine položajem prema dvanaest sazvežđa zodijskih. To je glavna podela vremena, uslovljena zakonitošću broja dvanaest kao broja koji izražava zakonita kretanja u sunčevom sistemu. Imamo takođe dvanaest meseci u godini, a za najduže mesece imamo broj 31 dan. To je opet nešto što je uzeto iz uzajamnog položaja naših nebeskih tela, opet nešto što je u vezi sa našim vremenskim sistemom. Najduži meseci imaju 31 dan, drugi 30, mesec februar 28 ili 29 dana. Tu vlada izvesna nepravilnost; to ima svoje opravdanje, ali se sada ne možemo u to upuštati.

Ako su stvarno u tom velikom svetu i stvaralačke snage za naš nervni sistem, onda bi se to morale ogledati u nama. Imamo dvanaest moždanih živaca i 31 par rtenjačnih (kišmenih) živaca. Dakle tako se stvarno u našim kišmenim i moždanim živcima ogledaju kosmičke zakonitosti. Što vlada izvesna nepravilnost, ima naine izvesno obrazloženje u tome što čovek treba da postane samostalna biće, da postane nezavisan od onoga što se odigrava napolju u prostoru. Isto tako kao što put Sunca kroz zodijsak traje dvanaest meseci, a to se ogleda u dvanaest moždanih živaca, tako se i dani meseca utvrđuju prema kružnom kretanju Meseca.

- ② ŽIVČANI SISTEM → 12. MOŽDANIH ŽIVACA I 31 PAR Kličnih
- ③ — 86 — MOZAK I KličNA → SVIJET UMA — UM (BLUES) SLIKA ARHIVA SV. PRIRODNI ZAKONI
- ④ SVE SVIJETA PRAUZORA? ZATO TREBA PROLAZI UROZ NAS SORGANI, VIDOVITOST. INTELEKT, RAZUM.

a koje traje 28 dana. Kako se to pak odnosi prema odnosu 31 dan u mesecu i čovekovom živčanom sistemu? Imamo višak tri para rtenjačnih živaca, dakle 31 par živaca, a time smo učinjeni nezavisni, inače bismo i tu bili potčinjeni broju 28.

Dolazimo do trećeg dela ogledanja. Duhovni svet izgrađuje je naš živčani sistem. Na mestu gde živoi ulaze u mozak dolazi opet do jednog ogledanja. Tu se zadržava duhovni svet, i kroz to ulazi ono što smo upoznali kao svet uma. Snage hijerarhijske deluju tu skroz, i svet uma izgrađuje nam ono što se nalazi iza živaca: mozak i rtenjača. U našem mozgu i rtenjači imamo rezultat sve one delatnosti koja naposljetku potiče iz sveta uma. Onaj ko vidovito vidi duhovni svet, nalazi tačne slike velikog sveta uzora i u najmanjim ogledanjima moždanog živčanog sistema i rtenjačkog živčanog sistema. A potpuno kroz nas prolazi, a da ga ne možemo zaustaviti: svet prauzora.

U običnom životu možemo pak imati svest o ma, čemu kroz to što to možemo zaustaviti. Mi smo produkt elementarnog sveta, mi bivamo svesni naših čula time što zadržavamo jedan deo elementarnog sveta. Mi bivamo na izvestan način svesni duhovnog sveta, ali samo u slikama. Mi smo produkt duhovnog sveta, mi bivamo svesni naših živaca time što zadržavamo jedan deo duhovnog sveta. Čovek poznaje od elementarnog sveta ono što mu se kroz čula ogleda: svetlost, tonovi, itd. Od duhovnog sveta poznaje čovek ono što mu ogledaju njegovi živoi. Ono što se obično naziva prirodnim zakonima, nije ništa drugo već jedna bleđa ogledalna slika duhovnog sveta. Ono što čovek prima kao svoj um, jeste bleđa ogledalna slika sveta uma, što se obično naziva intelektom, razumom, jeste bleđa, slaba slika sveta uma. Šta bismo morali moći, ako bismo hteli da možemo više videti od onoga što smo sad naveli? Morali bismo doći u mogućnost da više zadržavamo. Ako hoćemo da svesno doživimo uticaj sveta prauzora, onda bismo morali moći na neki način zadržati taj svet prauzora.

Fizičke čulne organe možemo imati samo kroz to što puštamo da u nas ulazi elementarni svet, a zatim ga zadržimo, zaustavimo. Živčani sistem možemo imati samo kroz to, što puštamo u nas duhovni svet i zatim ga zadržavamo. Samo kroz to postaje mozak, snaga uma, što puštamo u nas svet uma, i zatim ga zadržimo;

kroz to se obrazuje mozak. Da bi se obrazovali viši organi, onda moramo imati mogućnost da ^{zaustavimo} zadržimo jedan viši svet. Moramo moći da mu šaljemo ususret nešto, kao što u našem mozgu šaljemo ususret ono što zadrži svet uma. Dakle čovek mora nešto činiti da bi iz jednog višeg sveta dobio snage, ako hoće da se u pravom smislu razvija najviše. On mora nešto činiti da bi ^{zaustavio} zadržao jedan viši svet, koji bi inače prolazio kroz njega. On mora za to sam stvoriti jedan ogledalni aparat. Neki takav aparat za današnjeg čoveka može da stvara duhovnonaučna metoda koja polazi od imaginativnog saznanja. Što čovek obično priznaje, jeste fizički spoljašnji svet. Ako hoće da dodje do višeg saznanja, onda on mora nešto činiti da bi sebi stvorio više organe. On mora u sebi zaustaviti, zadržati jedan viši svet. Dakle, čovek mora nešto činiti da bi sebi obrazovao jednu novu delatnost, koja se može primeniti ususret svetlu prauzora. Sa onim što čovek sam izvršava u normalnoj svesti, nemoguće je doći do viših saznanja. Do nove delatnosti dolazi se na taj način da čovek uči da prolazi unutarjim doživljajima koji ne spadaju u obične doživljaje, na primer kroz predstavu onoga što se naziva krst sa ružama. Kakav je postupak da bi se ta predstava krsta sa ružama imala unutar se kao doživljaj na pravilan način?

* Onaj ko hoće da nekog duhovnog učenika vodi u vi-
še svetove, kaže mu: "Posmatraj biljku, kako raste iz zemlje,
kako obrazuje stabljiku i lišće sve do oveća. Kroz sve te
struji zeleni biljni sok. Uporedi pak biljku sa čovekom. Znamo da
u čoveku cirkuliše krv, a u krvi je spoljašnji izraz za nagon,
pohote, strasti kroz to što je čovek biće sa "ja". Čovek nam se
pojavljuje kao više biće u poređenju sa biljkom. Samo neki fan-
tasta mogao bi verovati da biljka živi svesno, da bi ona unutarne
mogla ogledati neki utisak. Nema se svest kroz to što se izvršava
neka delatnost, nego kroz to da se unutarne ogleda neki utisak,
a čovek može (to) unutarne ogledati neki utisak. Dakle on se u
izvesnom pogledu više razvio nego biljka, ali s druge strane je
to morao platiti jednim uniženjem, ušao se mogućnošću da greši.
Biljka ne može da greši, da se vara, ona takođe nema višu i nišu
prirodu, ona nema nagona i pohote što vaku naniže; možemo govoriti
o navinosti, čistoti biljke u poređenju sa nagenima i pohotama i

strastima čovekovim. Čovek se nalazi tu sa svojom krvlju kao biće koje se u svojoj svesti razvilo naviše dalje od biljke, ali je on opet i gurnut dole u neku vrstu uniženja. No čovek mora šan postići to što vidi u biljci, on mora opet postati gospodar nad svojom krvlju, nad svojim nagonima, pohotama itd. To će on postati kad sa svojom višom prirodom ^{pada} pobedi nižu prirodu, kad njegova crvena krv postane tako nevina, čista, kao što je biljni sok, kada mu krv bude crvena kao što je crveni sok crvene ruže. Crvena ruža je simbol za ono što čovek mora postati kad postane gospodar nad svojom nižom prirodom. Gledamo na ružu kao na simbol, uzor pročišćene krvi. A kada zatim ^{ruž} posmatramo u vezi sa oduarlim crnim drvenim krsom, sa onim što biljka ostavlja kad odumire, onda nam je krs sa ružom simbol pobeđe čovekove, pobeđe više prirode nad nižom prirodom. U crnom drvenom krsu imamo sliku, simbol savladane niže prirode, u ruži simbol za razvitak više prirode čovekove. U krsu sa ružama imamo simbol za čovekov razvitak kako se on zbiva u svetu; nemamo nikakav apstraktni pojam pred nama, već nešto što možemo posmatrati kao i doživljaj sa osećanjem, sa-osećanjem.

To pokazuje da čovek može imati predstave, koje ne odgovaraju ničem spoljašnjem. Ko hoće da ostane samo u normalnoj svesti, gde predstave uvek predstavljaju nešto spoljašnje, taj će reći da je takav čovek fantast, da su predstave neistinite ako ne predstavljaju ništa spoljašnje. No to je baš ono o čemu se radi, da steknemo jednu sposobnost u duši, koja ne postoji u normalnoj svesti, da se uspnemo do jedne delatnosti kada u nama preradjujemo predstave koje su u izvesnoj vezi sa spoljašnjim svetom, ali ipak nisu kao spoljašnji svet. Krs sa ružama je u izvesnoj vezi sa spoljašnjim svetom, ali mi smo sami izgradili način kako je uspostavljena ta veza. Sa živim osećanjima slikamo pred nama u našoj predstavi krs sa ružama.

Da bismo se tačno razumeli, izneću vam pred dušu još jedan drugi simbol. Pogledajmo na običan život nekog čoveka, kako on proživljava dane svoga života. Tu nalazimo između dana i noći, bdenja i spavanja. Za vreme dana imamo izvestan broj doživljaja, za vreme noći pritižu nam snage iz duhovnog sveta bez naše svesti. U noći imamo doživljaje u podsvesti. Kad se po neki put u cilju izvesnog upoznavanja sebe udubimo u svoju unutarnjost, onda

upitamo sebe: kako stoji sa tvojim napredovanjem? Da li si sa svakim doživljajem svakog dana pošao napred u odgovarajućoj meri? - Ima li čovek razloga da bude zadovoljan ako on svakog dana samo malo dodje napred, na osnovu dnevnih doživljaja i primajući snage u spavanju? Mora se mnogo doživeti po dana da bi se stvarno malo postalo zrelijim. Naći ćemo tada da sporo ide napredovanje našeg "ja", dok vrlo mnogo doživljaja prolazi pored nas. - Kad pogledamo na najpovoljnije doba našeg života, na detinjstvo, tu vidimo kako dete brzo napreduje u poređenju sa kasnijim životom. Neki svetski putnik ne dolazi toliko daleko napred kroz svoja svetska putovanja, kao neke dete kroz ono što je naučilo od svoje dadilje.

Napredovanje "ja" može se predstaviti jednom zmijolikom linijom. Upravni štap oko koga se obavlja zmijolika linija je napredovanje, zmijolika linija jesu doživljaji dana, tačkama obeležena linija jesu doživljaji noći. Tu imamo jedan simbol za ljudski život.

Možemo sebi obrazovati jednostavne i komplikovane simbole. Jedan jednostavni bio bi ovaj: kada sebi živo predstavimo rašćenje neke biljke, kako ona raste do obrazovanja ploda, kako se zatim sasušuje, možemo u rašćenju pa do sasušivanja predstaviti sebi u toj liniji jedan simbol. U krtu s ružama imamo simbol za čovečji razvitak od nižeg ka višem biću, u Merkurovom štapu imamo simbol za čovečji razvitak kroz doživljaje dana i noći i napredovanje "ja". Tako bismo mogli obrazovati razne simbole. Svi simboli ne odlikavaju ništa spoljašnje, ali, ako se u unutrašnjem uronjavanju predajemo tim simbolima, tada privikavamo našu dušu na jednu delatnost, koju ona inače ne vrši. Skup tih delatnosti obrazuje skup unutrašnjih snaga koje mogu zadržavati svet prauzora.

Simboli ne moraju biti samo slike; to mogu biti i reči. U nekoliko reči mogu se sažeto izraziti istine sveta. Kada se istine o svetu izraze u sažetim rečenicama, imamo snagu odakle oblikujemo supstancu naše duše. Takvim radom na samom sebi obrazuje

čovjek ono, što je inače bez njegovog sudelovanja učinio na njemu spoljašnji svet, uobličivši iz sveta uma njegov mozak itd. On oblikuje sebi organe koji nisu spoljašnje vidljivi, jer se nalaze van fizičkog. Kao što se iz elementarnog sveta obrazuju oči, iz ^{duhovnog} mentalnog sveta živci, iz sveta uma mozak, tako se iz sveta prauzora obrazuju viši duhovni organi, koji nas postepeno osposobljavaju da uđemo u viši svet i da gledamo u njega. Ti viši organi opažanja pojavljuju se u obliku duhovnih cvetova, pa se zato nazivaju lotosovi cvetovi ili takodje duhovni točkovi ili čakrami.

* No nije dovoljno da idemo samo dotle, do obrazovanja odnosnih duhovnih čula. Onaj ko može vidovito gledati, može u čoveku videti odnosa viša čula. No ona se sada tek moraju razviti za gledanje. Sad dolazi priprema za stvarno gledanje. To se zbiva kroz to da onaj ko ima imaginativno saznanje, i ima svest da je nešto postigao, sada prelazi do nečeg težeg, do jednog višeg stepena unutarnjeg duševnog rada. Prvi stepen sastoji se u tome da on obrazuje u sebi što više simboličnih predstava (koje se daju već prema tome kakva je odnosa individualnost), tako da se viša čula mogu obrazovati u strpljenju i istrajnosti. Iza kako je čovek postigao izvrsnu umešnost u predstavljanju takvih simbola, mora on moći isključiti iz svesti takve slike, i uzimati u obzir u sebi samo ono što je stvorilo te slike. Pri obrazovanju simbola krsta ga ružama, uzimali smo u obzir razno, i tek tada smo izgradili taj simbol. Odsugerišimo, odstranimo, taj simbol, ali upravimo pažnju, gledajmo na našu delatnost pri izgradnji simbola, ne gledajući na sam simbol. Dakle, gledamo na našu delatnost koja je stvorila simbole. Razmišljamo: kako si ti to načinio? Ono što smo pri tome činili, po sebi predstavljamo. Većina ljudi moraće vrlo mnogo puta pokušati da bi od simbola došla do delatnosti koja je stvarala simbol. To će trajati vrlo dugo. Uvek iznova moraće stvarati simbole i isključivati, odstranjivati ih dok počnu doživljavati delatnost koja je stvorila simbol. Kada je čovek duže vremena vršio te vežbe tako da oseća kao da unutarnje to ključa i vrti se, tada je već napredovao jedan korak. Tada u stvari može doživeti trenutak kada ne samo da ima više organa ili lotosovih cvetova, nego vidi i ^{mnoštvo toga} sablistavanje raznog novog, o čemu ranije nije imao pojma, kada dobiva prvi pogled u duhovni svet, kada ima jedan novi vidik.

Kada čovek ima sve to iza sebe, onda mu se ne gasi svest pri usnivanju. Kroz to je u stanju da nešto dalje zadržava. Doživljava je tada sledeći: obični spoljašnji svet već je ostavio, a sada odstranjuje i simbole; tada ima pred sobom tamu. No sad mu se ne prekida svest, nego vri i kovitla se od sopstvene delatnosti. Ranije je zadržavao svet preuzora, sada zadržava i svet uma, ali sa suprotne strane. Zadržava ono što se inače uliva u njega. Ranije je video samo senke sveta uma u sopstvenoj delatnosti; sada ih vidi s druge strane; vidi bića koja se nazivaju hijerarhijama. Sada se postepeno oživljava sve. To je naredni korak koji se ima učiniti. Ali to nije sve. Jedan dalji korak sastoji se u tome da ne uzima u obzir ni tu svoju delatnost. Mora moći da i nju potisne. To će trajati još duže. Tu će čovek opet videti kako je to teško, jer u pravilu će biti da čovek tada zaspi, ili dođe u neko stanje koje je slično usnivanju kada više nema svesti. No ako ipak donekle zadrži malo svesti, onda je došao tako daleko, da zadržava ne samo svet uma, nego i duhovni svet sa druge strane. On vidi duhovne činjenice i bića. Ranije saznanje, kada je isključivao simbole, naziva se inspirativnim saznanjem, a ovo saznanje kada isključuje i sopstvenu delatnost naziva se intuitivnim. On vidi duhovna bića koja se izživljavaju u prirodnim činjenicama i prirodnim zakonima. On dobiva pogled u pravi izgled duhovnog sveta. ⁷¹ _{SCIA}

Ovde je opisan tok saznanja novijeg duhovnog razvika. Ova metoda stvara prvo organe koji su čoveku potrebni, a zatim se on imaginativnim i inspirativnim saznanjem vodi u duhovni svet, u koji sada može gledati. Ali ako je došao do intuitivnog saznanja, onda on može urasti i u elementarni svet i to na takav način da ne ulazi nepripremljen, već sa punom pripremom, pošto ga kao nešto poslednje vidi pred sobom. Taj put je dakako težak za mnoge ljude iz razloga jer on zahteva veliko odricanje. Čovek mora pre svega dugo vežbati u simbolima i čekati dok mu se obrazuju organi, jer inače ne može ništa videti. No ljudi često neće da idu sigurnim putem, nego hoće da ubrzo vide nešto, da ubrzo vide neki uspeh. No uspeh se mora postići kroz izvesno odricanje. Mora se prvo dugo raditi na sebi, da bi se na ovaj način postepeno ušlo u više svetove; a stvarno je nešto vrlo blede ono što se najpre opaža od sveta uma i duhovnog sveta. Tek kada se iz sveta uma i duhovnog sveta čovek vrati u elementarni svet, kad je daleko

napredovao u intuitivnom saznanju, tada sve dobija boju i sjaj, jer se tek tada prožima sa elementarnim svetom. Tek sa gladišta intuitivnog saznanja može se sve ovo opisati. - Samo ako čovek sa radošću izgrađuje simbole, ako sa strpljenjem i istrajnošću radi na obrazovanju organa, može on osetiti neki napredak, no to je siguran put. Mada u početku vidi malo od duhovnog sveta, taj put čuva od iluzija, to je siguran put u duhovni svet, koji sačuva od svake fantastike. Čovek stoji u svetu koji je neposredno iznad fizičkog sveta kad postigne imaginativno saznanje. Oseća da je u sebi učlanio nešto iz jednog višeg sveta. Tek tada dolazi postepeno do jednog stvarnog shvatanja. O tome ćete naći skicu u knjizi: "Kako se stižu saznanja viših svetova?" Šta je opisano u toj knjizi to je već razumljivo za širu javnost; danas smo to nekoliko dopunili.

Kada čovek tako postepeno radi na sebi, urašćuje on u više svetove. Danas smo dali samo jednu skicu. Opisali smo danas šta čovek ima da radi, šta biva iz njega i do čega dolazi, o tome zatim sutra.

3.1.1984.

3.1.1984.

4.1.1984.

11.3.1984.

22.3.1984.

3.2.1992.

→ 90, 91, 92.

- mentalni svet = duhovni svet

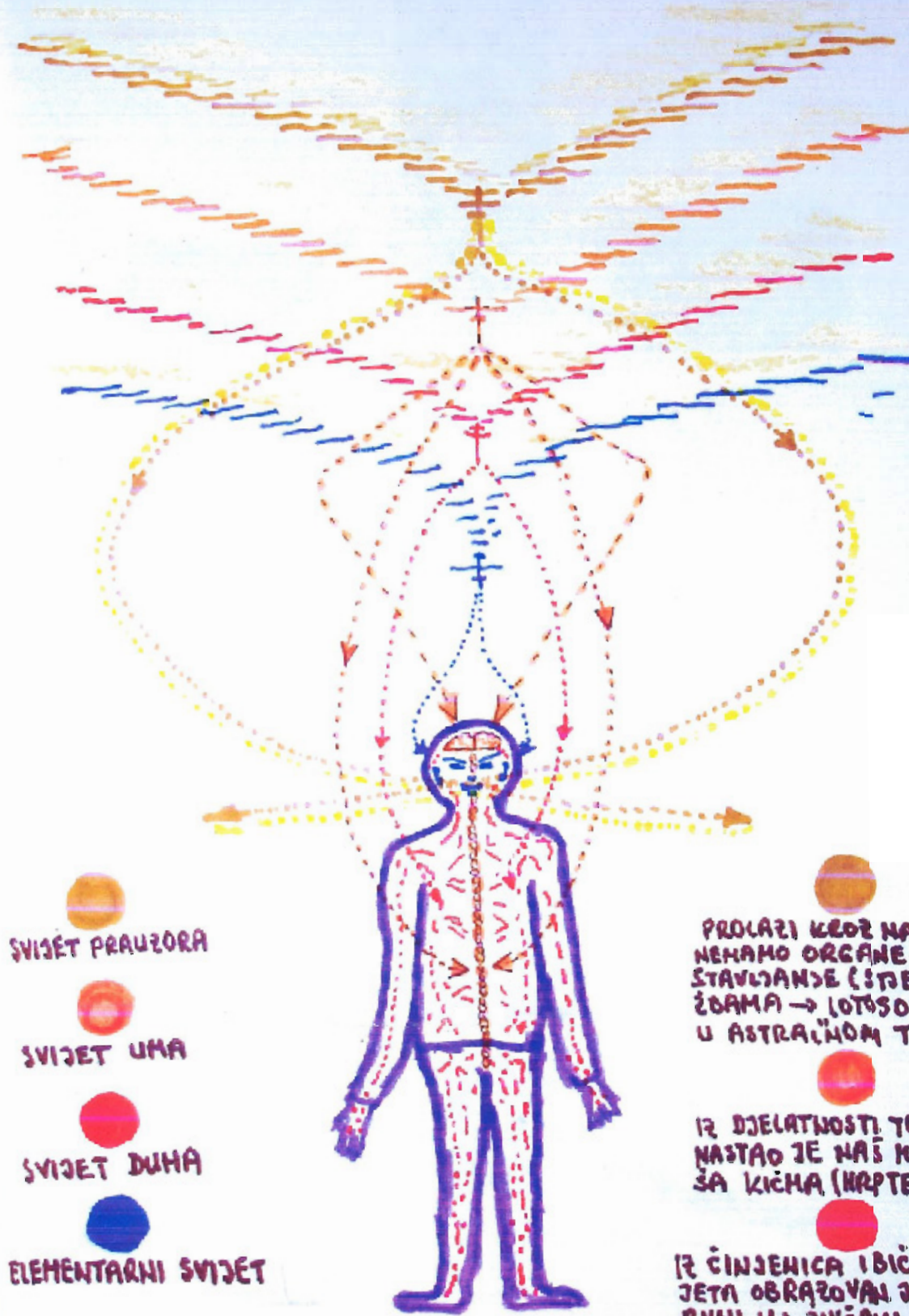
SPAVANJE

NOĆU NE MOŽEMO TIRATI ASTRAJMO TIJELO I ZA
DANUTAR MAJE MOŽE VEĆ SU ONI PREDAJMI ILI
IZLIVEMI U ELEMENTARNI SVJETLOST, DUKO IMA SVJETLOST
SVJETLOST IMA I SVJETLOST PRAVILNO SVIM STVARI.
DANUJE IMA SPAVANJE "JA" SE OČIGRENO....

LINOVO ANTIPOPOZOFSKI PRIKAZ (POKUPAC)
U VEZI S A. DIJELOM 8. POCLAVIJA KUDICE
M. I. M. 22 R. 3. - MATPET 3.1. 1934.

BUĐENJE

PAI BUDENJU DOLAZI DO SUPRAJAZA "STERANJA"
JA, ONO JE SVE VIŠE SAVRŠENJA (ASTRAJMI) PAI
VLAŽU U STERANJE I FIZIČKO TIJELO. IPAK ASTRAJMO
TIJELO (I JA) NIJE POTRUKO U FIZIČKOM TIJELO
VEĆ NIJE TO IZVAN TILNO DA TVORI "SVJETLOSTNU AURU"

SVIJET PRAUZORA

SVIJET UHA

SVIJET DUHA

ELEMENTARNI SVIJET

ANTROPOZOFSKA LIKOVNA STUDIJA
UZ DRUGI DIO OSMOG POGLAVLJA KNJIGE
DR. R.Š. "M. i M." MAYPET 4.1.1984.

PROLAZI KROZ NAS JER
NEHAMO ORGANE ZA ZAU-
STAVLJANJE (SPEČU SE VJE-
ŽDAMA → LOTOSU CIJETAU
U ASTRALNOM TIJELU

IZ DJELATNOSTI TOG SVIJETA
NASTAO JE NAŠ MOZAK I NA-
ŠA KIČMA (NAPETJAČA)

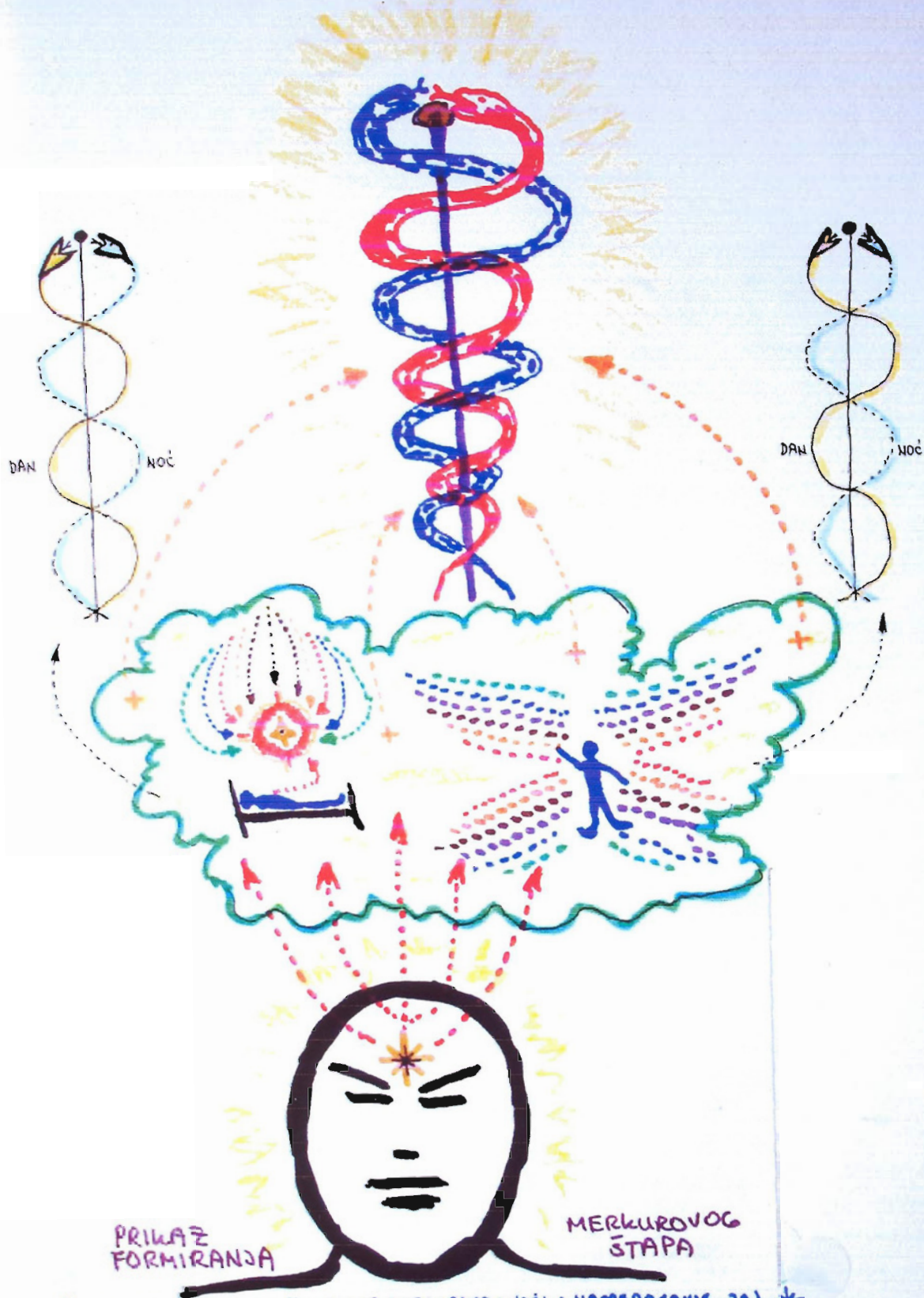
IZ ČINJENICA I BIČA TOG SVI-
JETA OBRAZOVAN JE NAŠ NE-
RVNI ILI ŽIVČANI SISTEM
(IZ MOZDANIH ŽIVACA
i 31. PAR KIČMENIH → IZ JAZVIG EŽDA
ŽIVACA → SIDAMU MO)

IZ SNAGA TOG SVIJETA NASTA-
LI SU NAŠI ČULNI ORGANI T.
OČI, UZI, NOS i T.D.

DA BI MOGLI ZADRŽA-
TI SVIJET PRAUZORA MORAMO
ZA TO IZGRADITI „ORGANE“ U ASTRALNOM
TIJELU. TO ČINIMO AKTIVNOM MEDITACIJOM O RUŽI
I ČOVJEKU TE STVARALACI, SIMBOL CRNOG KRIŽA SA 7 RUŽA. —
CRVENA RUŽA JE SIMBOL ZA ONO ŠTO ČOVJEK MORA POSTATI KAD POSTANE GOSPO-
DAR NAD SVOJOM NIŽOM PRIRODOM. RUŽA JE SIMBOL PROČIŠĆENE KRVI, KRIŽ SA
RUŽAMA JE SIMBOL POBJEDE ČOVJEKOVE, POBJEDE VIŠE PRIRODE NAD NIŽOM.
U CRNOM KRIŽU (DREVENOM) IMAMO SLIKU ILI SIMBOL SAVLAĐANE NIŽE PRIRO-
DE, U RUŽI IMAMO SIMBOL ZA RAZVITAK VIŠE PRIRODE ČOVJEKOVE. U KRIŽU
SA RUŽAMA IMAMO SIMBOL ZA ČOVJEKOV RAZVITAK KAKO SE ON ZBIVA U
SVIJETU. — MEDITACIJU VADITI S ŽIVIH OSJEĆAJIMA I OSJEĆANJIMA.

PRIKAZ U 3. DIO 8. POGLAVLJA
KNJIGE „M.I.M.“ MATRE 4. 1. 1984.

* ČLOVEKOV RAZVIJANJE KAOZ DOŽIVLJAJE DANA I NOĆI I NAPREDOVANJE, ZA *
 "NAPREDOVANJE, ZA" MOŽE SE PREDSTAVITI JEDNOM ŽMIJO-
 LIKOM LINIJOM. USRAVNI ŠTAP OKO KOGA SE OBAVIJAJU
 "ŽMIJE" JE SIMBOL NAPREDOVANJA - ŽMIJOLIKE LINIJE (ŽMIJE)
 "SU DOŽIVLJAJI DANA I NOĆI (CRVENA-DAN, PLAVA-NOĆ) TU
 IMAMO JEDAN SIMBOL ZA LJUDSKI ŽIVOT (KAOZ HEREDITACIJU)
 LIKOVNO ANTROPOZOFSKA STUDIJA UŽ
 4. DO 8. POGLAVLJA KNJIGE S. M. M.
 KATPET 4.1. 1984.

SIMBOLI NE MOGU BITI SAMO SLIKE, TO MOGU BITI I RIJEČI. U NEKOLIKO RIJEČI MOGU SE SAŽETO IZRAZITI ISTINE SVIJETA, KADA SE ISTINE O SVIJETU IZRAZE U SAŽETIM REČENICAMA, IMAMO SNAGU OČIGLEDNE OBLIKUJEMO SUPTA. NACIJI NAŠE DUŠE. TAKVIM RADOM NA SAMOM SEBI OBRATUJE ČUJEK ORO JE WAJE ŽER KESOVOR SUDTELOVANJA UČIMO NA NEMU VANJSKI SVIJET... ON OBLIKUJE SEBI ORGANE KOJI NIJU IZVANA VIDIJIVI, ŽER SE NALAZE VAN PIZIČMOG... IZ SVIJETA PRAVITELJA OBRATUJU SE VIŠI ORGANI (DUHOVNI) KOJI NAS POSTEPENO DOPROBLJAVAJU DA UDEMO U VIŠI SVIJET I DA GLEDA MO U NJEGA. TI VIŠI ORGANI OPAŽANJA POJAVIJAJU SE U OBLIKU DUHOVNIH SVIJETOVA KI LOTODOVNI SVIJETOVA KI DUHOVNIH TOČKOVA-ZAKRI.

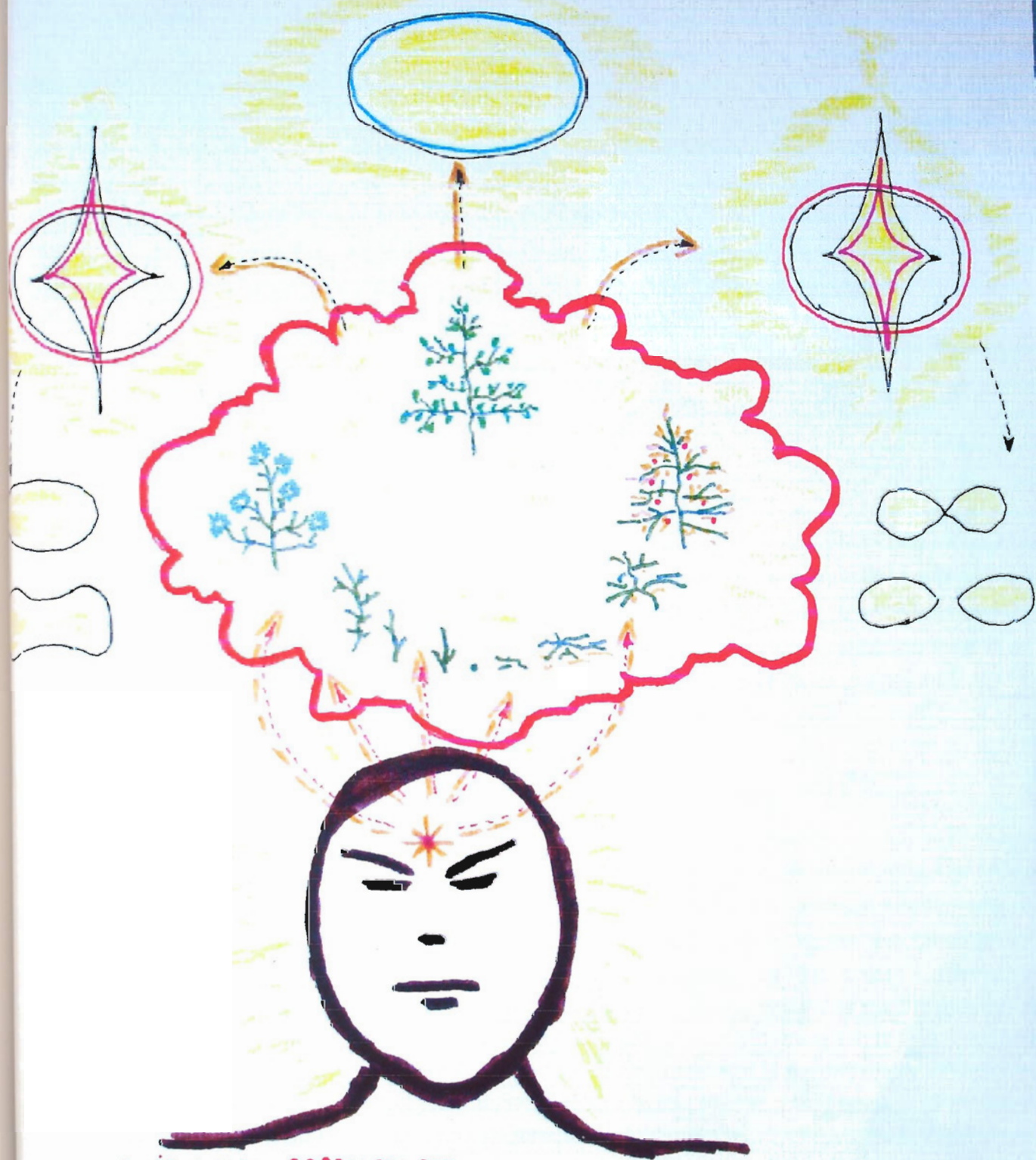
Likovno antropozofski prikaz, uz 6. dio 8. poglavlja
knjige dr. R. Š. "M. i M." P. NATANJEVIĆ - 4. 4. 1984.

LIKOVNA ANTROPOLOŠKA
STUDIJA

UZ KRAJ 8. POGLAVIA
KNJIGE "M.M." MATIET 4.1.1924.

KADA UROZ BUDI PERIOD RADIMO NA OBRZOVANJU SIMBOLA RAZVIZAMO
IMAGINATIVNU SVIJEST TE ZADRIZAVAMO SVIJET PRAUZORA STO JE 1. STUPANJ
VIDOVITOSTI. NAKON TOGA ISKLJUČUJEMO SIMBOLE, A ZADRIZAVAMO SE NA DIELAT-
NOSTI PRI OBRZOVANJU SIMBOLA. TIME RAZVIZAMO INSPIRATIVNU SARNANJE TE ZA-
DRIZAVAMO SVIJET UHA (:BRUCE STRANE). INTUITIVNA SVIJEST NASTAJE KADA NE UZI-
HAMO U OBRZIR NI SIMBOLE NI DIELATNOST. TADA JE SREĆE PRANA VIDOVITO ST.

MOŽEMO SEBI OBRADOVATI JEDNOSTAVNE I KOMPLICIRANE
SIMBOLE. JEDAN JEDNOSTAVNI BIO BI OVAJ: KADA SEBI ŽIVO PRE-
DSTAVIMO RAŠĆENJE BILJKE, KAKO ONA RASTE DO OBRADOVANJA
PLODA, KAKO SE ZATIM SASUŠUJE. MOŽEMO U RAŠĆENJU PA DO
SASUŠIVANJA PREDSTAVITI SEBI U TOJ LINIJI JEDAN SIMBOL.
TA LINIJA SE ŽOVE KASIMIDEVA KRIVULJA ILI ELIPSA, KADA
I OBZIROM NA VELIČINU KONSTANTI MOŽE IMATI VIŠE OBLIKA.

UZ. B. POGLAVJE
M. I M.
MATPETA. 3. 84.

R. Štajner

MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS

IX

DUHOVNI ORGANI SAZNANJA, MISLJENJE SRCA U VIDO-
VITOM GLEDANJU. GLEDANJE NA "JA" SA DVANAJEST
RAZNIH STANOVISTA

29. III 1910.

Juče smo govorili o takozvanom ružokorstaškom putu u duhovne sveteve, napomenuli smo da je taj put onaj koji prema zakonima razvoja čovečanstva najbolje odgovara današnjim ljudima. Pri tome je opisano kako se čovek preko izvesnih mera koje prima u svoj duševni život, uspinje do imaginativnog saznanja, do inspirativnog saznanja i do intuitivnog saznanja. Ako čovek ne bi inače imao ništa drugo već ono što je juče opisano, ako ne bi imao na raspoloženju ništa već samo metode, koje slobodno primenjuje na svoju dušu, onda bi uspinjanje kroz ta tri stepena bilo takvo kao što je juče nagovešteno. Prvo bi čovek morao obrazovati duhovne organe saznanja, i tek posle jednog vremena punog odricanja, mogao bi se od izvesnog, jedva opažajnog doživljavanja uspinjati do stvarnog doživljavanja. Da bi čovek od početka svoga duhovnog razvoja mogao danas svesno ulaziti u duhovni svet mora se pomagati ojačavajućim snagama iz spavanja. Ako čovek ne bi imao stanja spavanja za vreme svoga razvitka, onda bi morao vrlo dugo čekati dok bi zapazio vrlo fine doživljaje koji se pojavljuju kroz opisane metode.

Čovek će morati u unutarnjem udubljivanju srazmerne dugo doživljavati opisane simbole uzete iz života, ili takodje izvesne formule koje ukratke u sebi obuhvataju velike tajne sveta. Prvo u momentu probudjenja iz spavanja, a zatim i onda kada svoju pažnju odvrati od doživljaja dana, primetiće da se pred njegovom dušom nalazi nešto, što se pojavljuje onako kao i simboli koje je obrazovao, ali što ima pred sobom onako kao evađe ili kamenje u običnoj svesti: videće stvarne simbole, slike, o kojima

zna da ih nije sam obrazovao. A onaj ko se brižljivo priprema i ko je naučio da iz višeg života isključi svoje želje, pohote i strasti, ko se učio da stvari ne smatra istinitim zato što se njemu tako svidja, nego se učio da isključi svoje mnjenje, taj neposredno zna da razlikuje: to je nešto istinito, ono je nešto lažno.

Ne javlja se nešto, što se ne može drukčije označiti već time da se nazove: mišljenje sa srcem (a to je važno da se uzme u obzir za razlikovanje istinitih i lažnih slika). To je nešto što se pokazuje u toku razvitka kao što je juče opisano. U običnom životu čovek ima osećanje da se misli duhovnim organima, ali svako to razumeva tako da kaže: misli se glavom. Ako je čovek malo napredovao u razvitku tada ima sasvim drukčije osećanje u pogledu mišljenja. Tada stvarno ima osećanje kao da je u srcu lokalizovano ono, što je do tada bilo lokalizovano u glavi. To nije fizičko srce, nego onaj organ koji se obrazuje u blizini srca, budvanaestolisni lotosov cvet. Taj organ postaje neka vrsta organa mišljenja, a to mišljenje srca razlikuje se vrlo jako od običnog mišljenja. Kod običnog mišljenja zna svako da mora primeniti rasudjivanje da bi došao do istine. Ide se od pojma do pojma i prema logičkim procesnjivanjima i rasudjivanjima dolazi se do saznanja. Drukčije je to kada se hoće da upozna istina o onome što je opisano kao znamenja, slike. Čovek ih ima pred sobom kao predmete, ali mišljenje o tome nije isto što i obično mišljenje glavom. Da li je pri tome nešto istinito ili lažno, šta se o tome ima reći to nisu potrebna rasudjivanja, nego se to pokazuje neposredno. Čim imamo pred sobom slike, znamo šta se ima reći o tome i drugome, ~~šta se ima reći o tome i drugome.~~ Šta se ima reći o višim svetovima to se pokazuje neposredno. To neposrednog jeste ono karakteristično mišljenje srcem. U običnom životu nema mnogo stvari koje se mogu s tim uporediti. Tu su prvenstveno oni naši doživljaji pri kojima nam tako reći "stane pamet (razum)" a koje osećamo kao stvari iz višeg sveta. Na primer, munjevite dodje neki događaj i vi se prestrašite. Nikakva spoljašnja misao ne dodje između događaja i straha, događaj neposredno izaziva strah. Vaš unutarnji doživljaj, strah, jeste takoreći nešto što vam je zaustavilo razum. Isto tako pri prizoru nekog čina na ulici može čovek planuti gnevom. I tu je neposredni utisak izazvao gnev. Da je čovek primenio razum

drukčije bi se držao. Ti doživljaji gde na prvi utisak sledi neki čin ili neki duševni doživljaj, mogu se uporediti sa onim kada duhovni istraživač dolazi do saznanja o nečem što doživi u višim svetovima. Ako čovek počne da mnogo logički kritikuje o tim doživljajima, onda ih odgoni, oni odu. Primenom običnog mišljenja pri tome, ponajčešće se dobija nešto pogrešno. Kao što je čoveku potrebno da prvo prođe kroz školovanje zdravog, razumnog mišljenja, tako je potrebno da se iznad tog običnog mišljenja uzdigne do jednog neposrednog shvatanja. Upravo zato jer mu je nužno da se nauči neposredno shvatati u višim svetovima, mora izvršiti onu pripremu u logičnom mišljenju, pošto bi se inače sasvim sigurno varao svojim osećanjem. Čovek nije sposoban da pravilno tačno rasudjuje u višem svetu ako nije prethodno u fizičkom svetu obrazovao razumsko mišljenje. Zbog svojstvenosti višeg mišljenja, poneki ljudi nalaze razlog da uopšte potpuno zanemaruju običnu logiku. Oni kažu, pošto je ipak opet moraju saboraviti, onda ne moraju ni da je prvo uče. Ali logično mišljenje je jedno školovanje da bismo iz sebe napravili jednog drugog čoveka. I na logičnom mišljenju doživljavamo neku vrstu logičke ~~sve~~ savešti, a kada to obrazujemo dobivamo u svoju dušu izvesno osećanje odgovornosti spram istine i laži, a bez toga se ne može mnogo početi u višem svetu. Vanredno je važno da se kod uspinjanja u više svete obrati pažnja na mišljenje, jer čovek u običnom životu doživljava danas ova tri stepena:

- Najveći broj ljudi nalazi se na onom stepenu gde im neposredno, prirodno osećanje kaže: to je dobro, to je ^(se) rđavo, to treba da činiš, to ne treba da činiš. Čovek većinom upravlja nekim takvim neposrednim osećanjem u pogledu na ono šta treba da smatra istinitim ili pogrešnim. Mali broj se trudi da razmišlja o onome šta su im najdragocenija blaga. Zato što su rođeni u Evropi, a ne u Turskoj, i od rođenja pripadaju nekoj određenoj zajednici, dobili su nepomućeno osećanje da smatraju tačnim hrišćanstvo a ne muhamedanstvo. Tako nešto ne sme se pogrešno razumeti. Razmišljanje o tome vodi čoveka do stvarnog upoznavanja sebe, do razumevanja života. Kod daleko najvećeg broja ljudi odlučuje neposredno osećanje o tome šta većina ljudi smatra istinitim ili pogrešnim. To je jedan stepen razvika.

- Drugi stepen je onaj kada čovek počinje da razmišlja. Ljudi koji počinju da izlaze iz prvobitnog iskonskog osećanja, sve više će razmišljati, pa iz tog razloga vidimo mnogo kritike prastarih svetinja i verispovesti. To je reakcija razuma i intelekta na ono što se primilo iz osećanja, neispitano razumom.

- U onom što nazivamo naukom u današnjem smislu vidimo da vlada ona ljudska delatnost koja se kritički izjašnjava o onome što je bilo urođeno, odnegovano. Što se u najširim krugovima naziva naukom, jeste u bitnom rad istih duševnih snaga koje su malopre okarakterisane. Sve se zasniva na spoljašnjim iskustvima i opažanjima, do kojih se dolazi ili neposredno preko čula ili preko utančanijih čulnih opažanja, pomoću teleskopa, mikroskopa itd. Zatim se posmatranja kombinuju pomoću razuma i zakona, i iz toga postaje intelektualna nauka.

Dakle postoje tri momenta čovekovog razvika. U pogledu na izvesno smatranje šta je istina, on može stajati na nekom stepenu gde ne govori razvijeno osećanje, već jedno prvobitno osećanje koje mu je prirodjeno ili ga je dobio vaspitanjem. Osim tog osećanja, kao druge, govori razum, inteligencija. Mo ko malo bolje pozna se, taj zna da inteligencija ima naročitu osobinu. Ona ima osobinu koja deluje ubijajući, slabeći na osećanje. Poznato je da isključivo razumsko obrazovanje ubija osećanje, osećaj. Zato se neki ljudi koji imaju težnju za nekom naučnom istinom plaše da će negativno se na osećanje odraziti inteligencija. To je opravdani strah. Ali ako strah ide tako daleko da se kaže: dakle da bismo došli u više svetove, mi ćemo se uopšte čuvati od mišljenja, mi ćemo ostati u našem životu osećanja, - tada nikada ne možete doći u više svetove, nego ćete ostati u neposrednom, ali nerazvijenom životu osećanja. Doživljaji će ostati na srazmerno nižem stepenu. Čovek mora školovati svoje mišljenje, što je pak korisno i za spoljašnji svet. U višim svetovima nije nužno mišljenje, nego ono služi samo kao priprema, kao vežba. Mišljenjem se ne može upoznati istina viših svetova. Mišljenje koje se primenjuje za prirodne nauke ne može se tako primenjivati. Ko to razume neće pevati slavopojke inteligenciji zato da bi možda u višim svetovima mogao odlučivati o stvarima, to se ne može. Ko bi u višim svetovima hteo kombinovati sa svojim razumom, taj će doći samo do istina manje vrednosti, koje nisu dub-

lje zasnovane, dok je mišljenje neposredno nužno za spoljašnji fizički svet. Jer bez inteligencije ne možemo konstruisati mašinu, ne možemo studirati botaniku ili zoologiju ili medicinu ili inače šta drugo, tu imamo primenu u neposrednom objektu. Za viši razvitak ima inteligencija približno značenje koje ima učenje pisanja u mladosti. Učenje pisanja jeste vežbanje jedne sposobnosti koja mora biti gotova kad treba da je primenimo. Na učenje pisanja više ne mislimo kad primenjujemo tu sposobnost. Dotle dok učimo pisati, ne možemo naše misli izraziti kroz pismo. Tako je to i sa mišljenjem. Onaj ko hoće da prođe jednim višim razvitkom, taj takođe mora izvesno vreme proći školovanjem u logičnom mišljenju i mora ga zatim ostaviti, da bi prešao do mišljenja srcem. Od logičnog mišljenja ostaje mu izvesno pri navikivanju na šavestnost u pogledu utvrđivanja šta je istina u duhovnim svetovima. Ko je prošao tim školovanjem neće svaku sliku smatrati stvarnom imaginacijom ili je tumačiti u nekom smislu, nego će imati unutarnju snagu da pridje do realnosti da bi je tačno video i protumačio. Upravo zato nužna je jedna tako dobra priprema, jer u tim okolnostima mora čovek imati neposredno osećanje da li je nešto istinito ili lažno.

Tačno govoreno, mora biti ovako: u običnom životu razmišljamo pre donošenja suda, ali u višim svetovima moramo imati svoje mišljenje prethodno već visoko razvijeno da bismo neposredno mogli odlučiti da li je nešto istinito ili lažno. Jedna dobra priprema za takvo neposredno znanje jeste takođe nešto što moramo steći a što u običnom životu postoji samo vrlo neznatno. Većina ljudi će u običnom životu viknuti kad ih se bude sa iglom ili kad im se vruća voda izlije na glavu. Ko zapitajmo koliko ljudi stvarno oseća nešto slično kao bol kad neko tvrdi nešto budalasto? To mnogi ljudi vrlo lako pounose. Ko hoće da se razvije do neposrednog osećanja, do neposrednog doživljaja: to je istina, ono je lažno, taj se mora trenirati tako da mu neka zabluda pričinjava bol, da mu istina već u fizičkom životu stvara prijetnost i radost.

Sam svih ostalih naprežanja, nužno je da se i to nauči. Da se ravnodušno prođe pored zabluda i istine, za zdravlje je nešto ugodnije, nego uzeti neke novine i osedati bol zbog na-

pisane budalaštine. Osećati patnju i bol naspram ružnog, neistinitog i zla, iako to nije naneto nama, - a prijetnost u pogledu lepog, istinitog, dobrog, iako se to ne tiče nas lično: to spada u vežbanje za onoga ko hoće da stekne mišljenje srca.

Ne još nešto drugo spada uz to. Naime, kada se čovek usigne u imaginativni svet, pa u slikama oseća ono što pripada jednom višem svetu, tada mora imati nešto čega takodje još nema u običnom životu. Mora naučiti da na nov način misli o onome što se naziva protivurečnost, ili o nečem sa čime je saglasan. Mnogi će u običnom životu osećati kad se nešto tvrdi, da su dva tvrdjenja uzajamno protivurečna. Ali ne smemo smatrati da imamo potpunu istinu posmatrajući stvar samo sa jednog stanovišta.

***** Opisali smo kako čovek može nalaziti se van svoga "ja" gledati na svoje "ja". Pri prolazanju pored čuvara praga imamo objektivno pred sobom svoje "ja". Ali može se više puta potražiti to "ja" i dolaziti uvek do raznih slika. U smislu značenja koje je stekao u fizičkom svetu, mogao bi čovek reći: sada sam video kakav sam u višim svetovima, - a drugom prilikom mogao bi naći: sada sam ponovo video sebe, a izgledam drukčije. Treći put opet nalazim da sam drukčiji. U trenutku kad putem školovanja udjemo u imaginativni svet i vidimo u slici svoje "ja", mora nam biti jasno i to, da možemo videti dvanaest raznih slika svoga "ja". Postoji dvanaest raznih slika svakog pojedinog "ja", pa možemo shvatiti svoje potpuno "ja" tek onda kada smo to "ja" posmatrali sa dvanaest raznih stanovišta na kojima smo stajali van svoga "ja". To gledanje spolja na "ja" slično je odnosu Sunca prema dvanaest sazvežđa zodiaka. Kao što Sunce prolazi kroz dvanaest sazvežđa, i u svakom od njih ima drugu snagu, i kao što takođe sa dvanaest raznih stanovišta obasjava našu zemlju, tako se i čovekovo "ja" obasjava sa dvanaest raznih stanovišta kada gledamo na sebe iz višeg sveta. Zato moramo reći: pri uspinjanju u više svetove ne smemo biti zadovoljni sa jednim stanovištem. Za to se možemo vežbati da ne bismo došli u pometnju. To možemo samo kada se u fizičkom svetu privikavamo na to da ne dolazimo do istine posmatranjem sa jednog jedinog stajališta. Jedni ljudi su materijalisti, drugi su spiritualisti, drugi monisti, drugi dualisti itd. Spiritualisti tvrde da je sve duh i pridaju važnost samo duhu, monisti

tvrdi da bi se sve moralo objasniti iz jedinstva. Ti razni ljudi prepiru se i možda posvadjaju. No onaj ko hoće da se pripremi za stvarno saznavanje mora moći uzimati u obzir sledeće: Materijalistički ima izvesno opravdanje; moramo steći mišljenje u materijalističkim zakonima, ali ga primenjivati samo za materijalni svet, ne za duhovni. Moramo shvatiti te zakone, da bi se pravilno analazili u materijalnom svetu. Ako neko hoće da objasni neki časovnik i kaže: ja verujem da se dva mala demona nalaze u časovniku i pokreću skazaljke ja ne verujem ni u kakvu mehaniku, - toga bi ismejali. Tako nam spoljašnje mehaničko kretanje zvezda objašnjava onaj ko ga objašnjava prema materijalnim zakonima. Pogreška nije u materijalnim zakonima, nego u tome što se misli da se materijalnim zakonima može objasniti ceo svet. Neki ne greši time što iznosi objašnjenja o stvarima koje poznaje, time je on mnogo koristio ~~koristio~~ koristio. Tako možemo reći da je materijalističko mišljenje tačno za određeno područje.

Kao što je za materijalno područje opravdan materijalistički način mišljenja, tako se za duhovno područje ima steći duhovno mišljenje. Kada neko kaže: ti dolaziš tu sa jednom naročitom psihologijom, no ja znam da su u mozgu izvesna zbivanja koja objašnjavaju mišljenje - onda on meša stvari koje su drukčije prirode; za jedno drugo područje pravi on istu pogrešku kao onaj što veruje da se u časovniku nalaze dva demona. Kao što se časovnik ne može objasniti sa demonima, isto se tako ni mišljenje ne može objasniti sa zbivanjima u mozgu. Ko naprimer hoće da zamaranje objasni time što se nagemilaju otrovne materije, taj može da da tačno objašnjenje za ono spoljašnje, ali za samu dušu ne objašnjava ništa. Nego tu on mora osvetliti dušu s druge strane, kroz duševne doživljaje.

Isto tako je i sa monizmom. Kad se pokuša da se svet objasni samo sa strane harmonije, onda se mora doći do jednog jedinstva, ali to je jedno apstraktno jedinstvo. Pri tome se osiromašuje jer kada se dođe do neke apstraktne harmonije, onda se na početku nema ništa. Tako je jednom bio jedan gospodin, koji je polazio od toga da svet objasni u nekoliko rečenica, upravo u dve apstraktne rečenice hteo je da obuhvati sve pojave. Takva je jednostranost monističkih objašnjenja.

Ali kada se postavimo na razna stanovišta, možemo se priviknuti da svugde pronalazimo ono opravdano. Time se možemo vaspitati za to da stvari gledamo sa raznih gledišta. Danas ima malo razumevanja za takvo ulaženje u ono stvarno. Ko je to jednom pokušao danas taj zna kako se čudno odnosi svet prema onome ko ostavi svoje mnjenje i prenese se u neko drukčije mnjenje. Ja sam pokušao da opišem Ničea, kako ga se mora opisati kad izidjemo iz sebe i predjemo u drugoga. Ljudi koji su čitali to a zatim i moju sledeću knjigu, kazali su za moju sledeću knjigu da nisam dosledan jer su smatrali: ko je pristalica Ničea, morao bi sve gledati sa Ničeevog ~~raz~~ stanovišta. Dakle time se htelo reći: ko se udubio u Hekla da bi opisao hekelizam, morao bi takodje biti Heklov pristalica.

To, moći izići iz sebe da bi se objektivno opisivalo sa očima nekog drugoga, jeste nešto što nužno moramo postići. Tada se pokazuje ono što može dovesti do jedne obuhvatne istine. Kroz to se školujemo da bismo došli u mogućnost da stvarno imamo i ono što moremo imati da bismo se uspeli u više svetove. Inače dolazimo u pometnju u višem svetu, jer u trenutku kada sa nekim ličnim mnjenjem pridjemo nekoj sličici, unosimo u nju svoje mnjenje i imamo tada neku varljivu sliku. Da bismo došli do mišljenja srca, moramo imati snagu da izidjemo iz sebe i da tada gledamo na sebe.

Čovek normalne svesti stoji na nekom odredjenom mestu i zna. Kada on kaže: "to sam ja", onda on misli na skup onoga što on veruje i zastupa. Ko ide u više svetove, mora izići iz sebe, i moći reći sa istim osećanjem: "To si ti". Ranije "ja" mora u potpuno tačnom smislu moći postati jedno "Ti", onako kao što nekom drugom kažemo "Ti". To ne sme biti samo neka teorija, nego mora postati doživljaj. Već smo videli da se to ima postići školovanjem. Istinita opisivanja iz viših svetova proizilaze iz takvog mišljenja srcem. Nema ničega u tim opisivanjima što nije mišljeno srcem. Ali to mora izgledati kao da su to logička prikazivanja. Onaj ko opisuje šta doživljava srcem, mora dakako to pretočiti, pretočiti, u takve misaone oblike kakvi su razumljivi za druge ljude. To je razlika naspram subjektivno doživljene mistike. Nju može svako imati za sebe, ona se ne može saopštiti nekom drugom, a i ne tiče se nekog drugog. Ne ono što je prava, istinita mistika,

postalo je iz mogućnosti: imati utiske iz viših svetova i te utiske moći urediti sa mišljenjem srca. S tim je dakako u vezi nešto drugo: da naime istine koje se daju iz viših svetova, imaju na sebi nešto kao krv srca. Ma koliko da su izraženi u misaonim oblicima, oni su u vezi sa krvlju srca, jer oni su doživljeni neposredno iz duše. Počev od momenta kada je čovek obrazovao mišljenje srca, upoznaje on ono što izgleda kao neka vizija, ali šta on doživi nije nikakva vizija, nego izraz nečeg duhovno-duševnog, kao što je crvenilo na ruži izraz onog materijalnog na ruži. Vido-
viti upravi pogled u imaginativni svet, on vidi da je pored njega brzo proletelo nešto plavo, ili čuje neki ton, ili ima osećanje toplote ili hladnoće, on zna preko mišljenja srca da to nije bilo neko uobraženje, nego izraz nekog duhovno-duševnog bića, kao što je crvenilo ruže izraz ^{nečeg} materijalnog. Tako se čovek uživljava u bića, mora se s njima sjediniti. Zato je svako ispitivanje u duhovnom svetu u vezi sa predanošću sopstvene ličnosti. Sve intenzivnije ga nose sobom bića, nalazi se u samim stvarima, šta one imaju dobro mora čovek doživeti u bićima; njihovo zlo, ružnoću isto tako, a takodje ono istinito i ono lažno. Zabludu mora ne samo gledati, nego i doživeti sa bolovima. Rugobu mora ne samo gledati onako ravnodušno, nego je mora takoreći unutarnje sadoživljavati.

Preko opisanog školovanja koje naročito odgovara današnjem vremenu, dolazi čovek do toga da sadoživljava dobro, istinito, lepo, no i rugobu i zabludu, a da ga pri tome ne zarobljava ružnoća i zabluda, jer mišljenjem srca može to razlikovati. Kada čovek opisuje iz duhovnog sveta, kad doživljava prevara u logiku i unosi u misli, tada oseća kao da se mora uspeti na neki brežuljak koji ima divnu konfiguraciju sa divnim oblicima stenja. Mora izlomiti stenje da bi ljudima sagradio kuće. Tako moramo doživljava preinačiti u logično mišljenje. To nije sama stvar, nego se rečima saopštava u duhovnoj nauci sve što dolazi od mišljenja srcem. Što doživljava pravi duhovnonaučnik, može on zaodnuti samo u reči, a tada ima mnogo ljudi koje to odbija pa kažu: "ja čujem samo reči". To može biti krivica onoga koji govori, ali ne mora biti, nego može biti krivica onoga koji sluša, jer ne može od reči dopreti do misli, pošto ne može iz reči osetiti ispitivanje duha. On čuje samo zvuk reči; on nema mišljenje srca.

Što se iz ispitivanja srcem može saopštiti ljudima, može se preinačiti i u jasne reči. Što se još ne može pretopiti u jasno formulisane misli, to još i nije zrelo za saopštenje. To je znak raspoznavanja, da se to može preinačiti u reči, u misli koje imaju oštre konture. I kada u rečima slušamo najdublje istine srca, moramo se priviknuti da iza toga razaberemo misli i gledamo sadržinu. To mora naviknuti duhovnonaučnik, ako hoće da doprinese tome da se raširi u čovečanstvu ono što se može objaviti iz duha. To bi bio egoizam ako bi to neko hteo da zadrži samo za sebe; mistični doživljaji moraju postati opšte dobro čovečanstva, to moraju postati kao razumski doživljaji. Samo tako možemo shvatiti misiju duhovne nauke za čovečanstvo, koja se sve više mora ispuniti.

5.1.1984.

5.1.1984.

12.3.1984.

25.3.1984.

8.2.1992.

"U TRENUTKU KAD PUTEH ŠK.

OLOVANJA UDEMO U IMAGINATIVNI SVIJET I

VIDIMO U SLICI SVOJE "JA" HORA KAKI BITI JASNO I TO DA MOŽEMO
 VIDJETI DVANAEST RAZNIH SLIKA SVOGA "JA". POSTOJI DVANAEST RAZNIH
 SLIKA SVAKOG POJEDINOG "JA" PA MOŽEMO SHVATITI SVOJE POTPUNO "JA" TEK
 ONDA KADA SMO TO "JA" POSMATRALI SA DVANAEST RAZNIH STANOWIŠTA NA KOJIMA
 SMO STAJALI VAN SVOGA "JA". - TO JE U VERI SA DVANAEST RAZVJEŠTA ZODIJAKA. ZATO
 PRI USPINJANJU U VIŠE SVJETOVE NE SHIJEMO BITI ZADOVOLJNI SA JEDNIM STANOWIŠTEM.
 ZATO I U SVACBANJEM ŽIVOTU PRIHVATITI RAZLIČITE POGLEDE NA SVIJET KAKI VAŽE U SVOJIM ŽOHENIMA.
 LIKOVNO ANTROPOZOFSKA STUDIJA
 UR 3. POSLAVLJE KNJ. "M. i M." MATPET 7.1.1984.

R. Štajner

MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS

X.

PREOBRAŽAVANJE ČOVEKOVIH ORGANA I STICANJE NOVIH
SPOSOBNOSTI. ČITANJE U AKAŠA-HRONICI. O BUDUĆOJ
VIŠOJ LOGICI SRCA.

30.III 1910.

U ovim predavanjima sam nastojao da saznanja koja treba sada da se objave pokažem sa drugog stanovišta nego što su prikazana u knjigama koje možete dobiti o ovom predmetu. Hteo sam da ta saznanja osvetlim sa gledišta neposrednog doživljavanja.

Sada bismo nastavili opisivanje u vezi sa onim što je juče rečeno o "logici srca" u suprotnosti sa onim što se u spoljašnjem životu poznaje kao "logika glave ili razuma". Već iz jučerašnjeg predavanja mogli smo videti da logiku srca možemo naći dva puta u ljudskom razvoju. Prvo u onoj razvojnoj formi u kojoj takoreći ono što srce misli još nije bilo prožeto logikom glave i razuma. Ukazali smo da i danas još ima ljudi koji bi hteli da odbiju bavljenje sa logikom razuma i žele da prevode u pojmove i ideje ono što osećaju kao istinu. To stanje ljudskog razvitka danas više ne postoji potpuno, jer na kuda da pogledate među današnjim ljudima svugde ćete naći bar neke pojmove i ideje razuma. Ako bismo hteli naći stepen razvitka koji još potpuno isključuje razum, morali bismo ići daleko unazad u razvitku čovečanstva, takoreći do jednog prethodnog stepena našeg sadašnjeg razvitka. Dakle može se reći da je priroda opisanog proizilazi da današnji stepen razvitka ukazuje na jedan raniji stepen kada je srce rasudjivalo iz podsvesti, iz jedne svesti koju još nije prožimao razum. A danas živimo u jednom dobu kada je ono prvobitno rasudjivanje srce prožeto pojmovima i idejama, ukratko onim što nazivamo logikom razuma. No kada imamo u vidu sve što smo juče kazali o mogućnostima čovekovog razvitka, onda nam treba ukazati na jedan budući stepen razvitka za kojim teži mali broj pojedinaca koji već iz

svoje sadašnje svesti imaju češnju, nagon, da na izvestan način ostvare nešto što će doći tek u budućnosti.

Na jedno buduće stanje u čovečanstvu možemo pogledati kada će ponovo u postupnosti postojati logika srca, kada će čovek moći neposredno gledati istinu. Ali on će imati da primi stepen razvika kojim ima da prodje između nekadašnje i buduće logike srca. Tako da možemo reći: sada prolazimo stepenom razvika razuma, da bismo na jednom višem stepenu ponovo postigli ono što je na jednom nižem stepenu već postojalo: logika srca. Dok ranija logika srca nije bila prožarena i prosvetljena onim što čovek stiče razumom, biti će kasnija logika srca prosvetljena onim što čovek ima da stekne logikom razuma.

Iz toga vidimo da je i smisao razvika u tome da se uz ono što je stečeno na ranijem stepenu razvika dodaje novo. Možemo se pak još iscrpnije upoznati s tim na osnovu doživljaja onih koji su već danas postigli više stanje svesti kojim se može gledati u više svetove. Takva preobrazba zahvata ne samo snagu mišljenja, nego će se izmeniti i druge duševne snage kada se izmeni snaga mišljenja. Kada se neko duhovnonaučnim školovanjem uspe do jednog višeg stepena saznanja, do logike srca, tada se izmene i druge sposobnosti duše. Objasnili bismo to na primerima, na primer u pogledu na pamćenje.

Pamćenje je jedna duševna snaga kao i mišljenje. Pamćenje je u običnom životu kod normalne svesti ovakvo. Čovek ima u životu prvo svest o onome što ga okružuje u sadašnjosti. Vidi oko sebe stvari, opaža ih, stvara svoje predstave. Sve to može da sačuva u svojoj svesti. Kada se nešto nečega što je juče doživio, onda gleda u vreme unatrag, tako da je pamćenje vezano na vreme. Obično pamćenje gleda unazad u vreme, kada se nešto proteklih događaja. Kod napredovanja u duhovnom saznanju duhovni istraživač doživljuje prošlost tako kao da stoji ovde i gleda kroz vrata u prostoru na prošle događaje kao da su prostorno odvojeni, tako da su jučerašnji doživljaji odvojeni kao prostorno od današnjih doživljaja. Dakle, možemo reći: za duhovnog istraživača postavljani su događaji jedan pored drugog (a ne u vremenskom toku kao u pamćenju) i on mora tako reći ići od jednog do drugog događaja, od jednog bića do drugog. Rečeno je ranije da se čovek u duhovnom

* svetu mora sjedinjavati sa duhovnim bićima. Zato mora liniju vre-
* mena obuhvatiti kao liniju u prostoru da bi se mogao sjединити sa
* duhovnim bićima. Za duhovnu sposobnost pamćenja preobražava se
* vreme u prostor. Vidi se nešto prošlo kao da je to još u sadašnjosti,
* prosudjuje se dužina vremena prema veličini udaljenosti. Pos-
* tavlja se prošlost kao nešto što se prostorno postavlja jedno po-
* red drugog. Ako je postignut taj oblik pamćenja, onda je to stvar-
* no čitanje zaostalih događaja. To je čitanje u Akaša-hronici. To
* je jedan svet u kome je vreme postalo prostorom.

Kao što se naš svet naziva fizičkim svetom, tako se svet gde je vreme postalo prostorom može nazvati: svet Akaše, hronika Akaše. To menja celo duševno stanje pravog, istinskog mističara, jer što se u običnom životu naziva vremenom, to ovde više ne postoji u tom obliku. Baš na tom primeru može se videti kako su stvari u divnoj saglasnosti, kad ih se posmatra sa njihovog pravog gledišta. Šta bi bilo iz čoveka u običnom životu, ako svoje mišljenje ne bi mogao uskladiti sa pamćenjem. Zamislite da imate pred sobom neki dokument koji nosi datum 27. marta. To je jedno opažanje koje imate u svojoj sadašnjoj svesti. Vi ste bili prisutni kada se dogodio događaj što je tamo zapisan. Vi razgledate u sedenju prošle dane i vaše pamćenje kaže vam: to mora da je bilo jedan dan ranije. Tu je sadašnja svest došla u suprotnost sa pamćenjem. U fizičkom svetlu to se kontroliše kao samo od sebe, ali u duhovnom svetlu to je mnogo teže, jer čovek može sam uneti zablude u duhovni svet; dok spoljašnje prilike fizičkog sveta same koriguju zablude. Ako neko zaboravi da na ulici mora ići levom stranom da bi došao kući, pa udari desnom stranom, ubrzo će uvideti zabludu. Ali na duhovnom planu nemamo tako udebnih korektura zabluda. Tamo moramo u sebi imati sigurnost, da ne bismo tako lako napravili pogrešku. Moramo imati najbrižljiviju pripremu da bismo izbegavali takvu pogrešku. Jedna zabluda mogla bi nas tamo skupo stajati; jedna jedina greška može nas dovesti do pometnje. Mora postojati skladnost između logike svesa i ovog načina pamćenja. No načinom, kako se prema uputstvima duhovne nauke razvijamo napred, data je garancija da postoji ta skladnost. Dolazimo do stava koji mora ući u obzir duhovni učenik: da se sve spoljašnje, fizičko može razumeti samo onda kada se shvata kao slika nečeg nadčulnog, duhovnog.

U stvari za našu logiku glave imamo orudje u našem fizičkom mozgu. To zna obična nauka. Na isti način dakako ne možemo reći da na našem fizičkom srcu imamo oruđa za logiku srca, jer to je nešto mnogo duhovnije od logike glave, pa naše srce nije fizički organ za mišljenje srca onoliko koliko je mozak za mišljenje glave. Ne jedno poređenje nalazimo za fizičko srce. Naime, čim mišljenje srca preobrađava vreme u prostor, onda čovek mora sa celim svojim bićem neprestano biti u pokretu, mora se shvatiti u stalnom kretanju. To je osnovni osećaj onoga ko od običnog pamćenja dodje do višeg pamćenja duhovnog istraživača. Dok obični čovek gleda unazad u sećanju, ima duhovnonaučnik unutarnji doživljaj da on u prostoru ide ^{ta} /nazad. A ta svest izražava se spoljašnje u našoj cirkulaciji krvi, koja takođe mora biti u neprestanom kretanju ako hoćemo da živimo. Krv neprekidno kruži od srca kroz telo i natrag, tako da je u stalnom kretanju ono što pripada srcu. Što pripada glavi, to nije u stalnom kretanju; delovi mozga ostaju na istom mestu. Mozak je fizička slika za svest prostora; opticanje krvi je slika pokretljivosti svesti duhovnog ispitivača. Tako je svako fizičko neka slika sa odgovarajuće duhovno. Krv u opticanju, sok srca, jeste slika pokretljivosti: to je jedna vrlo značajna činjenica što u našoj krvi imamo sliku o sposobnostima duhovnog ispitivača u svetovima u kojima se kreće. Dakle, uspevši se do pojmova jedne više svesti, gledamo u jedan sasvim drukčiji prostor koga ne poznaje obična svest.

A svaka stvar ima u izvesnom pogledu i svoje naličje, a ono postoji i za razvitak one duševne sposobnosti o kojoj smo sad govorili. Ako čovek prolazi razvitkom koji vodi do viših svetova doživljava možda da se tuži na svoje pamćenje: "imao sam ranije vrlo dobro pamćenje; no sada mi ono slabi". To odgovara jednom stvarnom doživljaju. Jer obično pamćenje oslabi kod tog stepena razvitka. Ko to zna, neće se mnogo zabrinuti, jer zna da će za to dobiti punu zamenu, naime onda kad je sasvim blizu toga da bi stvar mogla postati opasna. Teško će se sećati onoga što je juče doživio, no primetiće da se pred njim javlja slika u kojoj se pokazuju doživljaji prošlosti; to je mnogo vernije pamćenje nego što ga čovek ima inače u životu. Zato se od takvih ljudi možda čuti da su prošli kroz neku vrstu petanjenja pamćenja, a zatim su dobili novo pamćenje, i da je ovo mnogo bolje od prethodnoga.

Dakle tako vidimo da se javlja jedna nova duševna sposobnost koja dakako nije kao misaono osećanje proteklog vremena nego kao neko gledanje. Između onoga što danas odgovara toj duševnoj sposobnosti, i onoga što ona ^{može} ~~može~~ postati, vidimo da se nalazi neka vrsta zamračivanja odgovarajuće sposobnosti; zatim se sve više ističe nova sposobnost. A to zamračenje sposobnosti pamćenja uključuje se kao neko stanje između ranijeg i novog stanja. Dakle imamo da razlikujemo tri stanja: prvo, ono stanje običnog pamćenja; drugo, potamnjenje, treće, ponovno zasvetljavanje pamćenja u jednom novom obliku. Stanje koje takva duševna sposobnost pokazuje tako reći na svojoj visini, naziva se "manvataru" dotičnog stanja, a kada nastupi potamnjenje, govori se o "pralaji". Čim se ponovo uđe u "manvataru" ponovo se pojavi pamćenje.

Tako možemo ukazati na to da je čovek u ranijim vremenima već imao neku vrstu logike srca; u sadašnjosti on prolazi kroz logiku razuma, a u budućnosti će ponovo imati logiku srca kao plod logike razuma. Ali tada mora da je i onim ranijim stanjem čovekovim odgovaralo nešto slično u drugim duševnim sposobnostima. Dakle, ukazali smo unatrag ne samo na jedno staro stanje mišljenja srca, kada još nije postojelo mišljenje razuma, nego i na nešto što je opisanom pamćenju slično na jednom drugom, nižem stepenu: neku vrstu pamćenja koje je delovalo u slikama.

U jednom ranijem stanju razvoja čovek nije mislio kao današnji čovek, jer mišljenje u idejama i pojmovima ^{stečeno} ~~stečeno~~ je tek ^{kasnije} ~~kasnije~~; on je imao samo logiku srca. S tim je bila u vezi neka vrsta prostornog pamćenja, tako da je vreme doživljavano prostorno. Kada čovek danas hoće da gleda u protekla vremena, mora naprezati svoje pamćenje, dokle ono siđe. Ako ne desiće pamćenje, onda mora uzeti u ruke dokumenta, i u njima ispitivati, ili još dalje u prošlosti na osnovu onoga što je sačuvano na primer u kamenim spomenicima, ili na osnovu raznih iskopina iz zemlje koja ukazuju na ranija stanja razvoja.

Gledamo sada u jedno prethodno stanje čovečanstva kada je čovek imao pred sobom prostorno slikovito prošlost kao nešto sadašnje, a time imamo neku vrstu objašnjenja za jednu raniju vrstu ljudskog duševnog stanja. Čoveku ranije nije bilo potrebno da istražuje svoje poreklo; on ga je mogao gledati. Od stepena

njegovog razvitka zavisilo je koliko je daleko mogao gledati u prošlost i videti iz čega je on proizišao. Na osnovu toga možemo objasniti pietet, sa kojim je gledao u prošlost. NO u vezi sa navedena tri stanja u razvoju čovečanstva, moramo nešto iscrpnije pogledati u biće čovekovo ako hoćemo da dodjemo dalje u razumevanju ljudskog razvitka. Čovek nije bio uvek takav kakav je danas, on je prolazio razvitkom. On se iz drukčijih stanja razvio do sadašnjeg stanja. Podsetili smo se na jedno ranije stanje, jer je to stanje slično onom stanju koje čovek mora postići u budućnosti, kad prodje kroz snagu ljudskog mišljenja. U svome sadašnjem stanju čovek može na svoju dušu primeniti duhovnonaučne metode da bi se dalje razvio. Ne može se zamisliti da se to moglo na ranijem stepenu. Ne bi se moglo zamisliti da bi se čovek iz ranijeg stanja mogao odmah preobraziti u to buduće stanje; mora prvo primiti u svoju dušu plodove sadašnjosti. Nijedan stupanj ljudskog razvitka ne može se preke preskočiti, nego se svakim mora proći. Dakle da bi se čoveku omogućio razvitak u budućnosti, da bi mogao ići do onoga što danas sebi postavlja pred dušu kao ideal, morao se on prvo obrazovati do sadašnjeg stupnja. Pre nego što dodje do logike srca, morala se obrazovati logika glave sa organima mozga i kičmene moždine. Mozak i kičmena moždina su obrazovani iz snaga carstva uma, odakle su pratile te snage.

Naš mozak je obrazovan iz sveta uma. Našli smo da je logika srca prethodila logici razuma. Logika srca postala je moguća samo kroz dela iz duhovnog sveta, pa se je na izvesnom prethodnom stupnju razvoja obrazovale ljudsko srce. Današnja obična, ne svesna logika srca je mnogo bliže fizičkom srcu nego viša logika. Viša logika srca je mnogo duhovnija. Obična logika ima stvar u fizičkom srcu neku vrstu sredstva izražavanja (orudja) kao razum u mozgu.

* Kada čovek posmatra nešto kao istinito, lepo, ne razmišljanjem, nego, kad bez razumskog razmišljanja prilazi neposredno nečem lepom i dobrom, onda je on već na pojačanom kucanju srca svestan da mu se to svidja. Naše srce stvarno kuca drukčije naspram lepoga nego naspram ružnoga, rđavog. Tu je nešto razvijeno u toj prvobitnoj logici srca, što se može nazvati: neposredno sadoživljavanje. Kada se ta podsvesna logika srca jasnije izrazi, onda srce sa svojom cirkulacijom krvi pokazuje jasno da je ono izraz za logiku srca. Možemo videti kako neki bal koji se pona-

Vijeta koji nam stoji pred očima¹⁰⁹ može uticati na našu telesnost sve do njenog usahnuća.

* Dakle, kao što je naš mozak obrazovan iz carstva uma, a naše buduće produhovljeno srce obrazovaće se iz carstva praukora, tako je naše sadašnje srce obrazovano iz duhovnog carstva. Dakle srce nam se pokazuje kao jedan organ koji ukazuje na osnovu u čoveku što je postojalo pre nego što je postojao organ mišljenja. Dakle mozak se mogao stvoriti tek pošto je bilo stvoreno srce. Sa svim tim imate nešto što vam može dati nov pojam o spoljašnjem telu. Čovekovi telesni organi nisu iste vrednosti. Srce je stariji organ, ono se obrazovalo pre mozga. Ali neki organ ne prestaje sa preobražavanjem kad pridodje još neki drugi. Kada je postao mozak i dalje se razvijao, razvijalo se dalje i srce. Takvo kakvo je srce danas, pokazuje ono dva preobražavanja, a mozak samo jedno. Srce ne shvatamo ako smatramo da je iste vrednosti kao mozak, iako je prostorno pored mozga, nego kad ga pojinamo kao starijeg organa pored mozga: ono je stariji predek mozga.

***** Sećamo se pak da smo kazali: između duševne sposobnosti pamćenja u normalnoj svesti i nove sposobnosti prostornog pamćenja, između te dve vrste pamćenja nalazi se jedno potamnjenje. Duhovni istraživač nalazi u celom razvitku nešto slično odgovarajuće tom potamnjenju, pralaji, posle stanja manavantare. Srce i mozak kakvi su danas u fizičkom telu razvijali su se neko vreme zajedno; ali u jednom ranijem stupnju razvoja nije srce još bilo mnogo u vezi sa mozgom. Tako da možemo razlikovati jedno duhovno stanje srca kada mu kao najviše snage pritiču snage duhovnog carstva, ~~zatim jedno stanje kada mu pritiču snage duhovnog carstva~~ a zatim jedno stanje kada mu pritiču i snage carstva uma. Između ta dva stanja nalazi se pralaja. Tako od današnjeg čoveka sa srcem i mozgom gledamo da čoveka koji je imao samo srce. A između toga je stanje pralaje. Kada se jednom u budućnosti dosegne više stanje, koje danas duhovni istraživač postiže u duhu, tada se može razumeti da će se to stanje izraziti i spoljašnje telesno, da će čovek tada i spoljašnje izgledati sasvim drukčije. Danas duhovni istraživač još ne može izmeniti svoje telesno stanje; on mora imati telo koje odgovara zemaljskim prilikama. Što se sada ima postići, postiže se u nevidljivim organima; ali u jednom budućem stanju izraziće se izmena i u fizičkom telu. Čovek srca mora i spoljašnje sasvim drukčije izgledati nego čovek mozga; on će imati sasvim preinačen svoj mozak, svoje srce i pored toga će uz

mozak imati obrazovan jedan novi organ, a izmenjeno srce imaće novi položaj prema mozgu. A između ta dva stanja nalazi se nova pralaja. Posle sadašnjeg razvoja čovečanstva na Zemlji, mora doći novo stanje. Dakle tu imamo rečom tri stanja čovekova: 1) čovek kao čovek srca; 2) iz toga je postao sadašnji čovek; 3) čovek budućnosti, o kome smo dobili neki pojam, svesni čovek srca. ****

Kada posmatramo današnjeg čoveka, moramo reći: u svome sadašnjem obliku on se ina zamisliti samo na Zemlji. Ko čoveka posmatra u njegovoj vezi sa celom Zemljom, naći će: čovek je takav kakva je cela Zemlja, on je u vezi sa snagama Zemlje; materije moraju biti kombinovane u njegovom telu onako kao što stvarno i jesu. Na Zemlji koja bi bila na i malo izmenjena ne bi čovek mogao živeti u sadašnjem obliku. Današnjeg čoveka sa fizičkim telom ne možemo zamisliti a da ne zamislimo i Zemlju takvu kakva je sada. Kada se upućujemo na jedno ranije stanje čovekovo, ranijeg čoveka srca, moramo ga zamisliti u vezi sa jednim drugim planetom. A kada čovek bude jednom u budućnosti imao to što duhovni istraživač ima danas, moramo ga zamisliti opet u vezi sa jednim drugim planetom. Ako hoćemo uopšte da se snadjemo, moramo sebi predstaviti: kao što se čovek razvio iz jednog ranijeg stanja, isto tako se i cela Zemlja razvila, i da i ona ukazuje na jednu budućnost, na jedno stanje. Stanje iz koga se razvila Zemlja, iz koga čovek ima svoje ranije organe, jeste staro Mesčevo stanje Zemlje, a stanje u koje će se razviti Zemlja kad čovek treba da ima novi oblik, jeste stanje Jupitera. Dakle stari Mesec se razvio u Zemlju, a Zemlja će se razvijati i preći u stanje Jupitera.

Predstavite sebi da se takvi preobražaji mogu zbivati samo kroz to da se menjaju sve prilike. Izmena u čoveku zbila se samo kroz to što su se izmenile sve prilike. Za vreme stanja starog Meseca, priticalo su samo snage iz duhovnog carstva; za vreme sadašnjeg stanja Zemlje pritiču one iz carstva uma; na Jupiteru će se uljavati snage sveta prauzora.

Sada imamo na jednom krajičku ono što ne može naći naša školska nauka. Ona hoće na jednoj kapi ulja što se vrti da objasni kako postaje neki planetni sistem. Sada imamo predstavu o tome kako planet nastaje iz oblika koji mu je prethodio. Nemamo na nekom kraju učitelja koji okreće kap ulja, nego izvesna bića sve-

mira koja deluju iz raznih carstava i stvaraju razne planete. Iz duha, iz viših svetova, zahvataju snage i izgrađuju fizičko iz duhovnoga. Čovek ne bi mogao biti takav kakav je danas, a da ne bude u skladnosti sa sadašnjom Zemljom. Obrazovanje Zemlje odgovara obrazovanju čoveka. Tako naša sadašnja Zemlja nije mogla nikako biti drukčije već u izvesnoj udaljenosti od Sunca i od planeta. Ako bi u sunčevom sistemu bilo nešta izmenjeno, onda bi i čovek morao biti drukčiji; dakle sa preobražajem starog Meseca, izmenila se ne samo naša Zemlja nego i ceo sunčev sistem. Kad naša Zemlja bude postala Jupiterom, biće drukčiji i ceo sunčev sistem.

Može se nalaziti veza između preobražavanja mikrokosmosa i preobražaja makrokosmosa: ista bića su delatna i na jednom i na drugom. Pre našeg sadašnjeg sunčevog sistema dolazimo do neke vrste potamnjenja; spoljašnje je to izgledalo kao da je to neka časovita magla. A pre toga bio je jedan raniji sunčev sistem iz koga je proizišao naš sadašnji sunčev sistem. Moramo ići još dalje unazad, i sve dalje i dalje unazad i dolazimo naposljetku do jednog stanja koje je toliko drukčije, koje se toliko razlikuje od sadašnjeg stanja, da naspram njega prestaju obična pitanja. Moramo ući i da drukčije pitamo kad dođemo do drukčijih stanja sveta. Mi pitamo iz našeg sadašnjeg stanja razumnog mišljenja, ali naš razum obrazovao se tek sa mozgom. No razumska pitanja gube svoj smisao u pogledu nekog stanja kad još nije ni bilo mozga. U svetu koji je tek obrazovao osnove sveta razuma, nemaju više nikakvog smisla razumska pitanja. Tu moramo ići do sredstava istraživanja, saznavanja drukčijih od onih koje nam daje razum. Ljudi koji ne idu dalje od Zemlje, veruju da bi obični oblik pitanja mogli primeniti na ceo svet. Ali svaka stvar može se ispitivati samo na njoj odgovarajući način. Za svet koji je prethodio našoj Zemlji, moramo probuditi snage koje nalaze izraz u mišljenju srca, u logici srca. Čovek se mora izmeniti u pogledu na racionalnost svojih pitanja. Na pitanje šta je Bog radio pre nego što je stvorio svet, jedan čovek je odgovorio da je dragi Bog pre stvaranja sveta čekao žabe sa nekerisne pitače. Tako neučtivi nećemo da budemo, no taj odgovor ipak ukazuje na to da se čovek mora izmeniti na način svoga mišljenja ako hoće da se usigne do viših svetova. On mora izmeniti i svoj način pitanja ako hoće da se usigne do viših saznanja.

7. 1. 1984.

8. 1. 1984.

15. 3. 1984.

25. 3. 1984.

9. 2. 1992

- KRETANJE VIDOVITE SUIDESTI ALUASA KRONIKOM → VRIJEME OE PROSTOR
- PAMĆENJE KOJE IDE UHAZAD LINDOM VREMENA
- VREMENSKI TOK ILI LINIJA VREMENA

ZA DUHOVNOST ISTRAŽIVAČA POSTAVLJENI SU DOGODAJI JEDAN PORED DRUGOGA, NE U VREMENSKOM TOKU KAO U PAMĆENJU, I ON MORA TAKO REĆI ICI OD JEDNOG DO DRUGOG DOGODAJA, OD JEDNOG BICA DO DRUGOG - DUHOVNI ISTRAŽIVAČ (VIDOVITI) MORA LINIJU VREMENA NA OBHVAĆITI KAO LINIJU U PROSTORU, DA BI SE MOGAO SREDINITI S DUHOVNIM BICIMA. ZA DUHOVNU SPOSOBNOST PAMĆENJA PREDSTAVLJA SE VRIJEME U PROSTOR. VIDI JE NEŠTO PREDLO, KAO DA JE TO DOŠ U SADASHNOSTI. PREDSTAVLJA SE DULJINA VREMENA PREMA UDALENOSTI. TAKAV OBLIK PAMĆENJA PREDSTAVLJA ŽITANJE U ALUASA KRONICI. TO JE JEDAN ZVIJET GDJE JE VRIJEME POSTALO PROSTOR. ANTROPOMORFISCI ČETEĆ UZIO. DOGLAVITE KNJIGE DR. A. Š. "M. I. M."

MATPET 8. 1. 1984.

PRALAZA

U TOM STADIJU
POSTOJAO JE
DRUGI LUNČANI
SISTEM, KOJI JE NA-
KON PRALAZE PESTO
U DINAMIČNOM SISTEMU

UPDECAJ
DUHOVNOG
SISTEMA

PRALAZA

TO JE IMAO
NEPOSREDNO
PUNJANJE

MANVANTARA
STAROG MJESECA

PRALAZA

DUHOVNA JE
REKLA DA
SPOSREDA
U SUSTAVU
SISTEMA, IMAO
JE VEĆMA
DUGO, KAKO
OD NAROD-
NOSTI, A JOŠ
VIŠE SE KAKO
KAKO JE IMAO
BUDUĆE TI
"DVA ILE NOSTI"

UPDECAJ
SUSTAVA
IMA

MANVANTARA
ZEMLJE

PRALAZA

UPDECAJ
SUSTAVA
PRALAZA

MANVANTARA
BUDUĆEG JUPITERA

U STADIJU
JUPITERA
KAKO JE
TO BUDUĆE
JESE VAJILI
ZAMENE, IZ
PLINUSKE I
GALILEJE
KAKO
NOV JUDICI
JUPITERA
STADIJE
ZAMENE
BIM S. PAT
JUPITERA
U-170
STADIJE
JE PROJEKCI-
TI I T. D.
KAKO JE
JUPITERA
JESE BUDUĆE
JESE BUDUĆE
JESE BUDUĆE

PRALAZA

IZMEĐU DUŠEVNE SPOSODNOSTI PAMENJA I NORMALNOG SVIESTI I NOVE SPOSODNOSTI PAMENJA, IZMEĐU TE DVIJE VASTE
PAMENJA NALAZI SE JEDNO POTAMUENJE. DUHOVNI ISTRAŽIVAČ NALAZI U CIJELOM SVIESTI NEŠTO SLIČNO ODGOVARAJUĆE TOM POTAMUENJU.
PAMENJA POSLE STANJA MANVANTARE (KAKOVO JE I UPJANJE I IZOSTOŠĆI) - NA STAROM MJESECU IMAO DUGO STANJE SACA I KAKO
PRALAZI POSLE STANJE SACA I KAKO (KAKO I SACE) REIDEU SNAGE I CARIŠTA BUNA I CARIŠTA BUNA.
KAO NARUŠE SNAGE PRIDEU SNAGE DUHOVNOG CARIŠTA. U STADIJU ZEMLE IMAO SAMO SACE (A DAKAS KAZAL I SACE). U BUDUĆOSTI JE LJUDI
IZMEĐU TA DVA STANJA NALAZI SE PRALAZA. TAKO JE ČOVJEK IMAO SACE (A DAKAS KAZAL I SACE). PAMENIT JE JE FIZIČNO TREBAČI.
I MEĐU VIŠE STANJE (KAKO DIOVITI VEĆ DAKAS IZOSTE) PA JE I DOKAZIJE IZOSTE. (DOKAZIJE). TADA JE LJUDI SACA IMAO JASNO PREMAČEN MOŽE, SACE JE
TADA SE ČOVJEK SACA DOKAZIJE IZOSTE. (DOKAZIJE). TADA JE LJUDI SACA IMAO JASNO PREMAČEN MOŽE, SACE JE
A PORED TOGA JE UZ KAZAL I SACE IMAO OBAZDAJAN JEDAN NOVI ORGAN. (KAKO JE SACE IMAO JASNO PREMAČEN MOŽE, SACE JE
I BUDUĆE STANJE OPET JE NALAZI PRALAZA. NA DUKITELU JE SE KAZAL I SACE. (KAKO JE SACE IMAO JASNO PREMAČEN MOŽE, SACE JE
ANTROPOFOSIA ILOVNA STUDIOA (JEDAN OD PUNJANJE...) UZ ID. PUNJANJE LUDICE... M. H. - MATPET B. I. 1984.

R. Štajner

MAKROKOSMOS I MIKROKOSMOS

XI

O RAZVOJU ČOVEKA U RANIJIM PLANETARNIM STANJIMA
ZEMLJE. POSTANJE FIZIČKOG IZ DUHOVNOG. O RAZUME-
VANJU I MIŠLJENJU SRCEM

31. III 1910.

ne Osetili ste da bi se o objavljenim temama moglo go-
voriti nedeljama, nego mesecima a možda i godinama, ako bi se htelo
da se opišu sa raznih strana. No u sadašnjosti se u pogledu du-
hovno-naučnih objava manje radi o tome, da se odmah iznese ceo
obim duhovnonaučnih saznanja, već više o tome da se dadu podsti-
caji, koji apeluju ne samo na razumevanje, mada to mora biti u
prvom redu, nego se mora apelovati i na još nešto drugo. Mora se
napomenuti, i da se sve što se na osnovu duhovnonaučnih istraži-
vanja iznosi iz viših svetova, može shvatiti i razumeti sa pojmo-
vima i idejama, sa predstavama koje čovek može steći u životu u
fizičkom svetu. Nema ništa iz duhovnonaučnih saznanja što se na
taj način ne bi moglo razumeti. Ali u pogledu velikih pitanja,
koja se na ovom području moraju doticati, stvarno je često po-
trebno, da se ide dugim, teškim putem, da bi se došlo do punog
razumevanja. Ali nije svako, kome je iz njegove čežnje potrebna
duhovnonaučna objava, nije svako u mogućnosti, da ide teškim razum-
skim putem, koji je ovime naznačen. Zato onaj ko govori o du-
hovnonaučnom saznanju, ne može uvek pretpostavljati da će se nje-
gova izlaganja u svakom trenutku ispitati sa razumom. Zato on
mora pretpostaviti drugog naime, da u svakoj ljudskoj duši posto-
je i druge sposobnosti, a ne samo one sposobnosti i snage koje
su sticane tokom dugih vremena, a danas su došle do izvesnog sa-
vršenstva. U takve stečene sposobnosti spada intelekt, umno du-
hovna nauka zna da u izvesnoj budućnosti neće ljudi imati taj
intelekt. Druge sposobnosti, kao mišljenje srca, razvijaju se pri
izmenama ljudi u budućnosti: nove, danas još neslućene sposobno-
sti. Intelekt se razvio do visokog stepena, no čovek još nije
sposoban za jedan viši um. Pored sposobnosti koje danas nalazimo,
tako da nas one ukazuju na čovekovu prošlost, kada su se iz malih

početaka razvile do njihove današnje visine, nalaze se i druge sposobnosti, na koje možemo proročki ukazati, no koje će se tek u budućnosti moći pokazati u potpunosti. Razno što će tek u budućnosti jasno zasvetliti, već takoreći u klici postoji u duši. Naravno da se ne može reći: doduše danas još nije došlo do izraza, da se iz logike srca stiču saznanja, ali je ipak već dispozicija za to kod velikog broja ljudi. Postoji prirodni smisao za istinu u pogledu onoga što će se tek u budućnosti moći shvatiti. Pored apela na razum obraća se duhovnonaučnik na te u srcu neprobuđene snage saznanja za istinu, i pretpostavlja da je ljudska duša organizovana na istinu, a ne na zabludu i neistinu, tako da se ona osećajno saglašava sa najvišim istinama duhovnonaučnog saznanja. Istina o višim svetovima može se osećati pre nego što se razumeva. Jedan spoljašnji dokaz za to da postoje takve duše sa takvim smislom za istinu, jeste taj, što jedan veliki broj ljudi, što se danas osećaju nesadovoljni u spoljašnjem saznavanju o velikim pitanjima postojanja, dolaze do duhovne nauke, tražeći odgovor na veliko pitanje o svetu i životu za kojim čezne njihova duša. To su ljudi čije još neprobuđene više sposobnosti odobravaju saopštenja duhovnog istraživača, ma da one danas tek samo osećaju istinu a još je potpuno ne razumeju. Tako duhovni istraživač apeluje neposredno na ljudsku dušu više nego neki drugi današnji istraživač. Drugi današnji naučnici traže prinudu za priznavanje njihovih istina, iznoseći opite i matematske dokaze, tako da njihovi slušaoci ne mogu drukčije, već da priznaju ono što oni iznose.

U drukčijem je položaju duhovnonaučnik. On mora apelovati na prisnije strane ljudske duše. On danas još nije u položaju da pribavi spoljašnje dokaze na isti način kao drugi naučnici; ali on zna da se isti smisao za istinu, koji je u njegovom srcu, nalazi i u srcima svih ljudi, i da ljudi, ako samo razumeju sebe, mogu da mu iz sebe odobravaju, ma da još ne razumeju sve što im on saopštava. Tako on apeluje na smisao za istinu, na ljudska srca, i ostavlja u slobodno ocenjivanje ljudskih duša, da li hoće da mu odobravaju ili neće. On ne ubedjuje onim što izlaže, nego smatra da u svakoj ljudskoj duši živi ono što živi u njegovoj duši. On ima da daje podsticaj za nešto što može i treba da izvire samo od sebe iz svih duša. On teži samo da izrazi istine, koje bi iz sebe mogla doživeti svaka duša, ako bi samo posvetila sebi dovoljno vre-

mena. No pošto su ljudi upućeni jedni na druge, imamo da zajedno tražimo ono što možemo naći na duhovnom polju. Jedan podstrek u zajedničkom traženju istine treba da bude sve ono što danas nazivamo širenjem duhovne nauke. U tome smislu treba da se uz prethodna predavanja daju još neke dopune.

Juče smo došli do toga da govorimo o nečem što vidovite oko nalazi kao doživljaj: naime da je sadašnjem stanju Zemlje prethodio planetarni razvoj jednog drugog stanja, da se Zemlja razvila iz starog Meseca (ne iz sadašnjeg). A zatim smo govorili o tome šta vidovite oko proročki vidi: posle jednog stanja koje se naziva pralajom, rađanje jednog novog planeta, preobražaj Zemlje u jedan drugi planeta u stanje Jupitera (opet ne u sadašnjeg).

Pokušao sam da objasnim, da i Zemlja prolazi utelovljenjima, kao što se vidovitim okom vidi da čovek prolazi nizom utelovljenja. Kada te započete misli nastavimo dalje pošto smo došli do stanja Meseca, postavlja se pitanje: da li je i taj planet, stari Mesec, proizašao opet iz nekog drugog? Nije li Zemlja možda ranije imala još druga utelovljenja? To pitanje je sasvim prirodno. Da bismo dali odgovor na te pitanje, počnemo nešto iz daljeg. Prvo ćemo se podsetiti na to kako čovek u svome dnevnom životu izmenjuje budno stanje i stanje spavanja. Čovek je u spavanju razdvojen u dva bića. U krevetu ostaju fizičko telo i eterako telo, u makrokosmos odlazi astralno telo i "ja". Dakle čovek je razdvojen u fizičko telo, koje vidljivo ostaje u fizičkom svetu, sa nevidljivim ali postojećim eterakim telom, i u ono nadčulno, što se sastoji iz astralnog tela i "ja". Taj drugi deo ne može pratiti spoljašnje istraživanje, nego se on pokazuje samo vidovitoj svesti. Ne postoji li pak nešto u spoljašnjem svetu, što se na izvestan način pokazuje iste vrste sa onim što od čoveka ostaje u krevetu sa vreme spavanja, što ima fizičko telo i eterako telo?

Poznate nam je da fizičko telo čovekovo sledi sasvim drugim zakonima, odmah čim ga ostavi eterako telo. Tada ono sledi čisto fizičkim i hemijskim zakonima; tada se ono raspada. Eterako telo je verni borac od rođenja pa do smrti, koji sprečava da se u spavanju ne raspada čovekovo telo. A čovek ima zajedničko, ne samo sa životinjama nego i sa celim biljnim svetom to što nazivamo njegovim životom. Biljka nam se pokazuje kao biće koje ne sledi samo

fizičkim i hemijskim zakonima; tim zakonima sledi tek u izumiranju. Fizičkom telu čovekovom pripisujemo najpre zakone mineralnog carstva. No fizičko telo čovekovo prožeto je jednom višom zakonitošću, koja je svojstvena eterskom telu, koje u smrti ostavlja fizičko telo; paz zato tada fizičko telo pripada fizičkim i hemijskim zakonima. Tako vidimo da se sastoji iz fizičkog i eterskog tela ono spoljašnje, što od čoveka kad spava ostaje u fizičkom svetu. I biljni svet sastoji se iz fizičkog i eterskog tela; dakle etersko telo ima zajedničko sa biljkama. No ipak je velika razlika u tom pogledu između čoveka i biljke, jer kod čoveka su ta oba tela još prožeta astralnim telom, i bićem "ja", dok biljka ima u sebi samo fizičko i etersko telo. Zato čovek izgleda u spoljašnje drukčije, jer astralno telo i "ja" prožimaju ta tela i daju im svoj otisak.

Tako je čovek sličan biljnom svetu u pogledu svoja dva niža člana, fizičkom i eterskom telu, a uzdiže se iznad biljke astralnim telom i "jastvom". Dakle, mi smo sa prirodom biljke srodni samo utoliko, što i biljka ima dva niža člana. No mi smo na zemlji sasvim zavisni od biljnog sveta. Fizički se čovek mora osećati sasvim zavisnim od njega. U pogledu održavanja svoga tela, on može biti potpuno bez životinjskog carstva; ako neće ne mora se hraniti životinjama, ali biljke su mu već potrebne da bi njegovo fizičko telo moglo živeti ovde. Jedno ne može biti bez drugoga. Fizičko telo čovekovo pretpostavlja fizičko telo biljki. Fizičko telo čovekovo kakvo je danas, ne može postojati, a da nema oko sebe carstvo biljki, koje mu priprema naš sadašnji planet. Kad to uzmemo u obzir, ući ćemo malo dalje u ovim razmatranjima.

Možemo sada reći: posmatrajmo čoveka kada prelazi u stanje spavanja. On to može činiti sasvim nezavisno od onih koje spoljašnje konstelacije Sunca i Zemlje; čovek može spavati u svako doba dana ili noći, bez obzira gde se nalazi Sunce, još najbolje ako ne sija sunce. Pogledajmo odgovarajuće zbivanje u biljnom svetu. Za biljni svet stvar je drukčija. Čovek može održavati vesu fizičkog i eterskog tela, nezavisno od delovanja sunčevih zraka; naprotiv, ono bitno kod biljke jeste da ona u jeseni gubi lišće, i da u proleće izbijaju nove snage iz biljaka. Kad u proleće sunce iznova dobija svoju snagu, tada se probudi život biljki; kad ono u jeseni gubi snagu svoga sijanja tada život biljaka prelazi u neku

... i samostalno nastavlja od neposrednog fizičkog sveta.

vrstu stanja mirovanja. Stvarni život biljke koji obamre, uvene, u zimi, ponovo se probudi u proleće, da bi u leto došao do najvišeg razvića. Tu vidimo da biljka mora u jeseni otpustiti iz sebe etersko telo, približno tako kao čovek kad ide ususret smrti. Drukčija je povezanost između fizičkog tela i eterskog tela u biljci nego kod čoveka. Biljka je zavisna od položaja Sunca prema Zemlji; čovek je učinio sebe nezavisnim od toga. Kad razmislimo o tome, da se čovek delimično učinio nezavisnim, ali da je jedan deo njegovog bića izgrađen isto tako kao biljka, i da se taj deo pokazuje upravo kad se sunce povlači od zemlje, u noći, kad čovek spava, onda možemo upoznati da u biljci imamo nešto što nam pokazuje kakvi bismo bili mi ljudi, da nam nije uspelo da našoj biljnoj prirodi ućlanimo astralno telo i "ja". Biljka nam predočava jedan deo našeg bića koji inače ne bismo mogli videti, jer i čovek dok spava ne pokazuje se kao biljka, pošto na njemu radi astralno telo i "ja". Biljka nam pak pokazuje kako izgleda neko biće koje se sastoji samo iz fizičkog i eterskog tela. Zato nam mora biti jasno, da između čoveka i biljnog sveta postoji ne samo fizička veza, nego i moralno-duhovna veza.

Čovek može to vrlo brzo primetiti kad se predaje prirodnom osećanju: biljka mu je potrebna ne samo za hranu, nego i za njegovo unutarne biće, da bi nosio u sebi onakve osećaje i osećanja, koji su potrebni njegovom unutarnjem životu. Potrebni su mu utisci biljnog sveta na fizičkom planu, ako hoće da bude svež i zdrav u svome duševnom životu. To je nešto što se ne može dovoljno naglasiti. Jer, pokazuje se ubrzo kao nedostatak u ljudskoj duši ako se ona zatvara od svežih, oživljavajućih utisaka biljnog sveta. Onaj ko ima dublji pogled nalazi da čovek koji je životom u velikom gradu na izvestan način odsečen od neposrednog odnosa sa biljnim svetom, pokazuje uvek izvestan nedostatak svoje duše. Vrlo je tačno da duša osiromašuje ako izgubi neposrednu radost i prijetnost, povezanost sa biljnim svetom. Pored svih loših strana savremene kulture, koja se prvenstveno razvija u velikim gradovima, stoji i ta loša strana. Poznato nam je da ima ljudi koji jedva mogu razlikovati zrna zobi od zrna pšenice; ali spada u zdravu ljudsku prirodu da se to može. To se može uzeti kao karakteristično. Zapravo mora se sa žaljenjem videti perspektiva budućnosti koja bi čoveka mogla potpuno udaljiti od neposrednog utika biljnog sveta.

S druge strane, čovekovo fizičko i etersko telo mogu postojati u svome sadašnjem obliku samo usled toga što je čovek u budnom stanju ispunjen astralnim telom i jastvom; no s druge strane on u stanju spavanja nema svesti o fizičkom svetu. Čovek je u stanju spavanja nesvesno u svojoj duhovnoj domovini. - Da bi dobio svest, mora prvo urediti u svoje fizičko i etersko telo. Kao što bi današnji oblik čovekov bio nemoguć bez astralnog tela i "ja", tako možemo reći: sa svojim unutaršnjim životom, svojim impulsima volje, čovek ne bi mogao razviti tu svest, ako ne bi imao fizičko i etersko telo. Dakle za svoj unutarnji život čoveku je kao podloga potrebno fizičko i etersko telo. Iz toga već proizilazi, da su fizičko i etersko telo pretpostavka za razvitak njegovog astralnog tela i "ja".

Dakle tako se upućujemo unazad ne samo u vremena, kada je čovek imao drugi oblik kao na starom Mesecu, nego i u vremena kad čovek uopšte još nije imao ni astralnog tela ni "ja", već samo fizičko i etersko telo. Prvo se moramo izgraditi iz Makrokosmosa fizičko i etersko telo, tada su mogli biti podloga za astralno telo i "ja". U jedno davno doba moralo se, možemo reći, dogoditi ono što se događa svakog jutra, kad se astralno telo i "ja" useljuju u fizičko i etersko telo. Morali su nekada iz višeg sveta sići astralno telo i "ja", i morali su naći fizičko i etersko telo. Dakle, pre nego što je čovek mogao postati ono što je danas u svojim višim članovima, morala su bića i snage iz svenira, bez njegovog sudelovanja, pripremiti njegovo fizičko telo i ^{etersko telo} etersko, morao je čovek prvo biti razvijen u nekoj vrsti biljne prirode. Dakle, upućujemo se u jedno ranije doba u kome je čovek obrazovan iz makrokosmosa, kao neka vrsta biljnog bića. Danas gledamo sa pravim pogledima na biljke samo onda kad znamo sledeće:

Ove biljke oko nas sa svojim zelenilom i ovedem, jesu nešto što siđe u sadašnjost i, pokazuje nam prirodu kakvu smo mi nekada imali, pre nego što smo u našoj prirodi imali ono, kroz šta smo mogli da se varamo, grešimo, da dodjemo do zla. One nam pokazuju naše ljudsko biće u jednom davnom dobu, kada još nije imalo nagona i požuda, kada je postojalo još u svojoj prvobitnoj čistoći. Ne kada pored toga postavimo drugo: da je naša ljudska biljna priroda nezavisna od položaja Sunca prema Zemlji, dok su sadašnje

biljke zavisne od tog položaja (u proleće izrastu, a u jeseni uvenu) onda možemo reći: mi nismo nikada bili takve biljke, kakve su ove sadašnje, koje su zavisne od Sunca i Zemlje. U one biljke, kakve smo mi bili, moglo se useliti astralno telo i "ja". Današnje biljke ne mogu primiti u sebe astralno telo i "ja". Po tome se od fizičkog i eteraskog tela biljki razlikuje čovekovo fizičko i eterasko telo, što su nezavisni od položaja Sunca prema Zemlji. Povezanost između fizičkog i eteraskog tela čovečjeg, drukčija je nego kod sadašnjih biljki, i morala se stvoriti pod drukčijim planetarnim prilikama. Sadašnje prilike odgovaraju samo za postanak sadašnjeg tela biljki. U ono vreme morale su biti drukčije prilike. Povezanost ljudskog fizičkog i eteraskog tela, nezavisna je od položaja Zemlje prema Suncu, ali nije nezavisna od Sunca. Jer bez Sunca ne bi moglo postojati fizičko i eterasko telo. Bez dejstva Sunca ne bi se na Zemlji mogao razvijati čovek. On je zavisan od Sunca, ali je nezavisan od položaja Sunca prema Zemlji. Bez sunčeve toplote ne bi moglo postojati fizičko i eterasko telo čovekovo, jer čoveku je potrebna Zemlja sa delovanjem Sunca.

A kao što je biljka dete Zemlje, tako su fizičko i eterasko telo čovekovo bili deca nekog ranijeg stanja Zemlje. U ono vreme postojala su druga stanja Zemlje. Duhovna nauka pokazuje da je Mesecovom stanju Zemlje prethodilo jedno ranije stanje Zemlje. U starom sunčevom stanju Zemlje nije Sunce sijalo spolja, inače bi se čovek razvio, ne samo kao fizičko i eterasko telo, nego odmah sa astralnim telom i "ja". Nije smelo spolja dolaziti Sunčevo dejstvo, ali bez Sunčevog dejstva nisu se mogli obrazovati fizičko i eterasko telo. Dakle morala su Sunčeva delovanja biti u samoj Zemlji; Zemlja je morala sama stvarati delovanja, koja su sada u Suncu; Sunčeva delovanja morala su dolaziti iz same Zemlje. Vidovito oko vidi da je Zemlja bila svetleća, toplotno biće, a tada se nisu mogle obrazovati biljke u današnjem smislu, ali se moglo obrazovati fizičko i eterasko telo čovekovo.

Iako sad može neko reći: ako je Zemlja bila Sunce, a čovek imao fizičko i eterasko telo, onda bi on morao izgoreti. Jeste, tako bi to bilo, da su fizičko i eterasko telo bili takvi kakvi su danas; ali oni su bili drukčiji. Tada čovek nije mogao imati svoje zemljaste ili čvrste sastavne delove, kao ni tečne, jer tu nije mogla postojati ni voda. No već je bio moguć vazduh ili gasovi-

to stanje, a pogotovu ono što nazivamo toplotnim eterom. Tu dolazimo do jednog starog planetarnog utelovljenja Zemlje, u kome nalazimo čoveka prethodno obrazovanog u fizičkom i eterском telu, no pod prilikama sasvim drukčijim od današnjih. Tada još nije bilo čvrstog i tečnog stanja, dok su se osnove za fizičko pokazivale u vazdušastom i gasovitom stanju. Ono što je čovek danas, to je on postao posle preobražaja starog Sunca u stari Mesec, odnosno u sadašnji oblik Zemlje. Čovek je tada bio onakav, kako odgovara odnosnom planetarnom stanju. Tada je i sve drugo bilo drukčije u sunčevom sistemu. Još nije postojalo ono što nazivamo vodom, ili tečnim, kao ni zemljasto ili čvrsto, već samo vazduh i toplota. Dolazimo tu do jednog takvog stanja našeg sunčevog sistema, koje je imalo drukčije zakone nego naša sadašnja za Zemlju.

Ali i stanju koga smo sada nazvali sunčevim stanje, prethodilo je jedno drukčije stanje. U stanju Sunca imamo već vezu između vatre ili toplote i vazduha, i između fizičkog i eterakog tela. Fizičko telo ne može postojati bez svoga eterakog tela, ali i eterako telo, ako hoće da postoji na fizičkom svetu, mora imati neko fizičko telo. A tu se upućujemo na jedno još ranije utelovljenje Zemlje. Kao što je čovek na starom Suncu bio u nekom vazdušastom ili gasovitom stanju, tako se on ranije sastojao samo iz toplote. Jedna dalja razređenost fizičkog bila je toplota na starom Saturnu. A ceo sunčevi sistem odgovarao je tada vatrenom ili toplotnom stanju Zemlje, prvom planetarnom stanju naše Zemlje.

Dolazimo sad do nečeg vrlo značajnog. Može se videti gledati na prvobitno stanje od toplote, prvobitni sistem od toplote: na saturnsko stanje Zemlje. Može se i razumski shvatiti neko takvo stanje. Ne mi smognepomenuli: da, šim dođemo do takvog sistema, moramo sebi sve predstaviti podešeno odgovarajućim prilikama. Ni današnju Zemlju ne može zamisliti bez tri druga postojeća stanja: čvrsto, tekuće i vazdušasto. Izgleda shvatljivo da je vatra na starom Saturnu bila nešto bitno drukčije nego što je vatra danas. Sve se izmeni, preobrazila sa izmenjenim prilikama. Danas je vatra gorući gas, ili neko drugo goruće telo. Ne gas nije postojao na starom Saturnu. Tada je on bio u nezavisnom stanju toplote. S tim je bio ispunjen prostor; postojao je prostor toplote. Što danas nazivamo toplotom, osećamo kao kad na primer pre-

tom dodirujemo nešto zagrejano. Ali u ono vreme nije vatra bila takva kao danas, već samo toplota što se nalazi u prostoru. To možemo sebi predstaviti samo, kad od spoljašnjeg pojma toplote predjemo ka duševnoj toploti. Kad imamo u duši neki uzvišeni ideal, postajemo duševno topli, no to deluje do u fizičko, pa onda pri tome bivamo i fizički topli. Krv biva topla, pa tada i cirkuliše drukčije. Finiji posmatrač vidi da ono, što nam se ukazuje kao duševna toplota, deluje zagrevajući do u naše fizičko telo. Mi se osećamo toplijim preko utiska nečeg duhovno-duševnog, zato što u makrokosmosu deluju zajedno duh i toplota.

Dakle šta nam je dalje potrebno kad hoćemo da idemo do toplotnog stanja starog Saturna? Kako možemo razumeti njegovu toplotu? - Samo kroz to da kažemo: iz duha je rođena toplota Saturna, i iz duha je možemo razumeti. Kod Saturna prestaje svaka materijalnost. Razumemo poreklo naše Zemlje kad idemo u prošlost do Duha, i predstavimo sebi kako je zajedničkim delovanjem - (ne ako idemo unatrag do neke svenirske magle, već do Duha), i predstavimo sebi kako je zajedničkim delovanjem duhovnih bića postao početak razvitka naše Zemlje. U duhovnoj nauci kaže se: Duhovi volje prvo su velikom žrtvom dali iz sebe svoje biće. Zatim su delovala s njima druga visoka duhovna bića, zajedno su upravljala svoja dela, i kroz ta zajednička delovanja postao je stari Saturn. Tu vidimo da pitanja prestaju tamo, gde se dovodimo do objašnjenja postanka fizičkog iz Duha. Jer hoćemo li da gledamo duhovna bića koja nam prilaze, tada ne pitamo na isti način "zašto". Neki apstraktni čovek može da u beskrajnost pitati "zašto". Kad na primer vidi trag kola na ulici on pita: "Zašto su tu te brazde?" Ako mu neko odgovori: "zato što su tuda prošla kola", onda on pita: "ko je bio u njima?" "Jedan čovek". "Kako se zove". "Tako i tako". "Zašto se vozio?" Sad dolazimo do odluke toga čoveka: gledanje njegove odluke je ono poslednje o čemu pitamo. Posle toga ne možemo dalje pitati. A tako je to i sa duhovnim. Kad dodjemo do duhovnog, dolazimo do završetka s pitanjima. Završimo s pitanjima, jer tu dolazimo do bića.

Uzeli smo u obzir razne činjenice u makrokosmosu, i videli smo kako se u dalekoj prošlosti stvarao čovek, kroz Saturn, Sunce, Mesec. Na Zemlji je došao do sadašnjeg čoveka. Na kraju smo našli da u čoveku već postoji nešto, što ukazuje u budućnost. On

ima nešto na sebi što će se kasnije dalje usavršiti. Srce je jedan stari organ. Ono je postojalo već na starom Mesecu, a samo je preinačeno na Zemlji. Na Mesecu čovek još nije imao mozak, no imao je srce, a ono nosi u sebi mogućnost da se jednom ~~px~~ preobliči. Kao što cvet na biljci nosi u sebi mogućnost za plod, tako mesečevo srce nosi u sebi kao plod zemaljsko srce.

Imamo još i druge takve fizičke organe koji proročki ukazuju u budućnost, koje će čovek imati u jednom višem obliku, kao budući čovek Jupitera, a posle odbacivanja drugih organa. Takav organ je na primer grkljan. On spada u više ljudske organe. On je danas tek na putu za jedan viši razvitak. On se pokazuje kao klika, a iz njega će postati nešto sasvim drugo. Čovek je još nesavršen u pogledu onoga što radija u grkljanu. Gde se danas nalazi najveća ljudska savršenost? U onome što čoveku daje mogućnost da sebe naziva jednim "ja". On je jedna individualnost. Ona ima svoje središte u "ja", i ide kod čoveka od utelovljenja do utelovljenja. Možemo gledati u život koji je prethodio sadašnjem zemaljskom životu, i tako sve dalje unazad. Ono što čovek primi u svoje "ja", to prelazi u naredna utelovljenja. Ako biste gledali vidovito unazad, mogli biste naći da ste bili inkarnirani u staroj Grčkoj, u starom Egiptu, itd. No ono što vrši grkljan, to nije u istom smislu vezano sa "ja". Što može grkljan, to se u raznim utelovljenjima svaki put pokazuje u nekom drugom jeziku, a ne tako da to čovek nosi od inkarnacije do inkarnacije. Jezik nije nešto što se već danas individualizira. Inkarnirajući se u drugi narod, čovek uzima osobenosti i drugog jezika. Jezik je nešto zašto je organ naš grkljan, no što nije u vezi sa onim što je naša stvarna individualnost. Jezik je nešto što imamo zajedničko sa drugim ljudima. Čovek ga ne prisajedinjuje sebi tako da ga prenosi u buduća utelovljenja. On nije tako duboko vezan sa "ja" kao mišljenje. On ima grkljan kao organ, no on još nije u vezi sa individualnošću, sa onim što čini krunu našeg bića; on nam dolazi spolja. Pa ipak je jezik nešto u čemu se izražava naše biće, duh. Reči su ono što u glas umosi ton osećanja duše, konfiguraciju misli; tako da je grkljan organ kojim smo sa našom individualnošću uvršćeni u izvesno delovanje duha, ali ne u nešto što smo mi sami napravili. Ako govor ne bi bio nešto što deluje u duhu, onda se ne bi mogao izraziti duh. Ako grkljan u pevanju ne bi mogao uhvatiti duhom dati ton, onda se ni ljudska duša ne bi mogla izraziti. Grkljan je jedan organ koji

izražava dejstva duha, organ kojim se čovek ušlanjuje u jednu skupinsku dušu, pa se taj organ još ne može uzdići do individualnosti, no on je na putu da primi individualna delovanja čovekova. Čovek će u budućnosti preraditi svoj grkljan tako da će i ono što je potpuno individualno izražavati kroz grkljan. To je jedno prorečko negoveštavanje koje možemo nazvati: obrazovanje jednog organa kao organa u sajetku, koji će se u budućnosti preobraziti. Kad te uzamemo u obzir, shvatićemo da nemamo nikakvu individualnu moć nad onim što estvaruje naš grkljan, da nam je to dato iz milosti, da to tek u budućnosti imamo primiti u svoju individualnost. Kao što sa našim jastvom stojimo u nama samima, tako sa našim grkljanom imamo korena uopšte u celom makrokosmosu. Još nam iz makrokosmosa pritiče one što nas preko grkljana čini čovekom.

***** Preko našeg sroca činimo sebe čovekom, preko grkljana čini nas čovekom viša bića, čini nas čovekom makrokosmos. No mi sa našim telom uračunavamo ne sa samo u mikrokosmos, nego se iz makrokosmosa neprestano održava telo i dalje obrazuje. Preko grkljana uliva se ono što je najviši duhovni izraz. Tu stojimo u vezi sa makrokosmosom. Primamo iz makrokosmosa ne samo delovanja, uticaje, nego ih i vraćamo, nada nad njima nemamo još nikakve naročite moći. Radjamo se u neki duh naroda. Nad onim što je uradjeno u duhu naroda, nad tim nemamo još nikakvu individualnu moć. Zato odgovara jednoj velikoj istini što je rečeno u Bibliji: da je čovek morao čekati sa svojim postanjem na Zemlji, do onog časa kad mu se mogla izgraditi kruna njegovog organa disanja, grkljan, koji mu je dao sam duh, sam Bog. "Bog udahne čoveku dah, i on posta duša živa". Na taj se čas tu ukazuje, kada se uliva ono što je u vezi sa božanskim, sa makrokosmosom. Ono duhovno, udahnuto je kroz grkljan. Sa srocom je u vezi ono ljudsko, sa grkljanom ono božansko.

Time što čovek ne samo diše, nego što može svoje disanje i da preinači, do onih konfiguracija, pevanja i govora, dato mu je nešto što je sposobno za najviše obrazovanje. Zato je na mestu kad s jedne strane kažemo da se čovek razvija sve više, da će se on uspinjati do sve više duhovnosti. Najviši plan koji će čovek obrazovati jednom u budućnosti jeste "Atman". Ne to mora izdejavovati sam čovek, on mora sadejavovati na procesu disanja u peva-

nju i govoru, jer na obrazovanju "Atmana" ili "duhovnog čoveka" mora sudelovati proces disanja koji je u pevanju i govoru. To se nalazi tek u početku, a razvijaće se sve više i obuhvatati sve šire krugove. Kada to imamo na umu, reći ćemo: čim čovek može na stručan način uticati na svoj proces disanja, biće to takoreći viši razvitak nego sve ostalo. Ali u pogledu na to uticanje može se utoliko lakše pokazati, da čovek sa svojom sadašnjom konstitucijom nije zreo za to. Ako čovek među raznim vežbama preduzme i uređivanje procesa disanja, onda na te vežbe mora primeniti najveću brižljivost, a učitelj mora osećati najveću odgovornost, jer sami božanski duhovi su modifikovali proces disanja, da bi čoveka učinili bićem sposobnim za govor. Zato božanski duhovi nisu stavili govor unutar čovečje individualnosti, nego van nje. Dakle vežbe disanja znače uticanje na jednu višu sferu. ☆

Dakle, možemo ukazati na to, da sva ona uputstva, što se u tom pravcu danas daju tako lako o ovom ili onom disanju, stvarno čine utisak kao da se daju onako kao kad se deca izgrađuju vatrom. Kada se svesno zahvata u svoj proces disanja onda se apeluje u ljudskoj prirodi na Boga, na duha u čoveku. Pošto je to tako, mogu se i zakoni (o tome) crpeti samo iz najvišeg mogućnog saznavanja. Na tom području mora se primeniti najveća brižljivost. U ovom vremenu, kada su ljudi tako malo svesni da se u osnovi svega fizičkog nalazi duhovno, i suviše će se lako verovati, da se može propisati ova ili ona vežba disanja. Kad se jednom bude znalo da se iza svega fizičkog nalazi duhovnost, duh, onda će se takodje znati, da je za najplemenitija ispoljavanja potrebna modifikacija disanja, i da to može biti samo u vezi sa jednim štimungom duše koji je sličan molitvi, kada saznanje postaje: molitva. Drukčije se ne bi trebale da daju uputstva za te najodgovornije stvari, već da se čovek pri tome ispuni predanošću, pobožnošću, i da se ispuni pre svega sa milošću onih bića kojima se mi doduše danas približujemo, no prema kojima još moramo gledati gore, jer su viša nego što to danas možemo i shvatiti. Iz duhovne nauke proizilazi kao samo po sebi razumljiva molitva:

Božija zaštitnička, blagosiljajuća zrako
ispuni moju dušu željnu napretka,
da svugde može primati
okrepljujuće snage.

Ona hoće da se zavetuje
da živo probudi u sebi
moć ljubavi,
i da tako seje božju snagu
na svojoj stazi života,
i deluje u Božjem smislu
sa celim svojim bićem.

Duhovna nauka treba da celog čoveka vodi u više sveto-
ve, ne samo čoveka mišljenja, nego i čoveka osećanja i volje.
Možemo razmišljati o svetu, ali ne možemo upoznati viša bića, a da
ne upravimo pogled prema visinama. Pri tome ne možemo postati hlad-
ni. Čim upravimo pogled gore, bude se impulsi osećanja, i impulsi
za delanje; za podražavanje velikim idealima koji nas obasjavaju
ozgo. Učićemo da se pobožno molimo. Osećanje postaje predanošću,
oplamenjujući naše htenje, volju. A oni koji to osećaju kao po
sebi razumljivo, neće ostajati kod toga. I htenje će nam postati
ispunjeno predanošću ako sledimo duhovnom saznanju, a to je ono
odlučujuće. Ko stoji tu samo kao upoznavalac duhovne nauke, a pri
tome je ravnodušan sa svojim osećanjem i htenjem, na toga to nije
pravilno delovalo. Mora nastupiti kao po dužnosti ispunjavanje i
obavezno delanje za one što se upoznalo da je tačno. Duhovna nau-
ka preinađuje se u pobožni štimung, i dužno ispunjavanje onoga
što se upoznalo. Moramo primiti duhovnu savest u svoju volju. Ako
duhovno saznanje primimo u njegovom pravom smislu, tada je to
nešto što kao jedno duhovno sunce deluje u našoj duši.

A pošto se duhovna saznanja moraju primiti u dušu,
onda je i prirodno što ona našem kulturom delaze na putu okuplja-
nja ljudi. Druga saznanja može čovek postizati i kao usamljenik,
ali tamo gde i srce govori, oseća se čovek privučen čoveku; to
ujedinjava ljude. Zato postoji težnja ljudi da delaze zajedno oni
koji već danas imaju istu dužnju kao jednom duhovnonaučnom idealu.
Ako se duhovna nauka širi na taj način, da ona istovremeno dovodi
ljude zajedno, da okuplja one koji se na izvestan način upoznavaju
i osećaju srodni, onda to obuhvata u sebi nešto veliko. Gde bismo
u današnjem svetu društvenog haosa mogli naći ljude sa kojima se
osećamo srodni? Kako je rasparčan danas ovaj svet! U birou ili u

radionici ili u fabrici sede zajedno ljudi i obavljaju isti posao, a koliko daleko mogu biti udaljeni jedan od drugog u svojim dušama. To donosi sobom savremeni život. Možemo boraviti zajedno sa ljudima, a da zbog postojećih jedan drugog ne razumemo. No ako dodjemo negde i znamo: tu ima ljudi koji takodje obožavaju ono najsvetije što i mi imamo u duši, koji u duši nose istu ljubav, onda imamo prave da predpostavimo, da oni u svome biću imaju nešto, što je srodno sa nama, sa najdubljom srži naše duše. Tada nam ljudi, koje inače ne poznajemo, mogu izgledati kao nosioći jedne unutarnje bitnosti koju poznajemo. Tada znamo da u duhu mogu postojati srodnici.

Onoliko koliko se širi antroposofija, u kojoj naš lazimo svetlost i ljubav, koja stoji pod tom svetlošću ljubavi, nalaziće se srodnih duša sa nama što teže istom idealu. Time je rečeno nešto ogromno za naše vreme, za duhovni život novog vremena. To menja te ljude, čini ih drukčijima. U pogledu na one najbitnije, oni su srodni u duhu, ma koliko da su prostorno udaljeni. Mi ćemo širiti ne samo ono što treba da bude mudrost, nego i ono što u tom saznanju stvara ljubav od čoveka kao čoveku. Mi širimo bratstvo ljudsko, kad se isti ideali užaku kod izvesnog broja ljudi, kad drugi na isti način kao mi gledaju gore prema onom što nam je najsvetije. - Krajnja svrha svakog niza predavanja jeste, da on ne samo unosi ideale u našu dušu, nego da on neprimećeno čini da uđimo više voleti ljude, da ljude okupljamo zajedno u duhu sveta. On služi ne samo za to da širi saznanja, nego da unosi bratstvo među ljude. On radi na čovečjoj ljubavi i napredovanju duše u vatri ljubavi. U tom smislu imala su da se održe i ova predavanja.

Pokušali smo, da iz često puta vrlo udaljenih područja, skupimo ono što bi nam moglo dati razumevanje o svetu i o našem životu, i onome što dolazi iz duhovnoga. Uspinjući se do duha nalazimo unutarnjost sopstvenog bića. Prava ljubav ima korena u duhu. Kad čovek nadje čoveka u duhu, nalazi ga u nesalomljivoj ljubavi, a ne u kolebljivoj. Stvaralački element ulazi u našu dušu, ako se u našoj duši osećamo prožareni u tom smislu, da nam preko te toplote postaju bliži ljudi. Tada imamo jedno prethodno osećanje o prelazu od logike mišljenja, do logike srca. Logika mišljenja može da vodi do egoizma, logika srca savladava egoizam,

ona zna da je svaki čovek potreban za razvoj sveta. Ako smo se proželi duhovnim istinama, kao sa živom vodom, tada smo razumeli i shvatili impuls duhovnog sveta. Ako po završetku nekog niza predavanja nismo proširili samo svoja saznanja, nego ako smo povećali našu duševnu toplotu, tada je niz predavanja postigao pravi snažaj. Ma koliko dugo da traje neki niz predavanja, u prirodi stvari je da se samo malo može dati, no najlepše je ako u srcima i dušama užije što više toplote.

8.1.1984.

9.1.1984.

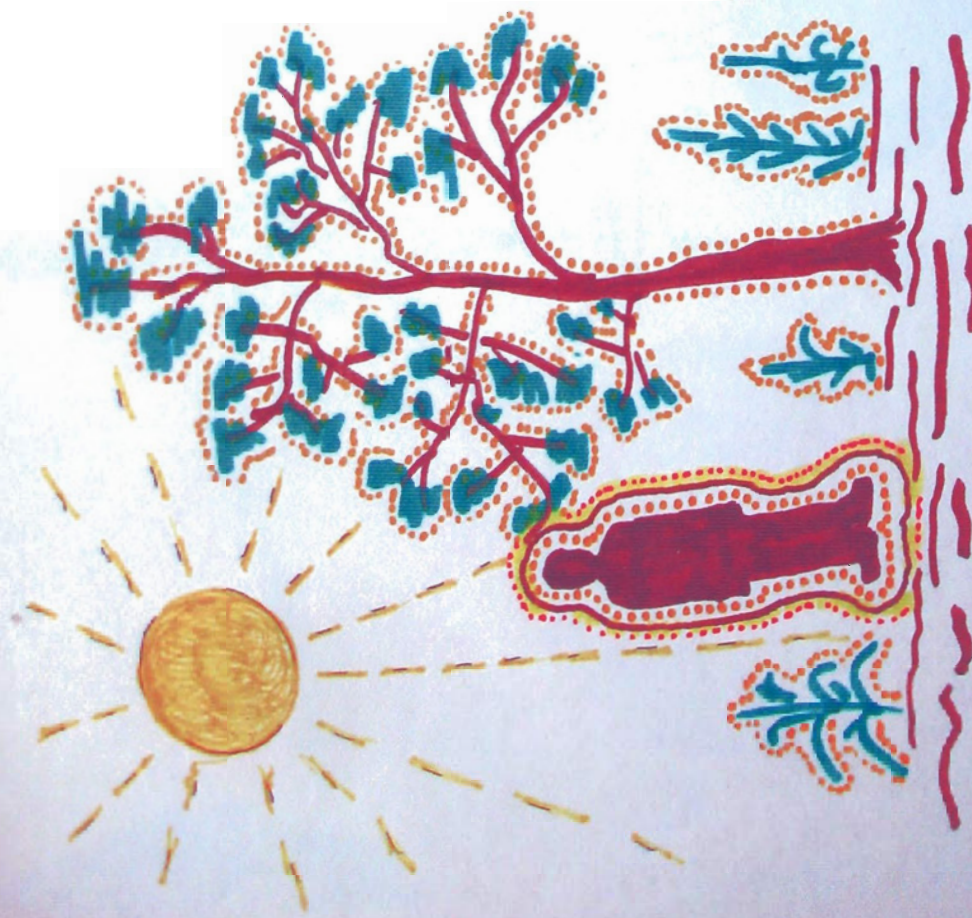
10.1.1984.

~~11.1.1984.~~

16.3.1984.

25.3.1984.

10.2.1992.

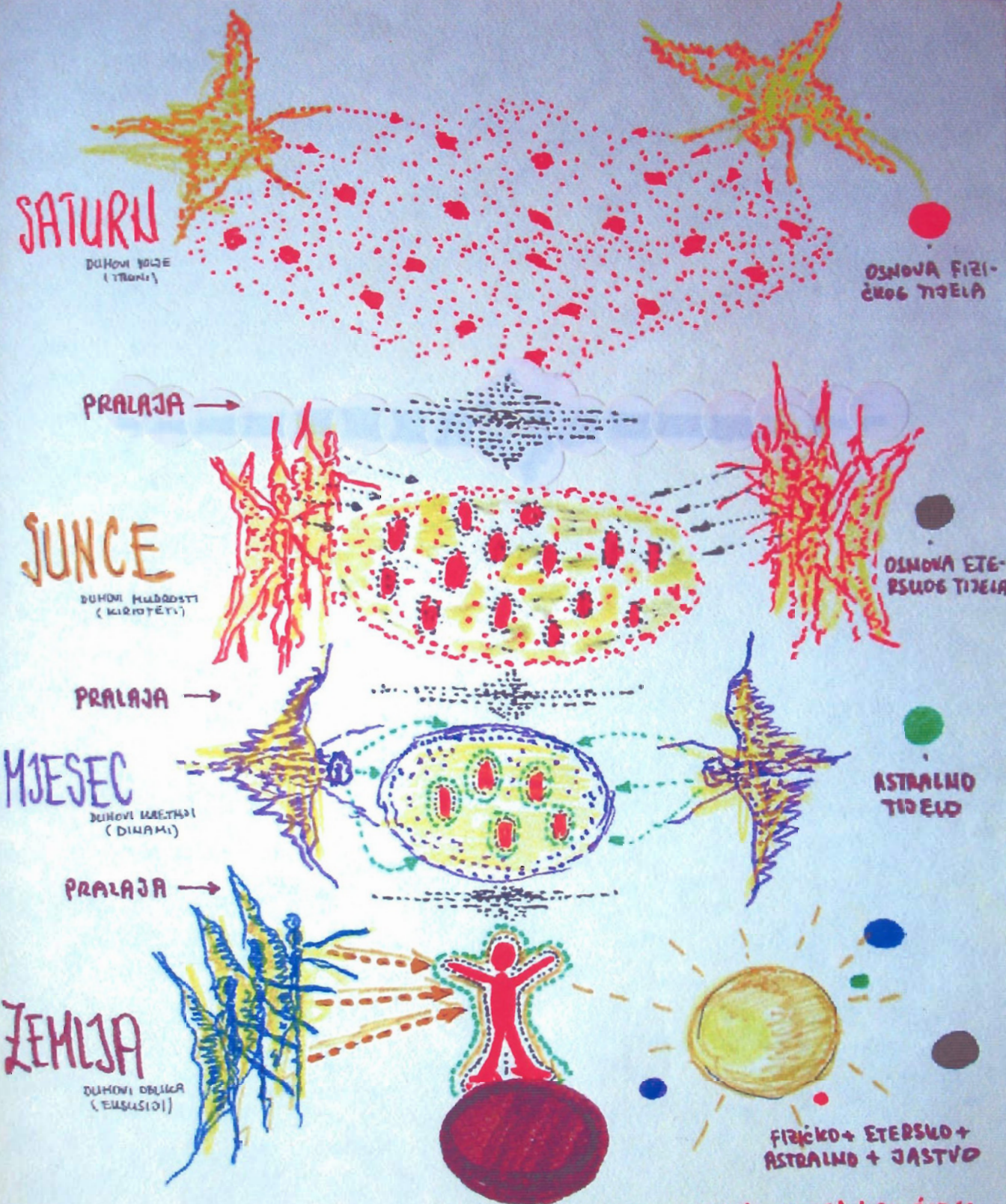

- - FIZIČNO TIJELO
- - ŽIVOTNO ILI ETERSKO T.
- - ASTALNO ILI OSVEŠĆAVNO T.

ANTROPOLOGIJA U LIKOVNOM POKUŠAJU
ILI SKICI - uz M. POSLAVIJE KNJIGE "M. i M."
OD DR. RUDOLFA ŠTADNERA-KATET 10. I. 1954.

- KADA ČOVJEK SPAVA U KREVETU OSTAJE FIZIČNO
I ETERSKO TIJELO A ASTALNO I DA' JE IZVAN TIJELO
- U ČOVJEKU JE ŽIVOTNO TIJELO POKUŠAJA ČOVJEK ŽI-
VOTA P. NEOVISNO OD POLOŽAJA SUNCMA T. GODIŠNJE
DOBA: ZA VRIJEME PROJEKTA I ČETA U FIZIČKOM TIJE-
LU BILJAKA JE I ETERSKO. KADA ČOVJEK UMRJE ONDA
IZ MIECA IZLAZI I ETERSKO TIJELO (A. I. ZADNJI PUT U
JEDNOJ INKARNACIJI. DANA TO JE NEOVISNO OD SUNCMA.
MEĐUTIM SVAKE ZIME IZ BILJAK IZLAZI ETERSKO TIJELO
A U PROJEKCIJE JE VRAĆA (OVISNO O ŽAKOSTI SUNCMA)

NA STAROM SATURNU MI SMO DOBILI KLICU FIZIČKOG TIJELA (TOPLINA) KAO ŽRTVE - NI DAR DUHOVA VOLJE. NA STAROM SUNCU (TOPLINA + PLIN) DOBIVAMO JOŠ I OSNOVU ETERSKOG TIJELA (DAR DUHOVA MUĐROSTI). NAKON DRUGE PRALAJE NASTAJE STARI MJESEC (TOPLINA + ZRAK + VODA) A NAŠEM FIZIČKOM I ETERSKOM PRIDRUŽUJE SE ASTRALNO TIJELO (DAR DUHOVA KRETNOSTI). NAKON PRALAJE IZ SVEMIRSKOG NAGLE NASTAJE DANAŠNJI SUNCANI SISTEM. LJUDINA JE DANA SAMO SVIJEŠT (JA - JASTVO) KAO PLOD ŽRTVE DUHOVA OBLICA.

RAZUMIJEHO PORSEKLO NAŠE ZEMLJE KADA IDEMO U PROŠLOST DO DUHA, I PREDSTAVIMO SEBI KAKO JE ZAJEDNIČKIM DJELOVANJEM DUHOVNIH BIĆA POSTAO POČETAK RAZVITKA NAŠE ZEMLJE. - KAD BODJEMO DO DUHOVNOG DOLAZIMO DO ZAVIJEŠTKA S PITANJIMA... JER TU DOLAZE D. BIĆA.

ANTROPOZOFIJA U SKICI - 11. POGLAVLJE H. i H. - MATPET 10. 1. 1984.